

Ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvä kieli ja sanasto
Saksassa ja Suomessa

Milka Koiranen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteen yksikkö
Saksan kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2014

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

Saksan kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma

Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot

KOIRANEN, MILKA: Ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvä kieli ja sanasto

Saksassa ja Suomessa

Pro gradu -tutkielma, 68 sivua + liitteet 22 sivua

Saksankielinen lyhennelmä, 10 sivua

Toukokuu 2014

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan ratsuhevosen peruskoulutuksessa käytettävää erikoiskieltä Suomessa ja Saksassa sekä kuvataan prosessia, jonka tuloksena syntyi noin 50 termiä kattava suomen- ja saksankielinen sanasto ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvistä termeistä.

Tutkielman aineisto koostuu nuorten hevosten kouluratsastuskilpailuohjelmista ja niitä täydentävistä kilpailusäännöistä sekä ratsastus- ja hevosenkoulutusoppaista. Tutkimuksessa havaittiin, että ratsuhevosen koulutuksessa käytettävässä erikoiskielessä on paljon ilmaisuja, jotka voidaan ymmärtää ja määritellä vain osana koulutusympäristöä eli ratsastusrataa. Ratsastuskielessä, kuten erikoiskielissä yleensä, on paljon substantiiveja, mutta myös verbeillä on tärkeä rooli ratsastuksen fyysistä puolta kuvattaessa. Monet ratsastuskielessä käytettävistä termeistä ja ilmaisuista ovat läpinäkyviä, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että niiden erikoisalaisisältö olisi ymmärrettävissä ilman kattavia pohjatietoja. Ratsastuskielessä käytetään paljon terminologisia fraaseja.

Sanastotyössä käsittelen noin 50 saksan- ja suomenkielistä termiä, jotka on valittu nuorten hevosten kilpailuohjelmissa vaadittujen suoritusten perusteella. Termit on järjestetty käsitekaavioon seitsemän yläkäsitteen alle. Yläkäsitteet ovat sisäänratsastus, apu, askel-laji, siirtyminen, ratsastusradan tie, liike ja koulutusasteikko. Sanastotyön pohjalta on laadittu ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvä sanasto, jossa saksan- ja suomenkieliset termitiedostot on yhdistetty siten, että suomenkielisiin hakusana-artikkeleihin on yhdistetty saksankielinen termivastine ja suomenkielinen määritelmä termille.

Kaksikielisessä sanastotyössä havaittiin, että saksan- ja suomenkieliset käsitejärjestelmät vastaavat suurelta osin toisiaan. Saksan ratsastajainliitto on julkaissut hevosenkoulutuksesta kattavasti materiaalia, jossa on myös määritelty alalla käytettävät termit. Suomen kielessä termien käyttö ei ole yhtä yhdenmukaista ja samaa käsitettä vastasi usein monta nimitystä. Analyysi osoitti, että ratsastusalalla tehtävälle sanastotyölle on Suomessa todellista tarvetta.

Avainsanat: erikoiskieli, sanastotyö, ratsastus, hevosenkoulutus

1. Johdanto.....	1
2. Erikoisala, erikoiskieli ja erikoisalateksti	3
2.1. Erikoisala	3
2.2. Erikoiskieli.....	4
2.3. Erikoisalateksti	5
3. Terminologian peruskäsitteet ja terminografia	9
3.1. Käsite, termi ja määritelmä	9
3.2. Terminologinen fraasi	13
3.3. Terminologinen ekvivalenssi	13
3.4. Terminografian perusteet	15
3.5. Terminologisen sanaston laatiminen	17
4. Tutkimusaineisto ja -menetelmä.....	20
4.1. Tutkimusaineisto	20
4.2. Tutkimusmenetelmä	22
5. Ratsuhevosen koulutukseen liittyvä kieli ja sanasto	28
5.1. Ratsastuskielen kehitys	28
5.2. Ratsastuskielen erityispiirteet.....	29
5.3. Nuoren ratsuhevosen koulutukseen liittyvä sanasto.....	32
5.3.1. Anreiten, Einreiten; sisäänratsastus.....	32
5.3.2. Hilfe; apu	34
5.3.3. Grundgangart; perusaskellaji	37
5.3.4. Übergang; siirtyminen.....	41
5.3.5. Hufschlagfigur; ratsastusradan tie	44
5.3.6. Lektion; liike	51
5.3.7. Ausbildungsskala, Skala der Ausbildung; koulutusasteikko	53
5.4. Yhteenveto	58
6. Lopuksi.....	61
Lähteet	63
Liite 1. Ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvä sanasto	69
Liite 2. Ratsuhevosen peruskoulutuksen suomi–saksa-sanasto	82

1. Johdanto

Ratsastus on erikoisala, jonka parissa toimii sekä Saksassa että Suomessa suuri ammattilaisten ja vielä suurempi harrastajien joukko. Erikoisalaan liittyy aina tiiviisti alalla käytetty kieli, jota käytetään alasta viestimiseen ja jolla alalla toimivat viestivät keskenään. Lähtökohdaksi tälle tutkimukselle olen valinnut kielelliset erot perinteikkään saksalaisen hevuskulttuurin ja nousevan suomalaisen ratsastuskulttuurin välillä. Tutkielmassa keskityn ratsastuskieleen liittyviin sanastollisiin erityispiirteisiin. Tutkin, millaista kieltä ja sanastoa ratsuhevosen peruskoulutuksessa käytetään Suomessa ja Saksassa, ja eroavatko näiden kahden kielen sanastot toisistaan. Tutkielmassa kuvailen alalla käytettyä kieltä ja teen sanastotyötä ratsuhevosen peruskoulutuksessa käytettävistä termeistä. Tehdyn sanastotyön pohjalta kokoan yli 40 suomen- ja saksankielistä ratsuhevosen peruskoulutuksessa käytettävää termiä kattavan erikoisalan sanaston.

Työskennellessäni joitakin vuosia sitten saksalaisella ratsastustallilla huomasin, että en voinut ilmaista kaikkia oppimiani asiasisältöjä suomen kielellä, koska en tiennyt suomenkielisiä vastineita saksankielisille ratsastustermeille. *Kyra ja ratsastuksen taito* -ratsastusoppaassa silmiini osui lause ”[ratsastaja] saa hevosen, joka on ’durchlässig’ (kirjaimellisesti läpipäästävä)” (Kyrklund & Lemkow 2013, 177). Saksan- ja suomenkielisiä ratsastustermejä käsittelevälle sanastolle vaikuttaisi siis olevan todellista tarvetta. Tuire Kaimio kirjoittaa *Hevosen kanssa* -teoksen (2013, 7) johdannossa ”Osaa kirjan termistöstä ei ole aiemmin suomennettu tai sanoista on käytössä useita eri muotoja.” Virke kertoo paljon suomalaisen hevossanaston tilasta, koska kyseessä ei ole käännetty kirja vaan alun perin suomeksi kirjoitettu teos. Kirjan asiasisällön tarkastamiseen on osallistunut useita ammattilaisia ja se, että johdantoluvussa on omistettu kokonainen tekstikappale termiongelmien mainitsemiselle, kertoo todennäköisesti siitä, että asian on ollut paljon esillä teosta kirjoitettaessa.

Tutkielmassa käsiteltävä erikoiskieli ja sanasto käsittelevät nuoren ratsuhevosen peruskoulutusta. Nuori ratsuhevonen on noin 3–4-vuotias hevonen, jota aletaan totuttamaan ratsastukseen. Olen käsitellyt tekemässäni termityössä nimenomaan kolmi- ja nelivuotiaiden ratsujen ikäluokkakilpailuissa suoritettavia kouluratsastuksen kilpailuohjelmia. Kouluratsastus on ratsastuksen laji, jossa ratsukko suorittaa erilaisia, kilpailuohjelmassa

ennalta määriteltyjä askellajeja ja liikkeitä. Peruskoulutuksella tässä tutkielmassa tarkoitetaan hevosen kouluttamista siitä vaiheesta, kun hevonen oppii kantamaan ratsastajaa selässään, siihen vaiheeseen, kun hevosella voidaan kilpailla ensimmäisissä ikäluokkakilpailuissa.

Erikoisalakieleen liittyy tiiviisti itse alan todellisuuden kuvaaminen. Tutkielma sisältää runsaasti ratsastukseen liittyvää erikoisalanastoa sekä analyysiosassa että teoriaosan esimerkkeinä. Vaikka valitsemassani aihepiirissä käsitellään hevosen ratsukoulutuksen alkeita, hevosen näkökulmasta tarkasteltuna, hevosen kouluttaminen vaatii pitkälle edennyttä asiantuntijuutta, joten käsitellyt termit eivät ole aivan ensimmäisiä alalla opittavia ratsastuksen peruskäsitteitä. Olen pyrkinyt kirjoittamaan tutkielmassa käytetyt esimerkit niin selviksi, että ratsastuksesta ymmärtämätön lukija pystyy ymmärtämään tekstin merkityksen, mutta jokaisen käsitteen kohdalla ei ole ollut mahdollista palata aivan ratsastuksen perusteisiin. Kaikkien osana sanastotyötä käsiteltyjen termien määritelmät on esitetty liitteessä 1.

Tutkielman teoriaosuudessa käsittelen erikoisalakielten ja -tekstien erityispiirteitä (luku 2.) sekä sanastotyön peruseriaatteita ja terminologisen sanaston esitystapaa (luku 3.). Analyysissa tarkastelen ratsastusalalla käytettyä erikoiskieltä ja sanastoa (luvut 5.1.–5.2.) ja kuvailen nuoren ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvistä termeistä tekemääni sanastotyötä (luku 5.3.). Termityön olen tehnyt sekä saksan- että suomenkielistä termeistä, ja se käsittää 44 suomen- ja saksankielistä termiä (liite 1). Termit on jaettu seitsemän yläkäsitteen alle. Yläkäsitteet ovat sisäänratsastus, apu, perusaskellaji, siirtyminen, ratsastusradan tie, liike ja koulutusasteikko. Sanastotyön pohjalta kokoomani valmis ratsuhevosen peruskoulutuksen suomi–saksa-sanasto on esitetty liitteessä 2.

2. Erikoisala, erikoiskieli ja erikoisalateksti

2.1. Erikoisala

Erikoisalaksi kutsutaan tiettyyn aihepiiriin liittyvää inhimillistä toimintaa, joka edellyttää asiantuntijätietoa (Stolze 2009, 22). Terminologian sanaston määritelmän mukaan erikoisala on ”ala, joka vaatii erikoisosaamista” (2006, 30). Alalta on mahdollista koota tietoa ja tämä tieto on opetettavissa ja opittavissa (Kalverkämper 1997b, 2). Erikoisalan määrittelemään kuuluvat kiinteästi asiantuntijan ja maallikon käsitteet. Asiantuntija on henkilö, jolla hyvin paljon tietyn erityisalan tuntemusta, esimerkiksi koulutuksen tai harrastuksen kautta. Asiantuntijan vastakohta on maallikko eli henkilö, jolla ei ole alakohtaista tietoa tai taitoa (Stolze 2009, 22–23). Asiantuntijan ja maallikon käsitteet eivät ole staattisia vaan niihin kuuluu jatkuva kehittyminen maallikosta asiantuntijaksi. Asiantuntijuus konkretisoituu erikoisalaviestinnässä: asiantuntija hallitsee tietyllä alalla viestinnän onnistumiselle välttämättömät termit ja kielelliset konventiot. (Kalverkämper 1997a, 32.)

Tässä tutkielmassa käsiteltävä erikoisala on hevosala ja tarkemmin määriteltynä ratsastusala Suomessa ja Saksassa. Suomessa on tällä hetkellä noin 170 000 ratsastuksen harrastajaa (Hippolis 2014) ja yhteensä hevosala työllistää noin 15 000 ihmistä (Hippolis 2011). Saksalaisista 1,2 miljoonaa harrastaa säännöllisesti hevosurheilua ja 300 000 tienaa elantonsa hevosalta välillisesti tai suoraan. (FN 2013.) Ratsastuksen parissa toimii siis suhteellisen suuri ammattilaisten ja harrastajien joukko. Luvuista nähdään myös, että harrastajien joukko on monikertainen ammattilaisten joukkoon verrattuna, millä saattaa olla omat vaikutuksensa erikoisalaan ja erikoisalalla käytettävään kieleen. Koko kirjo maallikoista asiantuntijoihin on hyvin edustettuna esimerkiksi ratsastuskoulun jokapäiväisessä toiminnassa: Maallikko on lastaan ratsastustunnille tuova vanhempi, jolla ei välttämättä ole mitään erityistä tietoa ratsastuksesta tai hevosista. Ratsastuksen asiantuntija on puolestaan ratsastuksenopettaja, jolla on alan tutkinto. Ratsastuksenopettaja siirtää tietoaan ratsastajille, jotka aloittavat harrastuksensa maallikon tietopohjalla ja lähestyvät oppimisprosessin aikana asiantuntijan statusta.

2.2. Erikoiskieli

Erikoiskieli on tietyllä erikoisalalla viestinnässä käytetty kielimuoto, joka tunnusmerkkejä ovat erityinen termistö sekä tietyt tyylilliset ja syntaktiset piirteet (Terminologian sanasto 2006, 30). Erikoiskieli pohjautuu yleiskieleen, joka on kieliyhteisössä käytetty yleinen ymmärrysväline (Stolze 2009, 43). Erikoiskieli eroaa yleiskielestä siinä, että siinä käytetään yleiskielen lisäksi erikoisanalan tarpeita vastaavaa sanastoa. (Fluck 1996, 12). Erikoiskielen tarkoituksena on auttaa jäsentelemään, määrittämään ja luokittelemaan todellisuutta. Erikoisalatieto on mahdollista saada esille vain erikoisalaviestinnän avulla. Kieli on paitsi tieteellisen viestinnän edellytys myös avain tiedon kehittämiseen ja omaksumiseen. (Stolze 2009, 42.)

Erikoiskieli ei ole yksi yleispätevästi määriteltävissä oleva kieli, vaan jokaisella alalla on omat kielelliset konventionsa ja oma sanastonsa (Fluck 1996, 60). Tieteen aloilla ja ammattialoilla yhtenäinen termien käyttö on tärkeää ja sen vuoksi pitkälle standardisoitua (lääketiede, oikeustiede), kun taas lähinnä harrastajien parissa käytetyn kielen parissa ei välttämättä ole lainkaan tehty sanastotyötä ja kieli elää voimakkaasti käyttäjien mukana. Tutkimani ratsastuskieli sijoittuu näiden kahden ääripään väliin. Alalla toimii paljon ammattilaisia, mutta kuten mainittu, harrastajien joukko on kummassakin maassa moninkertainen ammattilaisten määrään verrattuna. Saksassa ratsastuskielen sanastoa on määritelty hyvin pitkälle esimerkiksi ratsastajainliitto FN:n *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN2012b). Suomessa termejä on virallisesti määritelty lähinnä Suomen Ratsastajainliiton kilpailusäännöissä (SRL 2013).

Ratsastusalalla käytetään erikoiskieltä siinä missä muillakin erikoisaloilla ja sitä käyttävät niin ammattilaiset kuin harrastajat. Ratsastuskoulussa erikoiskielen opettelu alkaa siitä, kun hevonen pitää jo ensimmäistä ratsastustuntia varten *harjata*, *suitsia* ja *satuloida*, sille saatetaan laittaa jalkoihin *pintelit* ja ratsastajaa pyydetään ottamaan mukaan *raippa*, koska hevonen on *hidas pohjeavulle*. Edistyneempien ryhmässä voidaan jo keskustella, siitä, miten ratsastajan tulee reagoida kun hevonen ratsastaessa *juoksee kättä vasten* tai *kulkee kuolaimen yllä* ja onko *gramaaneista* apua näissä tilanteissa. Ratsastuksen erityispiirre moniin erikoisaloihin verrattuna on se, että tietoa ei tyypillisesti mitata teorian tiedon osaamisena, vaan ratsastamiseen – kuten muihinkin liikuntalajeihin – yhdistyy myös taito eli se, mitä ratsastaja saa hevosen tekemään satulasta käsin. Asian-

tuntijuutta voidaan siis mitata kahdella tavalla: joko teorian tiedon pohjalta (kielellinen suoritus) tai käytännön pohjalta (varsinainen ratsastus). Nämä kaksi aspektia liittyvät tiiviisti toisiinsa, mutta ratsastajalla voi myös olla hyvin paljon tietoa ja vain vähän taitoa.

Erikoisalakielien tutkimus on soveltava tieteenala, joka tähtää teoriajohteisesti konkreettisiin, käyttökelpoisiin tuloksiin (Fluck 1999, 74). Erikoisalakielentutkimus on välttämättä tieteidenvälistä, ja kielitieteistä siihen liittyvät kiinteästi esimerkiksi sosiolingvistiikka sekä leksikografia. Tutkimus edellyttää perehtymistä paitsi itse kieleen myös käsiteltävään erikoisalaan. Kun erikoisalakielentutkimuksen alkuaikoina etualalla olivat lähinnä yleis- ja erikoiskielen väliset sanastolliset erot, on tutkimuksen painopiste 70-luvun jälkeen siirtynyt tarkastelemaan kielen funktionaalista käyttöä itse alalla. (Mp.)

Erikoisalakieltä voidaan tutkia esimerkiksi tekemällä tilastollista tutkimusta tai korpus-tutkimusta. Tilastollisella tutkimuksella voidaan tutkia esimerkiksi, kuinka erikoiskielet eroavat yleiskielestä analysoimalla erikoisalan sanaston osuutta koko sanastosta ja erikoisalatekstien syntaktisista piirteistä voidaan tehdä tilastollista tutkimusta liittyen mm. virkkeiden keskipituuteen, lausetyyppeihin ja verbimuotoihin. (Arntz ym. 2008, 29–33). Korpus-tutkimuksessa erikoisalan kielellisiä erityispiirteitä tutkitaan joko satunnaisotannalla tai tarkasti valituista erikoisalateksteistä (Schneider 1998, 233). Korpus-tutkimus sopii hyvin yhtä alaa käsittelevään kuvailevaan tutkimukseen. Korpus-tutkimuksessa voidaan tutkia, minkä tyyppisiä ilmaisuja alalla tyypillisesti käytetään, jollakin alalla saattaa esimerkiksi esiintyä hyvin paljon metaforisia ilmaisuja (Fluck 1996, 70). Erikoisalakielien sanaston tutkimuksessa erikoisalatekstit ovat primäärilähteitä, koska ne kertovat kielenkäytön todellisuudesta. Sekundäärlähteitä ovat sanakirjat ja sanastot, joissa kieltä on saatettu muokata sanastoon sopivaan muotoon. (Mts. 232.)

2.3. Erikoisalateksti

Erikoiskieleen liittyvät tiiviisti erikoisalatekstit, joiden tarkoituksena on kuvata erikoisalan todellisuutta. Aihepiiri on siten merkittävin eroavaisuus erikoisalatekstien ja muiden tekstien välillä. (Reinart 2009, 155.) Erikoisalateksteillä katsotaan olevan hyvin paljon erityispiirteitä, erityisesti sanastoon, mutta myös tekstin tyyliin ja kielen rakenteeseen liittyen (Stolze 2009, 46). Tällaisia piirteitä voivat olla esimerkiksi selvyys, ymmärrettävyys, kielen ekonomisuus ja anonymia (Reinart 2009, 72). Radegundis Stol-

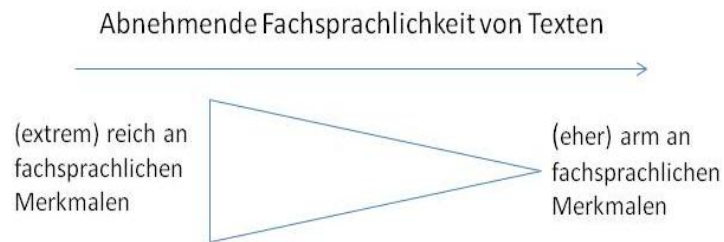
ze (2010, 17) mainitsee erikoisalatekstien tyypillisiksi tunnusmerkeiksi lyhyet väitelauseet, lineaarisen teema–reema-jäsentelyn ja lauseiden tiivistämisen. Hans-R. Fluckin (1996, 47–54) mukaan hallitsevat piirteitä ovat muun muassa erikoisalan sanaston paljous, termittäminen, substantivointi, verbiyhdistelmät ja taipumus tiiviiseen esitystapaan. Thorsten Roelcken (2005, 71) mukaan näkyvin osa erikoisalakielien erityispiirteistä löytyy nimenomaan sanaston tasolta, esimerkiksi kieliopilliset erot ovat vähemmän näkyviä ja siksi vähemmän tutkittuja kuin sanastolliset erot

Erikoisalateksteissä esiintyvistä sanaluokista tärkeimmäksi nostetaan perinteisesti substantiivit. Substantiivit kiinnittävät lukijan huomion tekstin asiasisältöön ja käsittelyn kohteisiin, minkä lisäksi substantiivit mahdollistavat suuren tietomäärän kieliopillisesti yksinkertaisissa lauseissa (Stolze 2009, 168). Adjektiiviattribuutteja ja adjektiiveja esiintyy erikoisalateksteissä tiheään ja niiden tehtävänä on kuvata objekteja (mts. 164). Verbeillä on suuri merkitys erityisesti tekemisen, menettelyn, prosessin, kehityksen sanallisessa kuvaamisessa, mutta myös muiden sanojen kollokaatteina (mts. 181). Metaforat ovat tärkeä osa erikoisalaviestintää, eivätkä ainoastaan tyylikeinoina vaan myös asiasisällön ilmaisijoina. Esimerkiksi alan ulkoisessa viestinnässä metaforat auttavat ymmärtämään asian, koska se esitetään kieliyhteisölle tuttujen mielikuvien kautta. (mts. 334.) Konventiot voivat jonkin verran vaihdella kielten välillä.

Erikoisalatekstien sisältöä voidaan kuvata esimerkiksi Kalverkämperin¹ mallin mukaisesti mittaamalla, kuinka paljon erikoiskielen tunnuspiirteitä tekstissä on (*Fachsprachlichkeitsgrad*), rakennetta on kuvattu kaaviona kuvassa 1 (Stolze 2009, 46).

¹ Kalverkämper, Hartwig (1990): "Gemeinsprache und Fachsprachen – Plädoyer für eine integrierende Sichtweise." In: *Deutsche Gegenwartssprache: Tendenzen und Perspektiven*. Hrsg. v. G. Stickel. Jahrbuch 1989 des Inst. f. dt. Sprache. Berlin/New York: de Gruyter 1990, S. 88–133 (Stolze 2009, 404.)

Kuva 1: Fachsprachlichkeitsgrad

Kaaviossa esitetyn kolmion leveässä päässä ovat tekstit, joissa on hyvin paljon erikoisalan tunnuspiirteitä, näihin kuuluvat esimerkiksi tekstit, joissa alan asiantuntijat ja tutkijat viestivät keskenään. Toisessa päässä ovat hyvin lähellä yleiskieltä olevat tekstit, esimerkiksi maallikoille suunnatut populaaritieteelliset tekstit. (Stolze 2009, 46.) Arntz ja Eydam² (Stolze 2009, 47) lähestyvät samaa asiaa hieman erilaisesta näkökulmasta, nimittäin itse alan – eikä vain kielen – kautta (*Fachlichkeitsgrad*):

Der Fachlichkeitsgrad eines Fachtextes steigt demnach mit dem Grad der Komplexität der dargestellten Sachverhalte (vertikale Komplexität), und mit dem immanenten Grad der Spezialisierung innerhalb eines Fachgebiets (horizontale Spezialisierung).

Mitä syvemmmälle alakohtaisessa tiedossa päästään, sitä vaativammiksi tekstit muuttuvat (Stolze 2009, 47).

Jokaisen erikoisalan sisältä on löydettävissä tekstejä kummastakin ääripäästä ja kaikkea siltä väliltä, niin myös ratsastusalalta. Aloittajalle suunnattu ratsastusopas sisältää paljon erikoisalakäsitteitä, mutta ne tulevat ymmärrettäviksi yleiskielellä kirjoitetun tekstin kautta, joten erikoisalakäsitteiden osuus ei voi olla hallitseva. Edistyneille ratsastajille suunnatun oppaan asiasisältö voi puolestaan olla aloittelijan opasta tiiviimpää, koska kaikkia teoksessa käytettäviä termejä ei tarvitse määritellä alusta alkaen. Monissa teksteissä yhdistyy myös kahden tai useamman erikoisalan todellisuus, hevosalalla esimerkiksi tallien rakennusmääräykset, vakuutustekstit, kauppakirjat ja lääkkeiden pakkausselosteet.

Erikoisalatekstit voivat olla alan sisäisiä, alojen välisiä tai alan ulkoisia (Stolze 2009, 201). Alan sisäinen viestintä on tyypillisesti asiakeskeistä kun taas alan ulkoisille teks-

² Arntz, Reiner/Eydam, Erhard (1993): "Zum Verhältnis von Sprach- und Sachwissen beim Übersetzen von Fachtexten". In Bungarten [Hrsg.] (1993), S. 189–227 (Stolze 2009, 393)

teille tyypillistä on vastaanottajakeskeisyys (Stolze 2009, 212). Erikoisalatekstien on siis tarkoitus toimia ymmärryksen välineenä asiantuntijoiden välisessä tai asiantuntijan ja maallikon välisessä viestinnässä. Ymmärrettävyys on siksi yksi perusedellytys erikoisalateksteille, vaikka se ei ole tarkasti määriteltävissä ja pohjautuu aina vastaanottajan tiedoille. (Mp.)

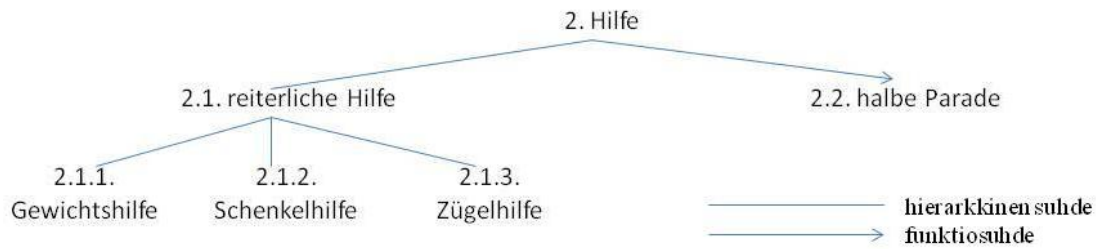
3. Terminologian peruskäsitteet ja terminografia

3.1. Käsite, termi ja määritelmä

Erikoisalan sanasto on olennainen osa erikoisalatekstejä ja alan sanasto kehittyy samaa tahtia itse alan kanssa (Stolze 2009, 63). Termityö on siis keskeinen erikoisalaviestinnän osa-alue ja termityö lähtee liikkeelle *käsitteestä*. Käsitteet ovat konkreettisten ja ei-konkreettisten asioiden mentaalisia malleja, kielestä riippumattomia ajattelun yksiköitä (Stolze 2009, 63). Käsitteeseen valikoituvat jäsentelemättömistä yksittäisistä ilmiöistä olennaiset, ja tätä kautta käsitteen muodostuminen tuo järjestystä ilmiöihin ja mahdollistaa asioista ja asiasisällöistä viestimisen (mts. 64). Perinteisen terminologiaopin mukaan käsitteet ovat olemassa kielen ulkoisessa maailmassa ja ne ovat siten kielestä riippumattomia (Temmerman 2000, 5). Näkemystä on kritisoinut esimerkiksi Rita Temmerman (2000, 5.), jonka mukaan siinä missä toisten käsitteiden voidaan osoittaa olleen olemassa jo ennen niiden löytämistä ja nimeämistä (esim. DNA), toiset ovat puolestaan puhtaasti ihmismielen tuotosta (esim. bioteknologia) ja siten olemassa vain kielen kautta.

Käsitteiden välisiä suhteita kuvataan sijoittamalla käsitteet käsitejärjestelmään. Tämä tapahtuu selvittämällä samaan käsitejärjestelmään kuuluvat lähikäsitteet ja niiden väliset suhteet. (Suonuuti 2006, 19.) Käsitteiden jäsentäminen ei ole vain yksi termityön prosessi vaan edellytys tiedolle ja ymmärrykselle kaikilla aloilla (Arntz ym. 2009, 72). Termityössä käsitteiden järjestämisen välineenä käytetään käsitesuhteita. Hierarkkisessa suhteessa käsitteet on jaettu lähimmän yläkäsitteen alle. Koostumussuhteessa kuvataan kokonaisuuden ja sen osien suhteita ja funktiosuhteessa puolestaan toiminnan ja sen tuloksen suhdetta toisiinsa. Kolmen edellä mainitun yhdistelmää kutsutaan sekakoosteiseksi järjestelmäksi. (Suonuuti 2006, 13.) Kuvassa 2 yläkäsitteeseen *apu* on yhdistetty hierarkkisella suhteella käsite *perusapu* ja funktiosuhteella *puolipidäte*.

Kuva 2: Käsitesuhteet

Käsitteen oikea sijainti käsitejärjestelmässä auttaa termin tarkoituksenmukaisessa kuvaamisessa osana omaa käsitejärjestelmäänsä (Suonuuti 2006, 19). Tyypillisesti jokaista käsitettä voidaan kuvata lukuisilla eri käsitepiirteillä, joista monet ovat niin yleisiä, että niiden avulla käsitettä ei voi tunnistaa tai erottaa muista käsitteistä. Olennaisia ovat siis erottavat käsitepiirteet, jotka erikseen tai yhdessä muiden käsitepiirteiden kanssa erottavat (lähi)käsitteet toisistaan. (Mts. 12.) Se, että käsitteet eivät ole kieleen sidottuja ei tarkoita, että ne eivät kuitenkaan ole täysin irrallisia yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutuksesta (Arntz ym. 2009, 43).

Käsitteistä viestiminen tapahtuu antamalla käsitteille nimityksiä. Erikoisalalla määriteltä nimitystä kutsutaan termiksi. *Terminologian sanaston* (2006, 22) määritelmän mukaan termi on ”erikoisalalla käytettävä yleiskäsitteen nimitys”. Fluckin (1996, 47) mukaan termeistä voidaan puhua suppeassa tai laaja-alaisessa merkityksessä. Laaja-alaisesti tarkasteltuna termejä ovat kaikki tietyllä alalla käytetyt ilmaisut, jotka viittaavat alan asiasisältöön. Suppeassa merkityksessä tarkasteltuna termin tarkoitus on kuvata yhdellä nimityksellä tietyllä alalla tarkasti määritelty käsite. (Mp.) *Terminologian sanaston* (2006, 22) määritelmä viittaa laaja-alaiseen tarkastelutapaan, sillä termin määritelmässä ei ole esitetty vaatimusta termin tarkasta määrittelystä alalla. Tässä tutkimuksessa käytän laaja-alaista määritelmää.

Nimityksen ja käsitteen välinen suhde ei aina ole yksiselitteinen. Yksiyksisyydestä puhutaan silloin, kun yksi nimitys vastaa yhtä käsitettä ja yhtä käsitettä vastaa vain yksi nimitys. Käsitteen ja nimityksen välinen yksiyksinen suhde on kuitenkin suhteellisen harvinainen, koska sanojen monimerkityksisyys on tärkeä osa viestintää. (Arntz ym. 2009, 113.) Jos samaan käsitteeseen viittaa enemmän kuin yksi nimitys, puhutaan synonymiasta (mts. 126). Synonymia on yleistä etenkin nopeasti kehittyvillä aloilla, kun

termityötä ei pystytä tekemään samassa tahdissa alan kehityksen kanssa (Arntz ym 2009, 126). Se että käsitteistä käytetään eri yhteyksissä ja eri ihmisten kesken eri nimityksiä ei tee niistä automaattisesti synonyymeja, vaan nimityksen ja käsitteen välinen suhde on selvitettävä termityön avulla (mts. 128). Erikoisalalla esiintyy myös polysemi-aa ja homonymiaa, joissa kummassakin yksi nimitys viittaa useaan käsitteeseen. Polysemiasta puhutaan silloin, kun samaa nimitystä käytetään käsitteistä, joiden välillä on erotettavissa yhtäläisyyksiä, esimerkiksi *jalka* merkityksessä *ihmisen jalka* tai *pöydän-jalka*. Homonymiassa identtiset nimitykset viittaavat toisistaan täysin erillisiin käsitteisiin. (Mts. 129–130.)

Termi voi olla yksittäinen sana (*käynti*), yhdyssana (*harjoitusravi*), sanaliitto (*kolmikäärinen kiemuraura*) tai lyhenne (*FWB, suomalainen puoliverinen*). Tyypillisesti termit esitetään yksikkömuotoisina substantiiveina (*laukka*). Muita mahdollisia esitysmuotoja ovat verbit (*laukata*), adjektiivit (*lennokas*) tai adverbit (*pitkin ohjin*). (Suonuuti 2006,32, esimerkit omia.) Termien lisäksi oleellinen osa erikoisalaviestintää ovat terminologiset fraasit (ks. 3.2.) Termeissä saattaa myös olla metaforisia piirteitä, koska kuvainnollinen kieli on osa luovaa ajattelua ja ymmärrystä (Temmerman 2000, 37).

Määritelmä on kuvaus käsitteen sisällöstä ja se voidaan muodostaa käsitteiden piirteiden löytämisen, jäsentelyn ja valinnan kautta (Stolze 2009, 69). Piirteiden lisääminen johtaa määritelmäketjun syntymiseen, joka puolestaan johtaa ylä- ja alakäsitteiden muodostumiseen. (Stolze 2009, 69.) Termi ja määritelmä ovat tekstissä toisiaan vastaavia, vaihtoehtoisia elementtejä. Termi pitäisi missä tahansa lauseessa olla korvattavissa vastaavan käsitteen määritelmällä (Suonuuti 2006, 24). Näin ollen esimerkiksi lauseet *nuoren hevosen sisäänratsastus vaatii ammattitaitoa ja koulutusvaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastukseen, vaatii ammattitaitoa* tarkoittavat keskenään samaa, koska *sisäänratsastuksen* määritelmä on *koulutusvaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastukseen* (ks. liite 1, s. 69).

Erikoisalojen sanastoissa käytetään tyypillisesti sisältömääritelmiä tai joukkomääritelmiä (Suonuuti 2006, 19). Sisältömääritelmä kuvaa nimensä mukaisesti käsitteen sisällön olennaisten ja erottavien käsitepiirteiden avulla. Sisältömääritelmä perustuu lähimpään hierarkkiseen yläkäsitteeseen, joka sisältää aina myös alakäsitteen tärkeimmät olennaispiirteet. (Mts. 20) Esimerkiksi käsitteet *harjoitusravi* ja *askelten pidentäminen (ravissa)*

sisältävät yläkäsitteen *ravi* olennaiset käsitepiirteet, minkä lisäksi erottavaksi käsitepiirteeksi on tarkoituksenmukaista valita eriävä tempo: harjoitusravi on esimerkiksi *ravi-tempo, jossa takakaviot astuvat etukavion jäljen yli* (ks. liite 1, s. 71). Joukkomääritelmässä puolestaan luetellaan kaikki käsitteen kattamat tarkoitteet (Suonuuti 2006, 20). Siten esimerkiksi ratsastajan *perusapu* voidaan määritellä luettelemalla kaikki perusavut: *painoapu, pohjeapu, ohjasapu* (ks. liite 1, s. 69).

Määritelmästä on käytävä ilmi käsitteen paikka käsitejärjestelmässä. Hierarkkisessa käsitejärjestelmässä tämä toteutuu kun sisältömääritelmät perustuvat lähimpään yläkäsitteeseen ja erottavien käsitepiirteiden avulla on osoitettu ylä-, ala- ja vieruskäsitteiden väliset suhteet. (Suonuuti 2006, 21.) Koostumussuhteisessa käsitejärjestelmässä ylä- ja alakäsitteiden välisen suhteen tulee ilmetä toisen käsitteen määritelmässä, mutta ei molemmista. Funktiosuhteessa sisältömääritelmä alkaa usein yläkäsitettä kuvaavalla termillä, jota seuraavat funktiosuhteen osoittavat käsitepiirteet. (Mts. 22.)

Määritelmän kirjoittaminen on valintaprosessi ja hyvän määritelmän aikaansaamiseksi täytyy huomioida monia asioita. Määritelmä ei saa olla liian laaja tai liian suppea. (Suonuuti 2006, 24–26.) Hyvän määritelmän edellytys on, että määritelmässä on käytetty vain kohderyhmälle tuttuja tai muualla sanastossa määriteltyjä termejä (mts. 30). Kirjoitettaessa on vältettävä kehämääritelmiä eli sitä, käsite määritellään itsellään ja hyväksyttävä ei ole myöskään negatiivinen määritelmä eli määritelmä, joka kuvaa sitä, millainen käsite ei ole, kun pitäisi kuvata sitä, millainen se on. Määritelmässä ei saa olla kätkeytyjä määritelmiä, esimerkiksi hevosen määritelmän ei tule sisältää kavion määritelmää, vaan katio määritellään erikseen omassa termitietueessaan. (Mts. 24–26, esimerkki oma.) Määritelmien kirjoittaminen on sitä vaikeampaa, mitä abstraktimmalle tasolle kielessä liikutaan. Hyvin konkreettisten asioiden, kuten esimerkiksi käynnin tai ravin määritelmien kirjoittaminen on selkeää, kun määritelmässä kuvaa vain liikerataa, mutta vaikeampaa on määritellä esimerkiksi ravin tempoja, koska rajanveto eri tempojen välillä on häilyvä.

Perinteisessä terminologiaopissa suositetaan termien kuvaamista sisältömääritelmillä (Temmerman 2000, 10). Sosioterminologista näkemystä edustavan Temmermanin mukaan ”*For many (if not most) concepts it is impossible to create a meaningful intentional definition*” (mp.). Kuitenkin kun tarkoituksena on vertailla sanastoja kahdessa tai

useammassa kielessä, on perinteinen käsitekeskeinen lähestymistapa ja sisältömääritelmien kirjoittaminen tarkoituksenmukaista, koska tämä lähestymistapa helpottaa kahdenkielisten määritelmien vertaamista. Lisätiedot ovat kuitenkin tarpeen ekvivalenssia tarkasteltaessa.

3.2. Terminologinen fraasi

Terminologiset fraasit ovat kahden tai useamman erikoisalakielenyksikön syntaktisia yhteenliittymiä, jotka ovat yhdistettävissä toisiinsa käsitteessä ja joilla ilmaistaan erikoisalasisältöä (Arntz ym. 2009, 34). Terminologinen fraasi on esimerkiksi ratsastuskie-
len ilmaisu *auf dem Zirkel geritten* (FN 2012a, 63). Substantiivimuotoiset erikoisalasana-
nat on teksteissä yhdistettävä esimerkiksi oikeisiin verbeihin, jotta ne täyttävät viestintä-
tarkoituksensa. Käsitteiden välisten suhteiden kuvaamiseen tarvitaan termien lisäksi
 muita kielellisiä keinoja. (Mp.) Termin kanssa käytetty verbi voi itsessään olla selvä
erikoisalakielen ilmaus, kuten *laukata*, mutta joidenkin verbien kuuluminen osaksi eri-
koisalaa tulee ilmi vasta kun niitä käytetään alalla vakiintuneessa ilmaisussa, esimerkik-
si *nostaa laukka*. (Arntz ym. 2009, 34, esimerkit Kyrklund & Lemkow 2013, 85.) Ter-
minologiset fraasit on otettava huomioon myös sanastotyötä tehdessä (Arntz ym. 2009,
35).

3.3. Terminologinen ekvivalenssi

Terminologian sanaston (2006, 27) määritelmän mukaan terminologinen vastaavuus eli
ekvivalenssi tarkoittaa eri kielissä samaan käsitteeseen viittaavien nimitysten välistä
suhdetta. Terminologinen ekvivalenssi liittyy siis kahden tai useammankielisten sanas-
tojen vertailuun ja on siksi oleellinen osa myös tätä tutkielmaa, koska olen tehnyt sanas-
totyötä kahdella kielellä. Yleiskielessä kahden eri kielen sanastojen vertaaminen on
haasteellista ja vastaavuuksista on vaikea tehdä yleisiä väittämiä. Yleiskieleen verrattu-
na erikoisaloilla käytettyjen sanastojen välinen vertailu on helpompaa, koska erikois-
alalla toimitaan (ihanteellisesti) määriteltävissä olevien tai määriteltyjen termien kanssa
(Arntz ym. 2009, 151).

Terminologinen ekvivalenssi voidaan jakaa eri tasoille. Täydellisessä käsitevastaavuus-
dessa kahdesta kielestä löytyy täysin vastaava käsite, jolle voi olla kummassakin kiele-
ssä yksi tai useampi nimitys. (Arntz ym. 2009, 154.) Esimerkiksi ratsastuskielessä suo-
menkielen *ravi* ja saksan *Trab* ovat kumpikin askellajeja, joissa hevonen liikkuu täsmäl-

leen samalla tavalla. Osittaisesta käsitevastaavuudesta puhutaan silloin, kun käsitteiden sisällöllinen vastaavuus on niin suuri, että käsitteiden voidaan katsoa vastaavan toisiaan (Arntz ym. 2009, 154). Kouluratsastusliike *pohkeenväistö*, saksaksi *Schenkelweichen*, on perusliikeradaltaan samanlainen väistöliike, joka ratsastetaan Saksassa tyypillisesti kaviouralla kentän laitaa pitkin ja Suomessa kentän diagonaalilla. Suomalainen ja saksalainen ratsastaja todennäköisesti hahmottavat liikkeen hieman eri tavoin, mutta liike taustalla on kuitenkin sama. Inklusiossa termi sisältää toisesta kielestä löytyvän käsitteen, mutta sisältää myös muita käsitepiirteitä (Arntz ym. 2009, 155). Joskus käsitteet eivät lainkaan vastaa toisiaan, jolloin voidaan puhua nolla-ekvivalenssista (mp.).

Käsitevastaavuuksia vertaillessa vastaan saattaa tulla nimityksellisiä tai käsitteellisiä aukkoja. Nimityksellinen aukko syntyy, kun käsite on mahdollista sijoittaa kohdekieliseen käsitejärjestelmään, mutta sille ei ole olemassa kohdekielistä nimitystä. Nimityksellinen aukko on verraten ongelmaton, koska taustalla olevalle käsitteelle voidaan luoda nimitys esimerkiksi käännöslainan avulla. (Arntz ym. 2009, 166.) Käsitteellinen aukko on täyttämisen kannalta ongelmallisempi, koska se kertoo erilaisesta todellisuuden jäsentelystä kielten välillä. Tällöin kaksikielistä järjestelmää täytyy muokata. Joskus on vaikeaa sanoa, onko kyseessä nimityksellinen vai käsitteellinen aukko, minkä vuoksi Arntz, Picht ja Mayer (2009, 168) kehottavat käyttämään yleisnimitystä terminologinen aukko (*terminologische Lücke*). Jos käsitteet eivät kahdessa kielessä vastaa toisiaan tai käsite on olemassa vain toisessa kielessä, on käsitteen esittämiseksi erilaisia vaihtoehtoja. Lähtökielestä voidaan ottaa kohdekieleen käyttöön lainasana, mikä on tyypillistä varsinkin silloin, kun käsitteen sisältö on tyypillinen nimenomaan lähtökielessä. Käännöslaina on mahdollista muodostaa, kun käsite ei ole kohdekielessä tunnettu, mutta sille on kuvaava, kohdekieleen siirrettävissä oleva nimitys lähtökielessä. (Mts. 156.) Käsitteen puuttuessa nimitys voidaan kohdekielessä korvata määritelmän kaltaisella ekvivalentilla selitteellä. Tämä selite on kuitenkin esimerkiksi erikoissanakirjassa erotettava termistä. (Mts. 157.)

Monikielisen termityön haasteellisuus johtuu siitä, että todellisuuden jäsentely käsitteiksi vaihtelee kielestä toiseen (Arntz ym. 2009, 148). Yksi esimerkki tästä ovat oikeuskäsitteet, koska eri maiden oikeusjärjestelmät ovat olemassa vain ja ainoastaan kielen kautta. Luonnontieteissä käsitteillä kuvataan useimmiten konkreettisia, kielestä riippu-

mattomia asioita ja ilmiöitä, joten niiden vertailu on tyypillisesti helpompaa kuin esimerkiksi oikeuskielessä, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että näillä aloilla ei voisi olla vastaavuusongelmia kielijärjestelmien välillä. Se kuinka hyvin käsitejärjestelmät eri kielissä vastaavat toisiaan, riippuu pitkälti käsiteltävästä erikoisalasta. (Arntz ym. 2009 149.)

Kouluratsastus on erinomainen esimerkki erikoisalasta, jossa kulttuurierot ovat näkyviä paitsi kielessä myös lopputuloksessa eli siinä, miten hevosta ratsastetaan ja miten hevosen halutaan liikkuvan. Kansainvälistä kouluratsastuskilpailua seuraavalle maallikkokatsojalle ratsukot ja kilpailusuoritukset näyttävät hyvin samanlaisilta osallistujan kansallisuudesta riippumatta, mutta harjaantunut silmä voi usein tehdä päätelmiä osallistujan kansallisuudesta esimerkiksi hevosen muodon (ryhdin), ratsastajan apujen käytön ja liikkeiden suoritustavan perusteella. Teoksessa *Kyra ja ratsastuksen taito* (Kyrklund & Lemkow 2013, 26, 175) on useita viittauksia eri maissa käytettäviin erilaisiin ratsastustyyliihin: ”Vaikka omaksuukin tietyn opin, vaikkapa saksalaisen koulukunnan, joka saksalaisten kouluratsastajien monivuotisen menestyksen ansiosta lieenee nykyisin suosittu”; ”monet kollegani, etenkin saksalaiset, asettavat täsmällisyyden etusijalle”. Kielelliset erot eivät välttämättä ole huomattavia, sanastoissa voi olla paljon yhtäläisyyksiä ja vain vähän eroavaisuuksia kun termit asetetaan rinnakkain, mutta erot ovat näkyviä, kun tarkastellaan, miten asioista puhutaan ja mitkä termit esiintyvät asiayhteydessä useimmin ja mitkä eivät juuri koskaan.

3.4. Terminografian perusteet

Terminologisen tiedon kirjaamista ja esittämistä koskevaa sanastotyön osaa kutsutaan terminografiaksi (Terminologian sanasto 2006, 30). Terminografian tarkoituksena on saada termityössä koottu tieto käyttäjien saataville (Arntz ym. 2009, 186). Tieto voidaan esittää erikoissanakirjassa tai sanastossa. Yksikielinen erikoissanakirja antaa tietoa erikoisalalla käytettävistä käsitteistä asiantuntijalle tai maallikolle. (Mts. 187.) Yksikielisiä sanakirjoja kahden eri kielen välillä vertailemalla on mahdollista saada tietoa käsitteiden vastaavuuksista. Kaksi- ja monikielisissä sanakirjoissa vastaavuudet on esitetty suoraan, ja tällaisten sanakirjojen käyttökelpoisuus riippuu siitä, kuinka hyvin niissä on ratkaistu ekvivalenssiongelmiä. (Mp.) Erikoissanakirjat voidaan jakaa normatiivisiin ja deskrip-

tiivisiin sanakirjoihin. Normatiivisessa sanakirjassa ohjataan tiettyyn kielenkäyttöön; deskriptiivisessä kuvataan käytettyä kieltä. (Arntz ym. 191.)

Terminografia-käsite on lähtöisin *terminologische Lexikographie* -käsitteestä ja näin tarkasteltuna se voidaan katsoa yhdeksi leksikografian muodoksi (Budin & Bühler 1999, 2096). Terminografiaa ei kuitenkaan haluta sitoa liian tiukasti leksikografiaan ja siksi suositaan sen sijoittamista terminologian piiriin. Nykyään keskeinen terminografi-
aan liittyvä käsite on englanninkielinen *terminology management* [terminhallinta], joka kattaa sanastojen kokoamisen lisäksi esimerkiksi sanaston päivittämisen. Terminografia on terminhallinnan tärkein osa-alue termipankkien ja erikoisalanakirjojen laatimisessa. Terminologisia peruseriaatteita sovelletaan tilanteen mukaan. (Mp.) Felberin ja Budinin³ mukaan terminografian tärkeimpiä peruseriaatteita ovat pyrkimys mahdollisimman suureen luotettavuuteen, tietojen organisoinnin yhdenmukainen järjestäminen, käyttäjälähtöinen esitystapa ja normien noudattaminen (Budin & Bühler 1997, 2097). Terminografiatyön vaihteita ovat tarve- ja käyttäjäanalyysi, tiedoston esitystavan valitseminen, tiedostojen käyttäminen ja huolto sekä päivittäminen. Käyttäminen ja huolto kuuluvat pikemminkin osaksi termien hallintaa, mutta näiden yhdistäminen terminografiaan auttaa kehittämään myös itse prosessia. (Budin & Bühler 1999, 2097.)

Terminografisen tiedon jäsentämisen lähtökohtana voi olla esimerkiksi esinekohtainen tieto (*gegenstandbezogenes Wissen*), käsitekohtainen tieto (*begriffsbezogenes Wissen*) tai nimityskohtainen tieto (*benennungsbezogenes Wissen*) (Budin & Bühler 1999, 2098). Erikoissanakirjassa käsitejärjestelmittain jäsentäminen toimii yleissanakirjaa paremmin ja on myös suositeltava toimintatapa, koska aakkosittain etenevä termityön tekijä ei pysty tarkistamaan, onko hän saanut mukaan kaikki alan käsitteet. Lisäksi nimityksen ollessa etenemisen keskiössä esimerkiksi samannimiset käsitteet (polysemia, homonymia) on esitettävä samassa kohdassa, vaikka niillä olisi useita eri merkityksiä. (Arntz ym. 2009, 189.) Käsitejärjestelmä on luotava työn varhaisessa vaiheessa, jotta terminologiset aukot ja erot kielten välisissä järjestelmissä käyvät ilmi määritelmistä. Menetelmä tarjoaa myös välitöntä tietoa nimitysten ekvivalenssista. Käyttäjälle on hyötyä käsitejärjestelmittain etenevästä esitystavasta, koska käsitteiden väliset suhteet käy-

³ Felber/Budin 1989 = Helmut Felber/Gerhard Budin: Terminologie in Theorie und Praxis. Tübingen (Forum für Facsprachen-Forschung), 1989. (Budin & Bühler 1999, 2107.)

vät siitä ilmi välittömästi, mikä helpottaa esimerkiksi muunkielisten termivastineiden löytämistä. (Arntz ym. 2009, 190.)

Varsinainen termityö alkaa lähteenä käytettävien tekstikorpusten analysoinnista (Temmerman 2000, 232). Korpukset valitaan käyttäjäryhmää silmälläpitäen. Teksteistä valitaan termit, joille halutaan antaa terminologinen kuvaus. Kuvauksen olisi tarkoitus perustua ensisijaisesti teksteissä tarjottuun tietoon. Terminografista työtä tehdessä on syytä konsultoida kohteena olevan erikoisalan asiantuntijoita. Asiantuntijatietaa tarvitaan sopivien korpustekstien valinnassa mutta myös termien tulkintaan liittyvissä kysymyksissä analyysivaiheessa, sekä termitiedostojen lopullisessa muokkaamisessa. (Mp.) Hyvistä korpusteksteistä on helppo erottaa, mitkä termit ovat alalla keskeisiä ja mitkä eivät niin yleisessä käytössä (mts. 233).

3.5. Terminologisen sanaston laatiminen

Terminologisen sanaston laatimisessa on useita vaiheita ja kuvaan prosessin vaiheita käyttämällä esimerkkinä Sanastokeskuksen *Ympäristösanasto*a (1998). Sanasto on tarkoitettu ”työssään tai harrastuksissaan ympäristöasioita käsitteleville henkilöille” (Ympäristösanasto 1998, 3). Kohderyhmän määrittelemisen lisäksi sanastotyön ensimmäisiä vaiheita on sanaston rajaaminen. *Ympäristösanastoon* on valittu ”keskeiset käsitteet ja termit, jotka esiintyvät usein ympäristöalan jokapäiväisessä viestinnässä ja joiden sisältöön tai käyttöön on tähän mennessä liittynyt epäselvyyksiä” (Ympäristösanasto 1998, 9). Lisäksi sanastoon on otettu mukaan käsitteitä, joita tarvitaan muiden ympäristöalan käsitteiden ymmärtämiseen. Koska mahdollisia käsiteltäviä aihealueita on useita, on sanaston ulkopuolelle rajattu esimerkiksi sellaiset aihealueet, joille on jo olemassa omia erikoisalanastoja. Kaikkiaan *Ympäristösanasto* kattaa 294 hakusana-artikkelia. (Mp.) *Ympäristösanasto* on normittava ja siinä annetaan suosituksia kielen käytöstä. Hyväksyttävyyttä on arvioitu ilmausten käsitteellisten vastaavuuden perusteella sekä kielellisillä perusteilla. (Mts. 10). Sanastolla pyritään ”ohjaamaan alan kielenkäyttöä selkeyteen ja täsmällisyyteen” (mts. 3).

Terminologisen sanaston kokoaminen aloitetaan tarkastelemalla alalla esiintyviä käsitteitä ja käsitteiden välisiä suhteita (Ympäristösanasto 1998, 7). Sanastotyössä lähdetään liikkeelle käsiteanalyysistä, jossa selvitetään käsitteiden väliset suhteet ja sisältö ja tätä tietoa hyödynnetään määritelmiä kirjoitettaessa ja uusia termejä valittaessa (mp.). Käsit-

teet järjestetään käsitejärjestelmiin hierarkkisia suhteita, koostumussuhteita ja funktiosuhteita käyttäen ja järjestelmiä kuvataan yleensä graafisina kaavioina (Ympäristösanasto 1998, 7). Käsitteen paikka käsitejärjestelmässä näkyy käsitteen määritelmästä. Määritelmässä esitetään vähimmäismäärä tietoa, jotta käsite voidaan yksilöidä ja erottaa lähikäsitteistä (mts. 10).

Ympäristösanastossa (1998, 11) termeille on esitetty määritelmien lisäksi täydennyksiä, kuten lisätietoja käsitteen sisällöstä, esimerkkejä, tietoa lähikäsitteistä ja lisätietoja termin vieraskielisistä vastineista. Sanastossa on esitetty suosituksia käytettävistä termeistä, mutta mukaan on mukaan otettu myös käytössä olevia, ei suositeltavia ilmaisuja (merkitty sanastoon merkinnällä ”mieluummin kuin”) sekä hylättäviä termejä (merkitty sanastoon merkinnällä ”ei”). Uudet suomenkieliset termiehdotukset on merkitty tähdellä (*) (*Ympäristösanasto* 1998, 10.). Esimerkiksi

293

ympäristövara; *ympäristöosuus

ympäristön ja luonnon sietokyvyn mukainen kulutus- ja kuormitustaso jaettuna tasan maailman kaikkien ihmisten kesken

(*Ympäristösanasto* 1998, 127.)

Sanastossa on mukana myös hakusana-artikkeleita, joissa on käytetty määritelmää väljempää selitystä (*Ympäristösanasto* 1998, 10). Sanastossa on käytetty myös ekvivalenssiin viittaavia merkintöjä. Merkillä ”<” kuvataan tilannetta, jossa vieraskielinen käsite on määriteltyä suomalaista käsitettä laajempi ja merkillä ”>” tilannetta, jossa vieraskielinen termi on määriteltyä käsitettä suppeampi (*Ympäristösanasto* 1998, 11). Esimerkiksi

kaavaselostus

de > Erläuterungsbericht *m*; Begründung *f*

Saksan kielen nimitystä Erläuterungsbericht käytetään Flächennutzungsplan-käsitteen yhteydessä (ks. *yleiskaava*) ja nimitystä Begründung Bebauungsplan-käsitteen yhteydessä (ks. *asema-* ja *ra-kennuskaava*).

(*Ympäristösanasto* 1998, 37.)

Merkinnällä ”~” on ilmoitettu lähivastine, joka viittaa joko eri tavalla rajautuvaan käsitteeseen tai käsitteeseen toisentyyppisessä käsitejärjestelmässä (Ympäristösanasto 1998, 11). Esimerkiksi

vesistö

de ~Gewässer *n*; ~Oberflächengewässer *n*; ~oberirdisches Gewässer *n*.

Saksan nimitys Gewässer voi viitata sisävesien lisäksi meriin ja pintavesialueiden lisäksi pohjavesialueisiin.

(Ympäristösanasto 1998, 32.)

4. Tutkimusaineisto ja -menetelmä

4.1. Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa käyttämäni (lähde)aineisto koostuu suomen- ja saksankielisistä kirjallisista, ratsuhevosen koulutukseen liittyvistä lähteistä. Tekstit ovat erityyppisiä ja edustavat eri tekstilajeja. Sanastotyössä tärkeimpiä lähteitä ovat nuorten hevosten kilpailuohjelmat ja kouluratsastuksen kilpailusäännöt. Kaikki aineistona käyttämäni lähteet liittyvät kouluratsastukseen, joka on aiheena myös tekemässäni sanastotyössä. Valitsemani tekstit on suunnattu ammattilaisille tai harrastuksessa pitkälle edenneille ratsastajille. Tämä siksi, että tekemäni sanastotyön aihepiiri on rajattu käsittelemään nuoren ratsuhevon koulutusta, jonka yleisesti katsotaan kuuluvan ammattilaisille eikä varsinkaan aloitteleville harrastelijoille.

Saksankielisen sanaston lähteenä käytän Saksan ratsastajainliiton kolmivuotiaiden ratsujen kilpailuohjelmia sekä ohjelmien arviointilomaketta. *Aufgabenheft Reiten* -teoksessa (FN 2012a, 62–69) on kaksi erilaista kolmivuotiaille kouluratsuille tarkoitettua ohjelmaa (*Reitpferdeprüfung für 3-Jährige*). Ohjelmien yhteydessä on esitetty myös suorituksen arvostelulomake (*Richterkarte Reitpferdeprüfung*) (FN2012a, 61). Suomalaisen sanaston aineisto koostuu saksalaisia ohjelmia sisällöllisesti vastaavista nelivuotiaiden hevosten kilpailuohjelmista, koska Suomessa ei ole julkaistu kilpailuohjelmia kolmivuotiaille hevosille. Suomalaisen sanaston aineistona on Suomen Ratsastajainliiton internetsivuilla julkaistut kilpailuohjelmat ”FEI [kansainvälinen ratsastajainliitto] Kouluratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille” (SRL 2011) sekä Ratsujalostusliiton (RJL) ”Ryhmäratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille” (RJL 2010). FEI:n ohjelmasta on kaksi sisällöllisesti vastaava, mutta erikokoiselle radalle tehtyä versiota, viittaa tutkimukseni 20 x 60 m radalle tehtyyn versioon (Rata A) (SRL 2011). Lisäksi tarkastelen tutkimuksessa FEI:n kilpailuohjelman yhteydessä julkaistua suorituksen arviointilomaketta (SRL 2011).

Kilpailuohjelmien lisäksi käytän sanastotyön lähteenä saksalaisia ja suomalaisia kilpailusääntöjä. Saksalaiset kilpailusäännöt on julkaistu kilpailuohjelmien yhteydessä teoksessa *Aufgabenheft Reiten (Anforderungen und Kriterien im deutschen Turniersport gem. LPO)* ja ne muodostavat luvun 3 ”Anforderungen an das Reiten in Dressurprüfungen (§ 405 LPO)” (FN 2012a, 10–26). Kilpailusääntöjä täydentää FN:n vuonna 2012

julkaisema *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b). Nämä kaksi teosta ovat linkittyneet toisiinsa kilpailusääntöjen (*Leistungs-Prüfungs-Ordnung, LPO*) kautta seuraavasti:

- Das Aufgabenheft ist Bestandteil der LPO (§ 1 Abs. 3, §405 und §715).
- Die Richtlinien für Reiten (Band 1 und 2), Fahren (Band 5), Voltigieren (Band 3) sind verbindlich für alle am Turniersport teilnehmenden Personen (LPO § 1 Abs. 3) und Grundlage der Anforderungen an das Fahren, Reiten und Voltigieren gemäß Aufgabenheft und LPO.

(FN 2012a, 5.)

Grundausbildung für Reiter und Pferd -teoksesta (FN 2012b) käyttämäni painos on julkaistu vuonna 2012 ja se on 29., tuoreeltaan kielellisesti ja sisällöllisesti uudistettu painos. Alkuperäinen teos on julkaistu yli 50 vuotta sitten (FN 2012b, 10). Kaiken kaikkiaan kilpailusäännöt (FN 2012a, 10–26) ja *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b) muodostavat hyvin kattavan aineiston peruskoulutuksessa käytettävästä sanastossa, ja niissä on määritelty jokainen tutkimuksessa tarkastelemani termi.

Suomen Ratsastajainliiton kilpailusäännöt on julkaistu Ratsastajainliiton internetsivuilla ja niihin kuuluu liitteineen 39 sivua (SRL 2013). Säännöt ovat mukaileva suomennos kansainvälisen ratsastajainliiton FEI:n kouluratsastussäännöistä (*Dressage Rules*) (FEI 2014), joissa puolestaan on paljon yhtymäkohtia saksalaisiin sääntöihin. *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa sanotaan teoksen periaatteiden olevan ”von der Internationalen Reiterlichen Vereinigung (FEI) anerkannt.“ (FN2012b, 10.) Osa tutkimistani termeistä on määritelty SRL:n kouluratsastussäännöissä, muun muassa askellajit ja ratsastusradan tiet. Monet määritelmistä ovat termityön ihanteiden mukaisia sisältö-määritelmiä, esimerkiksi askellajien kuvaukset: ”Ravi on kaksitahtinen askellaji, jossa jalkaparit siirtyvät vuorotellen (vasen etujalka ja oikea takajalka ja tämän jälkeen oikea etujalka ja vasen takajalka). Jalkojen siirron välissä on liitovaihe.” (SRL 2013, 5.) Joistakin termeistä määritellään vaatimustaso eikä välttämättä itse termiä: ”Ratsastajan apujen tulee olla pehmeät ja niin näkymättömät kuin mahdollista.” (SRL 2013, 12.)

Koska en sanastossa keskity ainoastaan kilpailuohjelmissa eksplisiittisesti esiintyviin termeihin, vaan myös kilpailua edeltävään koulutusvaiheeseen, käytän aineistona kilpailuohjelmien ja -sääntöjen lisäksi muita nuoren hevosen koulutukseen liittyviä lähteitä.

Suomeksi ei ole saatavilla vastaavaa virallisen tahon julkaisemaa lähdettä nuoren hevo-
sen systemaattisesta koulutusprosessista, kuin mitä FN:n *Grundausbildung für Reiter
und Pferd* (2012b) on. Suomenkielisen sanaston aineisto koostuu siksi useista lähteistä,
joita käytän termien löytämisen lisäksi myös arvioidakseni termien luotettavuutta ja
alalla käytetyn termistön yhdenmukaisuutta. Kilpailuohjelmien ja -sääntöjen lisäksi tär-
kein lähde on Kyra Kyrklundin ja Jytte Lemkowin teos *Kyra ja ratsastuksen taito*
(2013), jonka on ruotsinkielisestä alkuteoksesta suomentanut Ulla Lindgren-Fagerholm.
Lisäksi käytän sanastotyön lähteenä ja erikoiskielen analyysin aineistona suomalaisesta
Hevoset ja Ratsastus -harrastelehdessä artikkelia ”Ausbildungsskala eli koulutusasteik-
ko” (Koivula 2008). Ratsastuskielen historiaa esittelen lyhyesti ottamalla esimerkkejä
vanhoista ratsastusoppaista, joista tärkein on puolustusvoimien *Hevosopas* (1963). Sak-
salaisen ratsastuskielen kuvailussa käytän kilpailuohjelmien ja -sääntöjen lisäksi aineis-
tona Britta Schöffmannin (2006) teosta *Die Skala der Ausbildung* sekä *St. Georg*
-ratsastuslehdessä artikkeleita ”Es geht rund” (Niemann 2013) ja ”Conçalos goldenes
Händchen” (Wehrmann 2013)

4.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkielmani kaksi tavoitetta ovat ratsastuksen parissa käytettävän erikoiskielen kuvailu
ja nuoren ratsuhevosien koulutukseen liittyvä sanastotyö saksan ja suomen kielellä. Tut-
kimuksen painopiste on siten ratsastuskielen sanastollisten erityispiirteiden kuvailussa.
Erikoiskielen kuvailussa käytän metodina Burkhard Schaederin (1998, 233) korpustut-
kimusta, jossa erikoisalan kielellisiä erityispiirteitä tutkitaan joko satunnaisotannalla tai
tarkasti valituista erikoisalateksteistä. Kuvailen tekstikorpuksen pohjalta, millaisia piir-
teitä ratsastuskielestä esiintyy sekä suhteessa muihin erikoisaloihin että objektiivisesti
tarkasteltuna. Löytämäni piirteet olen kerännyt Excel-taulukkoon, jonka avulla olen
ryhmitellyt ne ja pitänyt kirjaa, mistä lähteestä löytämäni esimerkit ovat peräisin. Tutkin
erikoiskieltä saksalaisista ja suomalaista lähteistä samanaikaisesti, vertaillen kummasta-
kin kielestä löytyviä piirteitä.

Noudatan termityötä tehdessäni Arntzin, Pichtin ja Mayerin (2009, 225) systemaattista
termivertailua, jossa termit etsitään kummassakin kielessä erikseen erikoisalateksteistä
ja kategorisoidaan. Käsitekeskeisen lähestymistavan avulla erikielisiä sanastoja vertail-
lessa mahdolliset terminologiset aukot tulevat näkyviksi, minkä jälkeen ne voidaan täyt-

tää. Aloitan sanastotyön tekemisen saksankielisestä sanastosta koska koko ajatus ratsuhevosen koulutukseen liittyvän sanaston valitsemisesta tutkimusaiheeksi lähti nimenomaan tarpeesta etsiä vastineita saksankielisille termeille ja suomalaisen sanaston kokoamisen aloitin vasta saksankielisen sanaston valmistuttua. Olen yhdistänyt tekemäni sanastot samaan liitetiedostoon (liite 1), jotta mahdolliset ekvivalenssiongelmat tulisivat esiin sanastoja vertaillessa. En ole kuitenkaan käsitellyt ekvivalenssia varsinaisessa liitteessä, vaan ne näkyvät tiedostossa aukkoina tai toisistaan poikkeavina määritelminä.

Saksankielisen sanaston laatimisvaiheessa pääsin kahdeksi kuukaudeksi saksalaiselle hevostilalle seuraamaan nuorten hevosten koulutusta ja sanaston keräämisen aloitin seuraamalla koulutusta ja miettimällä siltä pohjalta valmiin sanaston kattavuutta ja rakennetta. Sanastotyötä aloittaessani rajasin sanaston käsittelemään nuoren ratsuhevosen peruskoulutusta ja keräsin Excel-tiedostoon termejä, jotka tulivat esiin varsinaisia koulustilanteita seurattessani. Seuraavassa vaiheessa jatkoin termien keräämistä kirjallisuutta apuna käyttäen ja ryhmittelin termit käsitejärjestelmittäin. Tässä työvaiheessa tärkein lähteeni on Saksan ratsastajainliiton teos *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b). Alkuperäistä rajausta käyttäen keräämieni termien lukumäärä ylitti selvästi tätä tutkielmaa varten asetetun tavoitteen kerätä noin 30–50 käsitettä kattava sanasto, mistä johtuen en voinut ottaa sanastoon mukaan kaikkia keräämiäni termejä. Pysyäkseeni alkuperäisessä tavoitteessani kuvata nimenomaan nuoren hevosen koulutusta, päädyin rajaamaan kaikista sanaston raakaversiossa olleista siirtymisistä, tempoista, ratsastusradan teistä ja liikkeistä mukaan vain ne, joita vaaditaan kolmivuotiaiden hevosten ikäluokkakilpailuissa. Kilpailuohjelmista käytin nimenomaan kouluratsastusohjelmia ja jätin esteratsuille suunnatut ohjelmat käsittelemättä, koska kaikki sanastossa käsiteltävät termit liittyvät myös esteratsun koulutukseen.

Suomalaisia ratsastustermejä käsittelevässä sanastossa käytän samaa rajausta kuin saksalaisessa sillä erotuksella, että aineistona olevat kilpailuohjelmat ovat nelivuotiaille hevosille. Suomenkielisen sanaston laatimisen aloitin etsimällä saksalaisen sanaston kokoamisessa käyttämieni lähteiden kanssa vastaavia lähteitä ja lähdin sitä kootessani liikkeelle nuorten hevosten kilpailuohjelmista. Kilpailuohjelmien lisäksi etsin termejä ja määritelmiä kilpailusäännöistä. Otin suomalaiseen sanastoon mukaan kaikki kilpailuohjelmissa käytetyt termit minkä lisäksi etsin saksalaista sanastoa vastaavasti termiä ku-

vaamaan peruskoulutuksen ensimmäistä vaihetta sekä saksalaista koulutusasteikkoa vastaavia koulutusvaihteita. Lähestymistapa suomenkieliseen sanastoon poikkeaa siis hieman saksankielisestä, koska työn lopullisena tavoitteena on etsiä suomenkielisiä vastineita saksankielisille termeille.

Osaa sanaston termeistä ei ole eksplisiittisesti kirjoitettu kilpailuohjelmiin, mutta ne ovat välttämätön osa koulutusta, jotta hevonen olisi mahdollista kouluttaa kilpailua varten vaadittavalle tasolle. Noudatan sanaston jäsentelyssä kronologista järjestystä ja terminitiedoston ensimmäinen käsite on ensimmäisiä ratsastuskertoja kuvaava käsite sisäänratsastus (*Anreiten*). Kolme perusaskellajia (*Grundgangart*) ovat kenties peruskoulutusvaiheen näkyvin osa, ja niihin liittyvät kiinteästi askellajien tempot (*Tempo*) sekä siirtymiset (*Übergang*). Peruskoulutusvaiheeseen kuuluu myös erilaisten kuvioiden, ratsastusradan teiden (*Hufschlagfigur*), ratsastaminen sekä erilaisten liikkeiden (*Lektion*) suorittaminen. Kilpailuissa yksi tärkeimmistä arvostelun perusteista on koulutusasteikon (*Ausbildungsskala*) noudattaminen.

Olen rajannut sanaston ulkopuolelle joitakin peruskoulutukseen liittyviä käsitteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi ennen varsinaista ratsastusta edeltävät koulutusvaiheet, kaikki ratsastuksessa tarvittavat varusteet ja jotkin liikkeet, joita peruskoulutusvaiheessa yleensä harjoitellaan, mutta jotka eivät kuulu kilpailuohjelmaan. En ole myöskään käsitellyt käsitteitä, joilla kuvataan koulutuksessa ei-toivottuja tilanteita. Aiheessa olisi runsaasti mahdollisuuksia pidemmälle vietyyn tutkimukseen. Koska sanastosta ei ole ollut mahdollista tehdä kaiken kattavaa, olen noudattanut käsitekartoissa *Terminologian sanaston* (2006) mallia ja olen merkinnyt ylimääräisellä hierarkkista suhdetta osoittavalla viivalla sellaiset kohdat, joissa käsitteen alle kuuluisi myös muita käsitteitä, jotka olisivat tässä sanastossa esitettyjen käsitteiden rinnakkaiskäsitteitä.

Saksalaista sanastoa käsitellessäni kirjoitan saksalaisesta sanastosta suomeksi, koska painopiste on käsitejärjestelmän esittelyssä, ei ainoastaan nimitysten kertomisessa. Tämän vuoksi saksankieliset termit ovat useissa kohdissa suluissa, vaikka ne ovatkin sanastotyön keskeinen osa. Sulkuja olen käyttänyt ennen kaikkea luettavuuden helpottamiseksi, ne ovat merkki siitä, että toistan suomalaisen nimityksen saksaksi. Varsinainen sanasto on esitetty liitteessä 1, ja siinä määritelmät on kirjoitettu sekä saksaksi että suomeksi. Olen tehnyt saksankielisen sanastotyön lähestulkoon täysin valmiiksi ennen

suomenkielisen työn aloittamista ja siksi lähestymistapa suomenkieliseen sanastoon on hieman erilainen. Olen esitellyt vähemmän käsitteiden taustoja ja suhteita toisiinsa kuin saksankielistä sanastoa esitellessäni ja lähtökohta on pikemminkin vertaileva. Erityistä huomiota käsitejärjestelmään olen kiinnittänyt kohdissa, joissa suomalainen järjestelmä eroaa saksalaisesta. Esitän sanaston termit sanaston yhdenmukaisuuden vuoksi substantiivimuodossa. Olen kuitenkin käsitellyt muita esitysmuotoja ja terminologisia fraaseja ratsastus­alalla käytettyä kieltä kuvailevassa luvussa 5.2.

Saksan- ja suomenkielisten sanastojen kokoamisen jälkeen siirryin terminologisen sanaston kokoamiseen, minkä aloitin valitsemalla sanastossa esitettävät termit ja niistä sanaston käyttäjälle esitettävät lisätiedot. Ensimmäinen ja itsestään selvä valinta oli sanastossa käytettävien kielten valinta, koska tämä valinta on luonnollisesti tehty jo sanastotyötä aloitettaessa. Sanastossa käytettävät kielet ovat siten suomi ja saksa ja sanastotyön rajausta noudattaen sanaston aihepiiri on nuoren ratsuhevos­en peruskoulutus. Seuraavassa vaiheessa määrittelin sanaston käyttäjäryhmän. Kuten sanottua, ratsuhevos­en koulutus ei kuulu aloitteleville ratsastajalle, joten oletusarvoisesti hevosen koulutuksesta kiinnostuneella henkilöllä on jo hyvät pohjatiedot ratsastus­alasta ja ratsastus­termeistä. Todennäköisesti sanaston käyttäjä myös tuntee termin yhdellä sanaston kielellä, koska häntä kiinnostaa nimenomaan toisenkielinen termivastine, mikä tarkoittaa sitä, että käsite taustalla on todennäköisesti lukijalle tuttu.

Käyttäjäryhmän valinnan jälkeen siirryin miettimään sanaston julkaisukanavaa. Paras julkaisukanava sanastolle olisi verkkosivu, koska sanasto on vielä hyvin suppea ja sen päivittäminen verkossa onnistuisi hyvin. Sanasto on kuitenkin tehty ensisijaisesti tätä tutkielmaa varten ja olen päätenyt perinteiseen painettuun esitysmuotoon, joka alkaa esipuheella ja sisällysluettelolla, jossa on sivunumerot. Sanasto on esitetty liitteessä 2. Koska liitteen sivunumerot jatkuvat tutkielman sivunumeroiden mukaan, en ole kirjoittanut sivunumeroita näkyviin sisällysluetteloon, vaan olen ainoastaan ilmoittanut sanaston alaluvut (liite 2, s. 82).

Sanaston esitystavan valitseminen oli hyvin haastavaa. *Ympäristösanastossa* (1998) termien tunnistetietona on käytetty juoksevaa numerointia. Oma sanastoni on melko suppea ja sitä olisi välttämättä päivitettävä ennen julkaisua. Olisi epäkäytännöllistä numeroida termitietueet juoksevilla numeroilla, koska termikohtaiset numerot muuttuisi-

vat aina sanastoa päivitettäessä. Termitiedostolla on kuitenkin oltava tunnus, ja siksi olen käyttänyt samaa numerointitapaa kuin tekemässäni termityössä. Ensimmäinen numero kertoo, mihin sanaston osaan (lukuun) termi kuuluu ja sitä seuraavat numerot esittävät termin paikkaa käsitejärjestelmässä: ensimmäisen tason rinnakkaiskäsitteiden tunnisteenä on kaksi numeroa (esim. 5.1., 5.2. jne.) ja näiden alakäsitteillä on tunnisteenä kolme lukua (esim. 5.1.1., 5.1.2. jne.). Tällaista numerointia käyttäen sanastoon on helppo lisätä termejä, koska jokaiseen yläkäsitteeseen voidaan lisätä useita alakäsitteitä koko numerointia muuttamatta.

Terminologisen sanaston esimerkkinä käyttämäni *Ympäristösanasto* (1998) on monikielinen sanasto, joissa termit on esitetty ensin suomeksi ja muunkieliset vastineet on esitetty suomenkielisen termin alla. Määritelmä ja lisätiedot on kirjoitettu ainoastaan suomenkielellä. Tarkoitukseni on ollut käyttää sanaston lähtökohtana nimenomaan saksalaista järjestelmää, ja siksi aion alun perin ilmoittaa tietueessa ensimmäisenä käsitettä vastaavan saksankielisen termin. Tämä tuntui kuitenkin hankalalta toteuttaa suomenkielisessä ja suomalaiselle lukijalle tarkoitetussa sanastossa. Suomalaisen termin esittäminen ensimmäisenä taas saattaa vaikuttaa erikoiselta sellaisten termien kohdalla, jotka eivät ole kovin laajassa käytössä Suomessa. Lukija saattaa pysähtyä ihmettelemään, miksi kyseinen termi on ylipäättään valittu sanastoon. Olen ratkaissut tämän käyttämällä hakusanatermeinä suomenkielisiä termejä, ja selittämällä sanaston yhteyden saksankieliseen järjestelmään sanaston esipuheessa. Tällä tavoin rakennettu sanasto ei ehkä ole tyypillisin, mutta se antaa suomalaiselle lukijalle tietoa paitsi saksankielisistä termivastineista myös saksalaisesta hevosenkoulutusjärjestelmästä.

Käytän sanastossa suomenkielisiä määritelmiä ja ne vastaavat nimenomaan suomalaista termiä. Määritelmät näkyvät sanastossa, jotta sanaston käyttäjä näkee suoraan, mitä esitetty termi kattaa ja mitä se ei kata. Jos saksalaisen termin määritelmässä on eroja suomalaisen termin määritelmään, esitän ne lisätietona määritelmän alla. Vaikka käytän suomenkielisiä termejä sanaston hakusana-artikkeleina, noudatan termien valinnassa saksalaista käsitejärjestelmää. Ratsastusradan teiden määritelmät esitän kuvina täydentävien selitysten kanssa samoin kuin termityössä, koska kuvat näyttävät yhdellä silmäyksellä, mistä nimenomaisesta ratsastusradan tiestä on kyse. Joidenkin termien kohdalla tarvitaan lisätietoa ekvivalenssista tai termin tyypillisestä käytöstä, silloin kun se ei näy

termin perusmuodossa (esim. *Zirkel; auf dem Zirkel geritten*, ks. liite 2, s. 86). *Ympäristösanastossa* (1998) vieraskielisten vastineiden kieli on merkitty maakoodilla. Koska oman sanastoni otsikosta ja esipuheesta käy ilmi, että kyseessä on suomi–saksa-sanasto ja en aio lisätä sanastoon muita kieliä, en ole merkinnyt maatunnusta saksankielisten termien edelle.

Ympäristösanastossa (1998) on myös esitetty suosituksia termien käytöstä. En ole esittänyt tällaisia suosituksia sanastossa, koska niiden esittämiseen tarvittaisiin asiantuntijaryhmää. Olen kuitenkin tehnyt melko pitkälle vietyä valintaa kun olen esittänyt lähes kaikille termeille vain yhden vastineen, vaikka suomenkielisistä termeistä ei läheskään aina ole vallinnut yksimielisyyttä käyttämissäni lähteissä. En kuitenkaan kokenut taroituksenmukaiseksi kaikkien mahdollisten vastineiden esittämistä, vaan olen valinnut lähteiden sanastoon yhden varmasti osuvan vastineen, jotka sanaston käyttäjä voi hyvin käyttää missä tahansa yhteydessä. Synonyymien esittäminen sanastossa on hyödyllistä, mutta kuten sanastotyötä kuvaillessani osoitan, kyse ei useinkaan ole synonymiasta vaan epäjohdonmukaisuudesta termien käytöstä.

Valmiissa sanastossa esitän termitietueen kuvan 3 osoittamassa muodossa, esittämällä termille tunniste, suomenkielisen termin, saksankielisen termivastineen ja tiedon sanan suvusta, suomenkielisen määritelmän ja tarvittaessa lisätietoa termistä.

Kuva 3: Termitietue

termin tunniste	→	3.2.2
suomenkielinen termi	→	askelten pidentäminen
saksankielinen termivastine	→	Tritte-Verlängern, <i>n</i>
suomenkielinen määritelmä	→	ravitempo, jossa tempoa lisätään harjoitusravista, mutta ei keskiraviin asti
mahdollinen lisätieto	→	<i>"Tritte-Verlängern" tarkoittaa askelten pidentämistä ravissa, katso myös 3.3.2 "Galoppsränge-Verlängern", askelten pidentäminen laukassa.</i>

5. Ratsuhevosen koulutukseen liittyvä kieli ja sanasto

5.1. Ratsastuskielen kehitys

Ratsastuskielillä on pitkä historia ja monet nykyisistä kouluratsastusliikkeistä juontavat juurensa 1500–1600-luvuille. Ensimmäinen varsinainen ratsastusopas on kirjoitettu kuitenkin jo paljon tätäkin aikaisemmin, kun kreikkalainen Ksenofon esitteli teoksessaan *Peri Hippikes* jo vuonna 400 e.a.a. ratsastuksen periaatteita, jotka ovat käytössä vielä tänäkin päivänä. (Schöffmann 2006, 11.) Nykyisen saksalaisen hevosenkoulutusjärjestelmän perusteet ovat peräisin ratsuväen *HDv12 Heeresdienstvorschrift* -oppaasta vuodelta 1912 (Schöffmann 2006, 12). Myös Suomessa oli jo 1900-luvulle tultaessa ratsastavien upseerien lisäksi jo joitakin ratsastuksen harrastajia (Vasara 1987, 35) ja ensimmäinen ratsastusopisto ja ratsastuskerho on perustettu Helsinkiin 1892 (mts. 39). Ilmeisesti ensimmäinen Suomessa julkaistu puolustusvoimien ratsastusopas on *Hevosopas 1962* (1963), mutta tätä aiemmin oli ilmestynyt ainakin vuonna 1952 ensikerran julkaistu Werner Walldenin *Ratsastuskirja* (Wallden 2001). Molemmat näistä kirjoista sisältävät runsaasti myös nykypäivänä käytössä olevaa sanastoa, monesta tekstikatkelmasta ei voisi erottaa, onko se kirjoitettu puolivuosisataa sitten vai eilen. Taulukossa 1 on esimerkkejä siitä, miten kuolaintuntumaa on selitetty 50-, 60- ja 2000-luvulla.

Taulukko 1: Kuolaintuntuma

Tuntumalla ymmärretään siis ratsastajan ja hevosen ainaisen yhteistoiminnan, istunnan, vaikutuksen, ohjauksen, jännittämättömyyden, hevosen liikkeisiin mukautumisena, hevosen ryhdin, lennokkuuden ja tahdin tärkeyden tajuamista, sekä sitä, kuinka nämä ovat riippuvaisia toisistaan	Oikea tukeutuminen kuolaimiin saavutetaan ja ylläpidetään mukautuvalla ja vakaalla ohjasotteella, käyttämällä rauhallisesti mutta tarmokkaasti pohkeita sekä istumalla tasapainossa.	Ei riitä, että hevonen kulkee vaaditussa muodossa, vaan sen on myös rentouduttava ja myöhdättävä selästään, kaulastaan ja niskastaan. Vasta tällöin se voi kulkea oikeaoppisesti kuolaintuella, sillä tavalla kuin minä tämän käsitteen olen sisäistänyt, ja vasta silloin se voi tulkita impulssini oikein.
Wallden 2001, 25	Hevosopas 1963, 142	Kyrklund & Lemkow 2013, 53

5.2. Ratsastuskielen erityispiirteet

Kilpailusäännöissä ensimmäisenä esiin tuleva ratsastuskielen erityispiirre on, että useat ratsastusradan tiet on nimetty tai voidaan ymmärtää ainoastaan osana ratsastusrataa. Ratsastusradalla voidaan ratsastaa oikeaan tai vasempaan kierrokseen, ja kierros nimitetään radan sisäpuolella olevan käden mukaan: oikeaan kierrokseen ratsastettaessa ratsastajan oikea käsi on radan keskikohdan puolella. Näin ollen *vasempaan kierrokseen* ratsastetaan normaalisti *vasenta laukkaa* ja jos vasempaan kierrokseen ratsastetaan oikeaa laukkaa, sitä kutsutaan silloin *vastalaukaksi* (*Außengalopp*) (FN 2012b, 127, FN 2012a, 13). Radalla on myös ulkopuoli ja sisäpuoli, mitä hyödynnetään monissa ilmaisuissa, esimerkiksi *ulko-ohja/sisäohja* (*Außenzügel/Innenzügel*) tai *ulos asettaminen/sisään asettaminen* (*Außen-/Innenstellung*) (FN 2012b, 141). Kaikki nämä termit ovat hyvin läpinäkyviä, mutta useita ratsastuksen aloittelijoita opettaneena olen huomannut, että nekin pitää opetella että ne voi ymmärtää. Ratsastusradan teillä on myös hyvin konkreettisia, ratsastusrataan liittyviä nimityksiä. Radan poikki ratsastaminen radan pituussuunnassa on *rata pituussuunnassa leikkaa* (*durch die Länge der Bahn wechseln*) ja poikkisuunnassa *rata poikkisuunnassa leikkaa* (FN 2012a, 34).

Erikoisalakielelle on tyypillistä, että ammattilainen tekee käsitteellisiä eroja asioihin, joita maallikko ei erota toisistaan (Fluck 1996, 70). Ratsastuskielessä on myös tällaisia eroja, esimerkiksi ympyränmuotoinen ratsastusradan tie voi olla *ympyrä* (*Zirkel*) tai *voltti* (*Volte*) koosta riippuen (FN 2012a, 15). Lisäksi hevonen ei koskaan vain ”mene sivuttain” vaan väistö- eli sivuttaisliike voi olla esimerkiksi *sulkutaivutusta* (*Travers*) tai *avotaivutusta* (*Schulterherein*) riippuen hevosen asetuksesta eli siitä, mihin suuntaan hevonen on taivutettu liikkeeseen nähden (FN 2012a, 18). Esteratsastuksessa puomia nimitetään *ravipuomiksi* tai *laukkapuomiksi* sen mukaan, kummassa askellajissa puomin yli ratsastetaan, tai millä etäisyydellä (askelvälillä) puomit on asetettu ratsastusradalle (Niemann 2013, 52). Puomien fyysisessä muodossa ei ole lainkaan eroa, vaan mikä tahansa puomi voi olla ravi- tai laukkapuomi. Jotkut ilmaisut voivat (maallikosta) kuulostaa ja näyttää täysin samalta, vaikka kyseessä eivät ole synonyymit. Hevosen voidaan antaa kävellä *pitkin ohjin* ja *vapain ohjin*. Kummassakin tapauksessa ratsastaja pitää kiinni vain ohjien päästä, mutta pitkin ohjin ratsastettaessa hevosen suuhun säilytetään (kevyt) tuntuma, kun vapain ohjin ratsastettaessa ratsastajalle ei ole lainkaan tuntumaa hevosen suuhun. (FN 2012b, 89.)

Ratsastuskielestä löytyy kaikkia sanaluokkia ja jotkut sanastossa substantiivimuodossa esittämistäni termeistä ovat yleisemmin käytössä verbimuodossa, kuten saksankieliset *antraben*, *angaloppieren*, *durchparieren* ja *Zügel aus der Hand kauen lassen* (verbi-
muodossa esimerkiksi kilpailuohjelmassa FN 2012a, 62–63), suomenkielisessä kilpai-
luohjelmassa ei puolestaan esiinny verbejä juuri lainkaan, mikä ei kuitenkaan tarkoita
etteikö niitä olisi myös suomalaisessa ratsastuskielessä. Ratsastus on fyysinen liikunta-
laji, ja alalla on paljon tekemiseen liittyviä moniosaisia ilmauksia eli ilmauksia, joihin
yhdistyy verbi osana erikoisalailmaisua, esimerkiksi *siirtyä raviin*, *nostaa laukka* tai
myödetä ohjasta. Verbit voivat liittyä joko ratsastajan tai hevosen tekemiseen. Ratsasta-
jan tekemiseen liittyviä verbejä ovat esimerkiksi *Zügel annehmen/nachgeben* (pidät-
tää/myödetä ohjasta), *mit dem inneren Schenkel treiben* (ajaa eteen), *das Pferd versam-
meln* (koota hevonen) (Wehrmann 2013, 54–61). Kaksi ensin mainittua ovat konkreetti-
sia ja kolmas kuvainnollinen ilmaus. Suomenkielisessä artikkelissa ratsastaja *irrottaa*
ohjasta (kuvainnollisesti). Hevonen voi puolestaan *vastata* ratsastajan apuihin, *tulla*
kuolainta kohti, ja myös *koota* itsensä (Koivula 2008, 64–68).

Hevosen liikkeitä ja ratsastustuntumaa voidaan kuvailla monenlaisilla adjektiiveilla,
joista valtaosa on yleiskielisiä, esimerkiksi *elastinen* (*elastisch*), *suora* (*gerade*) tai *jän-
nittänyt* (*spannig*). Vaikka adjektiivit ovat yleensä yleiskielisiä, voidaan kuitenkin huo-
mata, että tiettyjä adjektiiveja toistetaan huomattavan usein ja ne ovat siten erikoiskielen
konkreettisia, tärkeitä osia, joiden hallitseminen kertoo asiantuntijuudesta. Ratsastuskie-
li on myös kuvailevaa, mikä tulee esiin esimerkiksi askellajeihin liittyvissä ilmauksissa.
Laukka *nostetaan*, mikä kuvaa laukan ikään kuin ylämäkeen suuntautuvaa liikettä, kun
raviin ja käyntiin *siirrytään*. Saksassa ei ole vastaavanlaista eroa verbeissä (*antraben*;
angaloppieren), mutta näiden liikkeiden erilainen askellus näkyy puolestaan askelten
nimityksistä: käyntiaskelia nimitetään termillä *Schritte*, raviaskelia *Tritte* ja laukka-
askelia *Sprünge* (FN 2012b, 12).

Ratsastuskielessä on lukuisia metaforisia ilmaisuja, jotka voivat maallikon korvaan kuu-
lostaa hyvin erikoisilta, mutta joita ilman monia asioita olisi hyvin vaikea kuvata. Ilma-
ukset eivät välttämättä ole yhtä konkreettisia kuin esimerkiksi tekniikan alalla, mutta ne
kuvaavat kielikuvien kautta ratsastuksessa syntyneitä tilanteita. Hevonen voi esimerkik-
si *painaa ohjalle*, *karata alta* tai *kulkea kuolaimen yllä*. Suullisen kielen tarkastelu tar-

joaisi todennäköisesti laajemmankin skaalan konkreettisia metaforisia ilmauksia. Niitä on kuitenkin runsaasti myös molemmissa lähteenä käyttämässäni ratsastusoppaassa. Schöffmannin (2006, 115) teoksessa on esimerkiksi kuva hevosesta ”vieterinä” (”*Spiralfeder-Konstrukt*”), minkä tarkoituksena on havainnollistaa hevosen takaosassa tapahtuvaa joustoa kokoamisen aikana. Kyrklundin ja Lemkowin (2013, 49) teoksessa korostetaan tuttuja mielikuvien käyttämisen tärkeyttä oppimisen välineenä, esimerkiksi oikea käden asento löytyy parhaiten mielikuvan ”pidä käsi samassa asennossa kuin jos pitäisit siinä vesilasia läikyttämättä siitä vettä” avulla. Metaforien käyttö saattaa riippua myös valmentajan henkilökohtaisesta opettamis- ja kirjoitustyylistä.

Osa termeistä on hyvin konkreettisia ja niiden merkitys on luettavissa suoraan nimityksestä. Tällaisten termien voidaan sanoa olevan läpinäkyviä, mikä ei kuitenkaan näytä tarkoittavan, että ne välttämättä olisi erityisen helppo ymmärtää. Aloittelija ei todennäköisesti saa mitään irti kouluratsastuksessa hyvin usein käytetystä termistä *eteen-alas* (*vorwärts-abwärts*), vaikka termi kuvaa hyvin kirjaimellisesti takana olevaa käsitettä eli tilannetta, jossa hevonen venyttää kaulaansa eteen- ja alaspäin (FN 2012b, 112). Termin taustalla on kuitenkin monimutkaisia syy-seuraussuhteita, mikä tekee oikeanlaisen eteen-alas-likkeen tunnistamisen vaikeaksi ja mikä voidaan johtaa takaisin Arntzin ja Eydammin *Fachlichkeitsgrad*-käsitteeseen (Stolze 2009, 47, ks. 2.1.3): kieli muuttuu sitä vaikeammaksi mitä syvemmälle alakohtaisessa tiedossa päästään. Läpinäkyvä on myös termi *pohkeenväistö* (*Schenkelweichen*): hevonen kirjaimellisesti väistää ratsastajan pohjetta liikkumalla pois päin puristavasta pohkeesta (Kyrklund & Lemkow 2013, 67). Kyra ja ratsastuksen taito -teoksessa pohkeenväistöstä on mainittu vielä erikseen, että liike on nimeltään nimenomaan *pohkeenväistö*, ei *ohjanväistö* (Kyrklund & Lemkow 2013, 67), mikä omalta osaltaan kertoo siitä, että ilmiöitä ei ole nimetty sattumanvaraisesti vaan liikkeen tärkeimmän vaikuttajan mukaan.

Ratsastusalalla käytetään runsaasti terminologisia fraaseja, eli useasta kielellisestä yksiköstä koostuvia erikoisalailmauksia. Moniosaisia ilmaisuja ovat muun muassa useat ratsastusradan tiet (*koko rata leikkaa/durch die ganze Bahn wechseln*) ja monet verbin ja substantiivin yhteenliittymät (*myödetä ohjasta/Zügel nachgeben*). Havaitsin, että terminologisten fraasien käyttäminen palvelee mahdollisimman monenlaisten asioiden ilmaisua samankaltaista ilmaisumuotoa käyttäen. Esimerkiksi kun oikea ja haluttu tilan-

ne on, että hevonen *kulkee kuolaimella*, on tätä yhtä, ihannetilannetta kuvaavaa ilmausta vastaan monta siitä johdettuja ilmaisua, jotka kuvaavat ei-toivottua tilannetta: hevonen voi *kulkea kuolaimen yllä, kuolaimen edessä, kuolaimen takana, kuolaimen alla* tai *kuolainta vastaan*. Merkillepantavaa on myös, että samankaltaisia ilmaisuja löytyy kummastakin kielestä, mutta niissä on saatettu käyttää eri objektia. Edellä mainitut, kuolainobjektin kanssa muodostetut ilmaisut on saksankielessä järjestetty vastaavasti, mutta ohjaa objektina käyttäen: esimerkiksi *über dem Zügel gehen* (FN 2012b, 230).

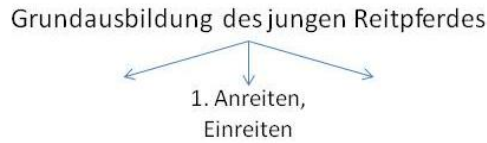
5.3. Nuoren ratsuhevosen koulutukseen liittyvä sanasto

5.3.1. Anreiten, Einreiten; sisäänratsastus

Sisäänratsastus (*Anreiten; Einreiten*) on hevosen koulutuksen vaihe, jossa hevonen totutetaan kantamaan ratsastajan painoa selässään, reagoimaan ratsastajan apuihin sekä kulkemaan perusaskellajeissa ratsastajan alla (FN 2012b, 207–209). Tässä sanastotyössä *Anreiten* on kronologisessa järjestyksessä peruskoulutuksen ensimmäinen vaihe, koska se kuvaa myös hetkeä, jolloin hevonen kantaa ratsastajaa ensimmäistä kertaa selässään. Sanastossa olen esittänyt termin substantiivimuodossa, mutta sitä käytetään tyypillisesti verbimuodossa, esimerkiksi ”*das Pferd muss erst noch eingeritten werden*” (Duden 2003, 439).

Anreiten-käsitettä on hankala sijoittaa käsitteekaavioon muiden tässä sanastossa käytettyjen käsitteiden kanssa. Vaikka se on ratsuhevoskoulutuksen ensimmäinen vaihe, kaikki sanastossa esiintyvät käsitteet eivät ole hierarkkisessa – tai muussa selkeässä – suhteessa siihen. Esimerkiksi perusaskellajien voidaan katsoa olevan *Anreiten*-käsitteen alakäsitteitä, mutta kaikkia askellajien tempot eivät sitä ole, esimerkiksi hevosen oletetaan kulkevan ratsastajan alla heti harjoitusravia (*Arbeitstrab*), mutta ei pidentävän askelta ravissa (*Tritte-Verlängern*). Tavallaan kaikki käsitteet ovat funktiosuhteessa *Anreiten*-käsitteeseen, kun ajatellaan, että ratsun kaikkea oppimista edellyttää se, että sillä aletaan ratsastaa, mutta tätä suhdetta ei ole tarpeen johtaa jo pitkälle edenneisiin koulutusvaiheisiin. Se on taustalla oleva edellytys kaikelle muulle, mutta sen merkitystä ei tarvitse korostaa enää koulutuksen edetessä. *Anreiten*-käsitteellä ei ole rinnakkaiskäsitteitä, koska muille koulutusvaiheille ei ole vastaavia nimityksiä. Olen sijoittanut käsitteen käsitteekaavioon suoraan otsikon *Grundausbildung des jungen Reitpferdes* -käsitteen alle, mutta erilleen muista sanastossa käsiteltävistä käsitteistä, tämä on esitetty kuvassa 4.

Kuva 4: Anreiten

Työskennellessäni Saksassa totuin käyttämään sisäänratsastuksesta nimenomaan *einreiten*-verbiä. *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa on kuitenkin käytetty sisäänratsastusta käsittelevässä kappaleessa ainoastaan *Anreiten*-substantiivia (FN 2012b, 207–208). Duden (2003, 144) puolestaan antaa *anreiten*-verbille 4 eri ratsastukseen liittyvää määritelmää (esimerkiksi *losreiten*), joista yksikään ei viittaa ratsukoulutuksen aloittamiseen, mutta mikä osoittaa nimityksellä olevan myös muita ratsastukseen liittyviä merkityksiä. Olen ottanut sanastoon molemmat termit ja esittänyt ne synonyymeina. Nimityksillä saattaa olla sävyeroja ja, mutta lähteiden perusteella ne viittaavat selvästi samaan käsitteeseen.

Suomenkielisissä lähteissä hevosen alkuvaiheen ratsukoulutuksesta ei käytetä mitään yksittäistä termiä. *Hevosen käsittely ja käyttäytyminen* -teoksessa hevosenkouluttaja Cajus Aminofin haastattelun pohjalta kirjoitetussa luvussa Ratsuhevosen käsittely ja koulutus puhutaan ratsuttamisesta: ”Näin hevonen on vähitellen ratsutettu.” (Nieminen 2011, 136.) Lause seuraa kohtaa, jossa kerrotaan kuinka hevonen liikkuu ensimmäisiä kertoja ratsastajan kanssa ilman, että avustaja pitää hevosesta kiinni, joten tällä viitataan nimenomaan hyvin aikaiseen vaiheeseen ratsuhevosen koulutuksessa. Lisäksi mainitaan, että ”ratsutus on ammattilaisen työtä” ja että hevosta ensimmäisiä kertoja ratsastettaessa tulisi käyttää ”ammattimaista ratsuttajaa” (Nieminen 2011, 138). Termiä ratsuttaminen käytetään myös saksasta käännetyssä *Ratsastuksen taito* -teoksessa (Brandl 1978, 111). Englannista käännetyssä teoksessa *Koulutuksen periaatteet* viitataan vain englanninkieliseen termiin *breaking in* (Stevens 2006, 5). Tuire Kaimion (2013) *Hevosen kanssa* -teoksessa ei liioin käytetä mitään termiä tietystä koulutusvaiheesta.

Olin hieman yllättynyt, että teoksissa ei käytetty laisinkaan termiä sisäänratsastus, jota olen itse käyttänyt ja kuullut käytettävän. Ypäjän hevosopiston internetsivuilla kirjoitetaan ”remonttikoulutuksesta” ja sisäänratsastettavista hevosista. (Ypäjän Hevosopisto 2014.) *Tunne hevonen* -lehden numerossa 1/2013 (Lindström 2013, 28) on artikkeli ni-

mellä ”Nuoren hevosen oppikoulu – sisäänratsastus”. Callisto horses -tallin (2013) sivuilla tarjotaan ratsutusta, ”hevosen sisäänratsastus, perusaskellajit, yksilöstä riippuen 1-3 kk”. Internet-haulla katsottuna termi näyttäisi olevan käytössä ainakin ratsuttajien ja tallien esittelyissä ja mainoksissa tai hinnastoissa. Jenni Suokas on internetsivuillaan tiivistänyt eron sisäänratsastamisen ja ratsuttamisen välillä: ”Nuoren hevosen satulaan ja perusapuihin totuttaminen on sisäänratsastusta. Jo sisäänratsastettua hevosta ratsutetaan eli koulutetaan ja esimerkiksi hevosen vieminen helposta B:stä helppoon A:han on edelleen ratsuttamista.” (Suokas 2014). Juuri tästä syystä olen valinnut tähän sanastoon nimenomaan nuoren hevosen alkuvaiheen ratsuttamista kuvaavan termin sisäänratsastus enkä ratsutusta. Mahdollinen synonyymi termille olisi Ypäjän Hevosopiston (2014) käyttämä ”remonttikoulutus”, mutta sitä ei näytetä juuri käytettävän muissa lähteissä. Remonttikoulutus viittaa nuoresta, ratsutettavasta hevosesta käytettävään remontti-termiin.

Saksan *Anreiten* ja *Einreiten* vastaavat suomen kielen termiä sisäänratsastus, määritelmät ovat identtiset kummassakin kielessä. Terminologisessa suomi–saksa-sanastossa (liite 2, s. 83) sisäänratsastus on omana yläotsikkonaan ja vastaavuudesta tai käytöstä ei ole tarvinnut esittää lisätietoja.

5.3.2. Hilfe; apu

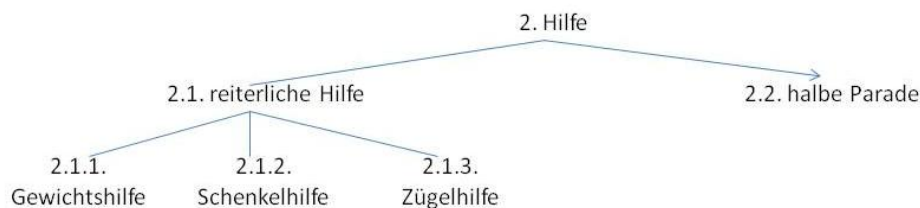
Yksi hevosen ratsukoulutuksen perusteista on opettaa hevonen reagoimaan ratsastajan antamiin merkkeihin eli *apuihin* (*Hilfe*). Ratsastajalla on käytössä useita apuja, joista välttämättömimmät ovat painoapu (*Gewichtshilfe*), pohjeapu (*Schenkelhilfe*) ja ohjasapu (*Zügelhilfe*) (FN 2012b, 81–85). Näistä kolmesta avusta käytetään saksan kielessä nimitystä *reiterliche Hilfen* (FN 2012b, 91). Ratsastajalla on käytössään myös näitä perusapuja tukevia apuvälineitä ja -keinoja, joista peruskoulutusvaiheessa käytetään lähinnä ääniapua (*Stimme*) ja raippaa (*Gerte*) (FN 2012b, 91, 209).

Saksankieliseen sanastoon olen ottanut mukaan kolme perusapua: painoapu (*Gewichtshilfe*), pohjeapu (*Schenkelhilfe*) ja ohjasapu (*Zügelhilfe*). Nämä kolme ovat hierarkkisessa suhteessa *reiterliche Hilfe* -yläkäsitteeseen, ja ne ovat toistensa rinnakkaiskäsitteitä. Avut voidaan jakaa myös niiden vaikutuksen perusteella eteen ajaviin apuihin (*treibende Hilfe*) ja pidättäviin apuihin (*verhaltende Hilfe*). Perinteisesti pohjeapu on eteen ajava apu, ohjasapu on pidättävä apu ja painoapu on sekä eteen ajava että pidättä-

vä, mutta ainakaan *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN 2012b) ei ole tehty tällaista rajavetoa apujen vaikutuksen välille, joten alkuperäisestä sanastoversiosta poiketen en ole käyttänyt sitä lopullisessa sanastossa. Raipan olen jättänyt sanastosta pois, koska olen jättänyt alkuperäisessä rajauksessa sanastosta pois kaikki koulutuksessa tarvittavat varusteet. Ääniavun rajasin sanaston ulkopuolelle, koska ratsastajan ei ole sallittua käyttää ääntä apuna missään kouluratsastuskilpailuissa, ei myöskään nuorten hevosten ohjelmissa (FN 2012a, 10).

Hilfe-käsitteen alle olen liittänyt sanastoon puolipidätteen (*halbe Parade*), joka ei ole varsinaisten apujen rinnakkaiskäsite, mutta joka on funktiosuhteessa *Hilfe*-käsitteeseen. *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN 2012b, 133) puolipidäte määritellään seuraavasti: ”Unter einer halben Parade wird das kurzzeitige Einschließen des Pferdes in die Gewicht-, Schenkel- und Zügelhilfen des Reiters verstanden.“ Puolipidätteet ovat hetkellistä kaikkien apujen yhteistoimintaa ja ne ovat olennainen osa apujen käyttöä, koska niitä käytetään muun muassa valmistamaan hevosta vaadittavan liikkeen suorittamiseen, ennen jokaista siirtymistä sekä hevosen muodon eli asennon ja askeleen kontrolloimiseen (FN 2012b, 133). Kuvassa 5 on esitetty käsitekaavio *Hilfe*-käsitteestä ja sen alakäsitteistä.

Kuva 5: Hilfe

Määritelmien kirjoittamisessa olen pitäytynyt yksinkertaisimmassa mahdollisessa sisäl-
tö-määritelmässä, esimerkiksi

2.1.1. Gewichtshilfe

mit dem Reitergewicht an das Pferd gegebenes Signal

(liite 1, s. 70). Nämä määritelmät eivät anna täyttä kuvaa siitä, kuinka moniulotteisista käsitteistä todellisuudessa on kyse, mutta toisaalta ne ovat riittäviä sijoittamaan käsitteen omalle paikalleen käsitejärjestelmään. Avun määritelmästä (*Signal, mit dem der*

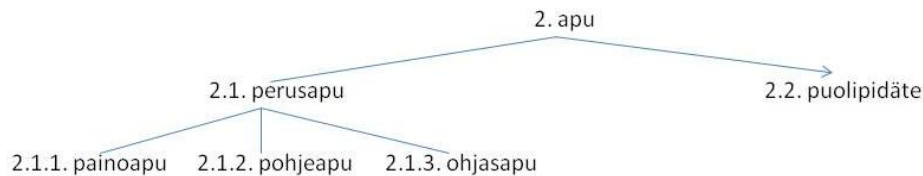
Reiter Einfluss auf das Pferd nimmt, ks. liite 1, s. 69) näkyy tärkein, eli se että avut ovat ratsastajan vaikutusta (*Einfluss*) hevoseen ja avun alakäsitteistä näkyy, että ne on nimetty vaikutuskanavansa kautta (*Gewicht, Schenkel, Zügel*).

Kyra ja ratsastuksen taito -teoksessa ratsastajan avuista kerrotaan seuraavasti: ”Ratsastajalla on käytössään seuraava ”kommunikointivälineet” – AVUT, joiden avulla hän hallitsee hevostaan: POHKEET, KÄDET ja ÄÄNI, joka on kahden ensinmainitun tukena, sekä PAINO, joka on avuista tärkein, sillä se vaikuttaa hevoseen aina, halusipa ratsastaja sitä tai ei.” (Kyrklund & Lemkow 2013, 28.) *Hevosen käsittely ja käyttäytyminen* -teoksessa (Nieminen 2011, 136) apuja kuvataan näin: ”Se kieli, jolla keskustelemme hevosen kanssa, on sarja kosketuksia, ja kutsumme niitä ratsastuskielellä avuiksi. Ne avut, jotka meillä on käytössä, jotka näemme jokaisessa ratsastuskirjassa, ovat paino, pohkeet ja ohjasapu.” Perusapuja ovat siis painoapu, ohjasapu ja pohjeapu, minkä lisäksi on mahdollisuus käyttää vielä ääntä tai apuvälineitä (raippa, kannukset). Tuire Kaimio (2013, 19) erottaa teoksessaan *Hevosen kanssa* toisistaan istunta-avun (muutos kehon liikkeessä) ja painoavun (painopisteen muutos). Muissa lähteissä painoapu-termi sisältää myös Kaimion istunta-avun (esim. Kyrklund & Lemkow 2013, 28).

Avut kuuluvat aivan ratsastuksen perustanastoon ja termit ovat pysyneet muuttumattomina jo vuosikymmeniä. Puolustusvoimien *Hevosopas 1962* (1963, 137) teoksessa vuodelta kerrotaan että avut ovat ”pohkeet, ohjat, paino sekä kannukset, raippa ja ääni”. Lisäksi oppaan mukaan ”Hyvä ratsastaja vaikuttaa koulutettuun hevoseen pääasiallisesti ohjas-, pohje- ja painoavuuilla.” (Mp.) Sanastoon olen ottanut mukaan kolme perusapua (painoapu, pohjeapu ja ääniapu), sekä samoin kuin saksalaisessa sanastossa, puolipidätteen. Kilpailusäännöissä puolipidäte määritelmänä on ”ulospäin tuskin havaittava ratsastajan istunnan, pohkeiden ja käden lähes samanaikaisen vaikutuksen yhteensovittaminen, jonka tarkoituksena on kiinnittää hevosen huomio ja valmistella sen tasapaino tulevaa liikettä varten tai siirtymistä temposta toiseen” (SRL 2013, 7). Samoin kuin avut, puolipidäte on jo pitkään käytössä ollut termi, everstiluutnantti Werner Walldenin (2001, 46) vuonna 1952 julkaistussa teoksessa *Ratsastuskirja* kerrotaan, että puolipidäte ”saadaan aikaan 1. tiiviimmän istunnan, 2. eteenpäin pakottavien pohkeiden ja 3. pidättävien ohjaksien avulla.” Tästäkin määritelmästä näkyy puolipidätteen yhteys apuihin,

mitä olen kuvannut funktiosuhteella myös kuvassa 6 esitettyssä suomalaisessa käsitekaaviossa samoin kuin saksalaisessa.

Kuva 6: Apu

Käsitejärjestelmät vastaavat kummassakin kielessä toisiaan samoin kuin määritelmät. Terminologisessa sanastossa (liite 2, s. 83) käsitteet on järjestetty Avut-yläotsikon alle ja niiden yhteydessä ei ole ollut tarpeen esittää lisätietoja.

5.3.3. Grundgangart; perusaskellaji

Hevosen kolme perusaskellajia (*Grundgangart*) ovat käynti (*Schritt*), ravi (*Trab*) ja laukka (*Galopp*). Nämä ovat kaikkien hevosten luonnostaan osaamia askellajeja. (FN 2012b, 116.) Kaikki askellajit eivät ole perusaskellajeja, esimerkiksi islanninhevosten osaamat askellajit töltti ja passi ovat ominaisia vain tietylle rodulle. Aloitin sanaston kokoamisen perusaskellajeista, koska ne ovat ilmeisin ja näkyvin osa hevosen alkuvaiheen koulutuksesta: nuoren hevosen on opittava kantamaan ratsastajaa selässään ensin käynnissä, sitten ravissa ja viimeiseksi laukassa. Vaikka jokainen hevonen osaa nämä kolme askellajia luonnostaan, täytyy sen opetella liikkumaan kaikissa askellajeissa tasapainossa ratsastajan paino selässään (FN 2012b, 209).

Jokaisella perusaskellajilla on useita tempoja. Saksalaisissa kilpailusäännöissä esimerkiksi käynnin tempot ovat keskitempo, lisätty tempo ja koottu tempo; ravin ja laukan tempot ovat harjoitustempo, askeleen pidennys, keskitempo, lisätty tempo sekä koottu tempo. Koottu tempo ei kuulu peruskoulutusvaiheeseen. (FN 2012b, 118–123.) Kolmivuotiaiden ratsujen ikäluokkakilpailuissa tempoista vaaditaan käynnissä keskitempoa (*Mittelschritt*), ravissa harjoitustempoa (*Arbeitsstrab*) ja askeleen pidennystä (*Tritte-Verlängern*) sekä laukassa harjoitustempoa (*Arbeitsgalopp*) ja askeleen pidennystä (*Galoppsprünge-Verlängern*) (FN 2012a, 62–69). Olen ottanut saksalaiseen sanastoon mukaan kaikki kolmivuotiaiden ratsujen ikäluokkakilpailuissa vaadittavat tempot.

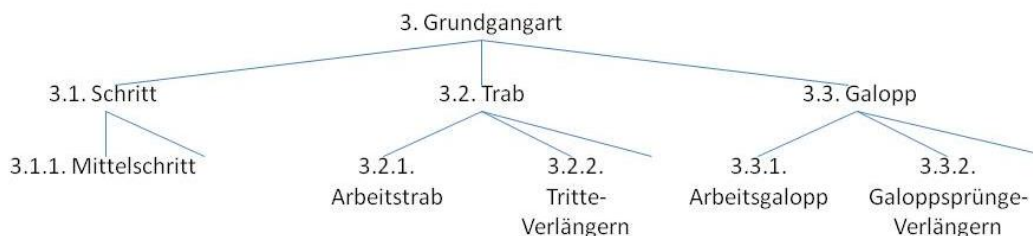
Käsitejärjestelmässä perusaskellajit käynti, ravi ja laukka ovat hierarkkisessa suhteessa *Grundgangart*-yläkäsitteeseen, ja ne voidaan määritellä sisältömääritelmänä yläkäsitteen alle esimerkiksi liikeratoja kuvaamalla

3.2. Trab

Zweitaktgangart, in der die Fußfolge vorne links und hinten rechts – kurze Schwebephase – vorne rechts und hinten links – kurze Schwebephase ist

(liite 1, s. 71). *Grundgangart*-käsitteellä ei ole tässä sanastossa rinnakkaiskäsitteitä, laajemmassa sanastossa rinnakkaiskäsitteenä olisi erikoisaskellaji (*besondere Gangart*). Perusaskellajien saksalainen käsitekaavio on esitetty kuvassa 7.

Kuva 7: Grundgangart

Perusaskellajien määritelmissä olisi mahdollista käyttää kuvia, niin on tehty *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN 2012b). Askellajien tempojen määrittelyminen kuvilla olisi kuitenkin huomattavan hankalaa, joten olen käyttänyt kaikissa määritelmissä sisältömääritelmiä. Itse perusaskellajit olen määritellyt suomenkielisessä järjestelmässä samoin kuin saksalaisessa ja samoin kuin kilpailusäännöissä (SRL 2013) kirjoittamalla auki järjestyksen, jossa hevonen nostaa jalkojaan kyseisessä askellajissa. Käsitejärjestelmästä olen jättänyt pois tiedon, että askellajien alakäsitteet ovat askellajien eri tempoja, mutta määritelmissä olen kirjoittanut tämän tiedon näkyviin aloittamalla määritelmät yhdistämällä tempo-käsitteen askellajiin (ks. myös liite 1, s. 71):

3.2.1. harjoitusravi

ravitempo, jossa takakaviot astuvat vähintään etukavion jättämän jäljen kohdalle

Laukka eroaa muista askellajeista siinä, että hevonen laukkaa aina oikeaa laukkaa (*Rechtsgalopp*) tai vasenta laukkaa (*Linksgalopp*). Tyypillisesti näitä ei kuitenkaan käsi-

tellä omina askellajeinaan, vaan laukasta puhutaan yhtenä askellajina (mm. FN 2012a, 13; FN 2012b, 122). Liikeradat ovat kummassakin laukassa samat, mutta toistensa peilikuivat. Tavallisesti hevosella ratsastetaan kentällä oikeaan kierrokseen oikeata laukkaa ja vasempaan vasenta laukkaa. Näin on myös nuorten hevosten kilpailuissa, mutta tätä pidetään niin itsestäänselvyytenä, että kilpailuohjelmiin ei ole erikseen merkitty, kumpaa laukkaa on ratsastettava. Kilpailuohjelmissa mainitaan sen sijaan erikseen, jos laukataan ratsastussuunnan vastaista laukkaa eli vastalaukkaa (*Außengalopp*) (FN 2012a, 23), mutta vastalaukkaa ei ratsasteta lainkaan nuorille hevosille tarkoitetuissa ohjelmissa. Olen päättänyt käyttämään laukasta määritelmää, jossa on kirjoitettu auki kummankin laukan liikeradat erikseen.

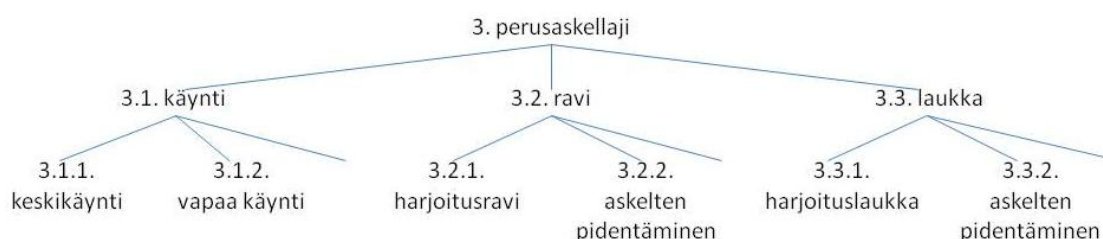
Sekä SRL:n (2011) että RJL:n (2010) kilpailuohjelmissa vaaditaan samat askellajit ja tempot. Käynnissä ainoa vaadittava tempo on *keskikäynti*. Ravin tempot ovat *harjoitusravi* ja *askeleen pidennys* sekä laukassa vastaavasti *harjoituslaukka* ja *askeleen pidentys*. Käynti, ravi ja laukka ovat kaikki perusaskellajeja (SRL 2013, 27, Kyrklund & Lemkow 2013, 107). Kaikilla näillä perusaskellajeilla on useita tempoja, jotka on määriteltä vastaavasti kuin saksalaisissa kilpailusäännöissä. Saksalaisissa kilpailusäännöissä (FN 2012a, 12–13) askeleen pidennystä ei ole merkitty omaksi luettelokohdaksi, kuten harjoitusravia/-laukkaa tai keskiravia/-laukkaa, vaan se on sisällytetty harjoitusravin/-laukan määritelmään, mutta termi on esitetty lihavoidulla fontilla samoin kuin muut tempot. Suomalaisissa säännöissä *askelten pidentäminen* on merkitty omaksi kohdaksi sekä ravin että laukan tempoihin. Käsitesisällöt ovat täysin vastaavat ja olen laittanut askeleen pidentämisen omaksi tempokseen myös saksalaisessa sanastossa, joten tältä osin suomalainen sanasto on täysin vastaava saksalaisen kanssa.

Suomalaisissa kilpailusäännöissä *venytys pitkille ohjille käynnissä ja kaulan ojentaminen* on sisällytetty käynnin tempoihin (SRL 2013, 5). Säännöissä mainitaan kuitenkin, että ”käynnin tempot eritellään keskikäyntiin, koottuun käyntiin, lisättyyn käyntiin sekä vapaaseen käyntiin” (SRL 2013, 5). Venytys pitkille ohjille on siis määriteltä käynnin tempojen yhteydessä, vaikka sen ei katsotakaan olevan varsinainen tempo vaan erillinen liike (”esittääkseen liikkeen oikein” SRL 2013, 5). Olen sijoittanut venytys pitkille ohjille -käsitteen kohtaan liikkeet (ks. kappale 5.3.6.). Käynnin tempoihin on kuitenkin selvästi laskettu kuuluvaksi vapaa käynti – toisin kuin saksalaisessa järjestelmässä – ja

RJL:n (2010) ohjelmaan kuuluu käynti vapain ohjin, joten olen ottanut tämän tempon mukaan käsitekaavioon.

Käsitekaaviossa olen järjestänyt käsitteet yläkäsitteen perusaskellaji alle. Perusaskellajin alakäsitteitä ovat käynti, ravi ja laukka. Näiden käsitteiden alakäsitteitä ovat kilpailuohjelmissa vaadittavat tempot. Olen osoittanut ylimääräisellä hierarkkista suhdetta kuvaavalla viivalla, että kaaviossa ei ole esitetty kaikkia olemassa olevia tempoja, kuvan 8 osoittamalla tavalla.

Kuva 8: perusaskellaji

Määritelmissä olen käyttänyt kilpailusäännöissäkin esitettyjä määritelmiä, joissa askellajeja kuvataan liikeradan mukaan. Tempojen määritelmien kirjoittaminen on haasteellisempaa, esimerkiksi kilpailusäännöissä tempoja on kuvattu vaihtelevasti ja niissä tempoja pitää verrata toiseen eron tekemiseksi, esimerkiksi ”askelten pidentämien on harjoitusravin ja keskiravin välimuoto, kun hevonen ei koulutustasoltaan ole vielä riittävän kehittynyt keskiraviin” tai ”keskilaukassa hevonen liikkuu jonkin verran eloisammassa tempossa turpa luotiviivan edessä” (SRL 2013, 5-6). Kirjoittamistani määritelmistä näkyy tempon sijoittuminen toisiin tempoihin nähden sekä vähimmäisedellytys tempon erottamiseksi, mikä esimerkiksi askelten pidentämisessä on se, että tempoja täytyy lisätä harjoitusravista (ks. liite 1, s. 71):

3.2.2. askelten pidentämien

ravitempo, jossa tempoja lisätään harjoitusravista, mutta ei keskiraviin asti

Käsitejärjestelmät eivät perusaskellajien osalta täysin vastaa toisiaan. Saksalaisessa järjestelmässä vapaata käyntiä ei ole määritelty käynnin tempoksi, vaikka vapaalle käynnille on olemassa nimitys myös saksan kielessä. Koska olen noudattanut terminologisen sanaston kokoamisessa saksalaista järjestelmää, en ole ottanut sanastoon mukaan vapaa-

ta käyntiä yhtenä käynnin tempona. Muiden käsitteiden osalta määritelmät vastaavat toisiaan. Ongelman muodostaa kuitenkin termi *askelten pidentäminen*, joka voi Suomessa viitata sekä ravin että laukan tempoon toisin kuin saksalaiset termit *Tritte-Verlängern* ja *Galoppsprünge-Verlängern*, jotka viittaavat kumpikin vain toiseen askellajiin. *Askelten pidentäminen* olisi esitettävä myös yksikielisessä, käsitekeskeisesti etenevässä suomalaisessa sanastossa kahteen kertaan, omina kohtinaan ravin ja laukan tempoissa. Nimityksen kaksi merkitystä näkyvät sanastossa käsitteen sijainnista, mutta olen esittänyt termin kummassakin hakusana-artikkelissa lisätietona, että Saksassa askelten pidentämiseen viitataan eri termillä askellajista riippuen (liite 2, s. 71–72).

5.3.4. *Übergang*; siirtyminen

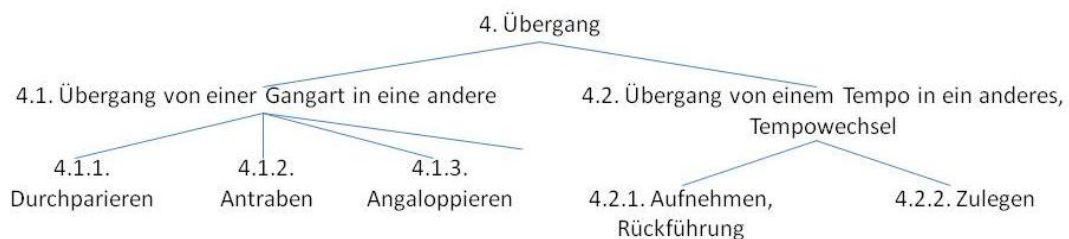
Siirtymiset (*Übergang*) kuuluvat tiivistä yhteen askellajien kanssa. Siirtymisiä ovat esimerkiksi laukannosto (*Angaloppieren*) tai siirtyminen käyntiin (*Durchparieren zum Schritt*). Ratsastuksessa on kahdenlaisia siirtymisiä. Askellajien välisessä siirtymisessä (*Übergang von einer Gangart in eine andere*) askellaji vaihdetaan toiseen; temponvaihdoissa (*Übergang von einem Tempo in ein anderes*) vaihdetaan tempoa samassa askellajissa pysyen. (FN 2012b, 135–136.) Saksalaisissa kolmivuotiaiden ratsujen ikäluokkakilpailuissa vaadittavia siirtymisiä askellajista toiseen ovat siirtyminen ravista käyntiin (*durchparieren zum Schritt*), siirtyminen laukasta harjoitusraviin (*durchparieren zum Arbeitstrab*), siirtyminen käynnistä raviin (*antraben*) sekä laukannosto (*angaloppieren*) (FN 2012a, 62–69). Kilpailuohjelmassa siirtymiset esitetään verbimuodossa, mutta sanastossa olen esittänyt ne substantiivimuodossa sanaston ja määritelmien yhdenmukaisuuden säilyttämiseksi.

Kilpailuohjelma sisältää myös askellajien sisäisiä siirtymisiä eli temponvaihteluita. Siirtymisiä tehdään ravissa ja laukassa. Ravissa siirtymiset tapahtuvat harjoitusravista (*Arbeitstrab*) askeleen pidennykseen (*Tritte-Verlängern*) ja takaisin harjoitusraviin. Laukassa siirtymiset tapahtuvat harjoituslaukasta (*Arbeitsgalopp*) askeleen pidennykseen (*Galoppsprünge-Verlängern*) ja takaisin harjoituslaukkaan. Toisin kuin siirtymisissä askellajista toiseen, näitä siirtymisiä ei ole kirjoitettu kilpailuohjelmaan eksplisiittisesti, vaan ne sisältyvät itse liikkeeseen (*Tritte-Verlängern*, *Galoppsprünge-Verlängern*). Kilpailuohjelmissa liikkeestä ilmaistaan itse siirtymisen sijaan kohta, jossa liike suoritetaan, esimerkiksi *eine lange Seite Arbeitsgalopp* (FN 2012a, 63). Siirtymistä hitaammasta temposta nopeampaan nimetään saksassa verbillä *zulegen* ja siirtymistä nopeam-

masta temposta hitaampaan verbillä *aufnehmen* (myös *Rückführung*) (FN 2012b, 136). Sanastossa olen esittänyt molemmat termit substantiivimuodossa, samoin kuin askellajien väliset siirtymiset, sanaston yhdenmukaisuuden säilyttämiseksi.

Käsitekaavioon olen sijoittanut siirtymiset *Übergang*-yläkäsitteen alle. Tässä sanastossa on kahdenlaisia siirtymisiä: siirtyminen askellajista toiseen ja siirtyminen askellajin sisällä (FN 2012b, 136). Näiden kahden rinnakkaiskäsitteeksi voisi sijoittaa siirtymisen pysähdykseen (*ganze Parade*) (FN 2012b, 136), jonka olen kuitenkin jättänyt sanastosta pois, koska sitä ei vaadita kolmivuotiaiden ratsujen saksalaisissa kilpailuohjelmissa. Olen sijoittanut siirtymiset kahteen kategoriaan *Übergang*-käsitteen alle: *Übergang von einer Gangart in eine andere* ja *Übergang von einem Tempo in ein anderes* ja järjestänyt siirtymiset näiden kahden käsitteen alakäsitteiksi. Askellajin välisiä siirtymisiä voi tehdä kaikkien askellajien välillä, samoin kun siirtymisiä temposta toiseen, joten kaikilla siirtymisillä on useita tässä sanastossa mainitsemattomia rinnakkaiskäsitteitä. Askellajien väliset siirtymiset olisi mahdollista jakaa siirtymisiin nopeammasta askellajista hitaampaan ja hitaammasta nopeampaan, mutta tämän jaottelun jätin pois sanaston suppeuden vuoksi. Siirtymisten sijoittuminen käsitekaavioon on esitetty kuvassa 9.

Kuva 9: Übergang

Olen kirjoittanut siirtymisistä sisältömääritelmiä käyttämällä määritelmässä *Übergang*-yläkäsitetä. Siirtymisissä askellajista toiseen olen kirjoittanut auki kaikki mahdolliset tapaukset, koska niitä on kunkin siirtymisen kohdalla korkeintaan kolme:

4.1.3. Angaloppieren

Übergang vom Halten, Schritt bzw. Trab zum Galopp

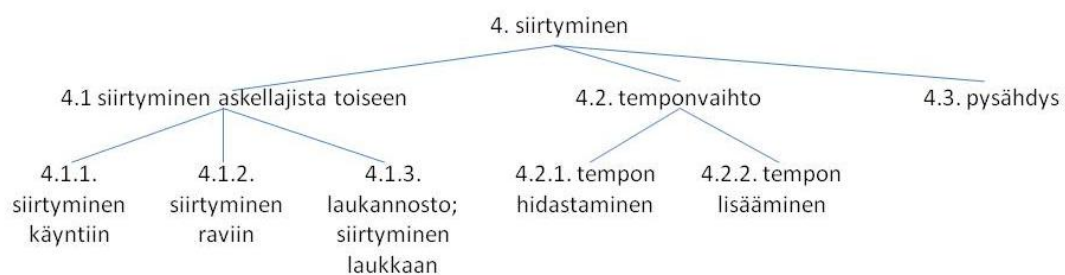
Tempojen välisissä siirtymisissä olen sen sijaan käyttänyt määritelmiä, jotka kattavat kerralla kaikki siirtymiset temposta toiseen, esimerkiksi:

4.2.2. Zulegen

Übergang von einem niedrigeren Tempo in ein höheres

Samoin kuin saksalaisissa ohjelmissa, on suomalaisissa ohjelmissa sekä ohjelmaan kirjoitettuja sekä kirjoittamattomia siirtymisiä. RJL:n ohjelmassa (2010) auki kirjoitettuja siirtymisiä ovat *laukannosto*, *siirtyminen raviin (laukasta)* ja *siirtyminen keskikäyntiin (ravista)*. FEI:n ohjelmassa (SRL 2011) ainoa ohjelmaan kirjoitettu siirtyminen on pysähdys. Kaikki ohjelmiin sisältyvät siirtymiset ovat: *siirtyminen harjoitusravista askeleen pidennykseen* ja takaisin *harjoitusraviin*, *siirtyminen ravista käyntiin*, *siirtyminen käynnistä raviin*, *laukannosto*, *siirtyminen harjoituslaukasta askeleen pidennykseen* ja takaisin sek *siirtyminen laukasta raviin*. RJL:n ohjelmassa (2010) on oikean ja vasemman laukan nosto kirjoitettu omiksi siirtymisikseen, FEI:n ohjelmassa (SRL 2011) ei ole kirjoitettu auki, ratsastetaanko kohdassa oikeaa vai vasenta laukkaa, vaan tämä käy ilmi ratsastussuunnasta kuten saksalaisissa säännöissä. Askellajien väliset siirtymiset kilpailuohjelmissa ovat *siirtyminen käyntiin*, *siirtyminen raviin* ja *siirtyminen laukkaan* eli *laukannosto*, nämä kolme siirtymistä ovat toistensa rinnakkaiskäsitteitä ja niiden yläkäsite on *siirtyminen askellajista toiseen*. Siirtymistä askellajin sisällä temposta toiseen kutsutaan *temponvaihteluiksi* (SRL 2013, 7). Tempon muuttamiseen kuuluvat verbit ovat *lisääminen* (hitaammasta temposta nopeampaan) ja *hidastaminen* (nopeammas- ta hitaampaan). Suomenkielinen käsitejärjestelmä on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10: Siirtyminen

Sekä saksalaisissa että suomalaisissa kilpailusäännöissä siirtymiset on jaettu kahteen ryhmään: temponvaihteluihin ja siirtymisiin askellajista toiseen. Olen käyttänyt näitä yläkäsitteinä siirtymisiä luokitellessa. Suomalaisessa ja saksalaisessa käsitejärjestelmässä on eroa *Antraben*-käsitteeseen liittyen. Suomessa ei ole tätä käsitettä suoraan vastaavaa termiä, vaan sama sisältö ilmaistaan siirtyä-verbin avulla (siirtyminen käynnis-

tä/laukasta raviin), jolloin ilmaisu kattaa sekä siirtymisen käynnistä että laukasta raviin. Saksassa siirtyminen raviin voidaan siten ilmaista joko verbillä *antraben* (käynnistä raviin) tai *durchparieren zum Trab* (laukasta raviin). Suomalaisessa järjestelmässä sen sijaan ei ole pakko tehdä eroa, tapahtuuko siirtyminen raviin hitaammasta vai nopeammasta askellajista: siirtyminen raviin voi tapahtua yhtälailla käynnistä ja laukasta. Muissa siirtymisissä tätä ongelmaa ei ole, koska siirtyminen hitaimpaan askellajiin eli käyntiin voi tapahtua vain nopeammasta askellajista ja siirtyminen nopeimpaan askellajiin eli laukkaan vain hitaammasta. Terminologisessa sanastossa olen esittänyt suomalaiselle siirtyminen raviin -termille kaksi saksankielistä vastinetta. Määritelmä kattaa sekä suomalaisen käsitteen, että molemmat saksalaiset käsitteet, mutta se ei ole täydellinen, minkä vuoksi olen esittänyt lisätietona, että saksalaisen vastineen valintaan vaikuttaa se, mistä askellajista raviin siirrytään (liite 2, s. 85):

4.1.2

siirtyminen raviin

Antraben, *n*

Durchparieren zum Trab, *n*

siirtyminen toisesta askellajista raviin

*”Antraben” tarkoittaa käynnistä tai pysähdyksestä raviin siirtymistä,
”Durchparieren zum Trab” laukasta raviin siirtymistä.*

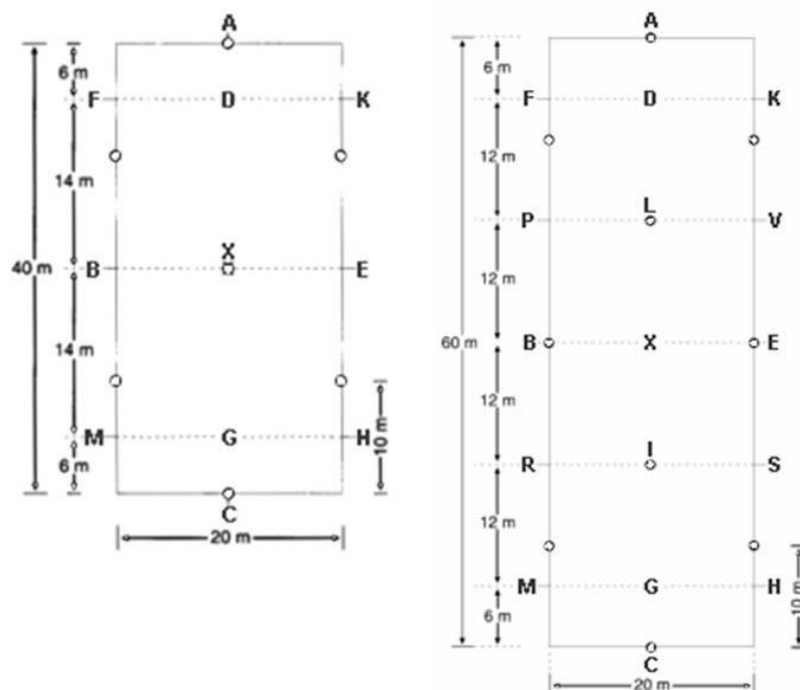
FEI:n kilpailuohjelmassa (SRL 2011) ratsastetaan myös pysähdys, joka kuuluu sekä siirtymisiin (*siirtyminen pysähdykseen*) että liikkeisiin (ks. kappale 5.3.6.). Saksassakin hevosen on tietenkin osattava pysähtyä, mutta pysähdys tai siirtyminen pysähdykseen eivät kuulu nuorten hevosten ohjelmissa arvosteltaviin siirtymisiin tai liikkeisiin, koska varsinainen kilpailuissa arvosteltava, oikeaoppinen pysähdys opetetaan hevoselle vasta myöhemmässä koulutusvaiheessa. Olen esittänyt siirtyminen pysähdykseen -käsitteen suomalaisessa käsitejärjestelmässä siirtymisen alakäsitteenä, mutta koska sitä ei vaadita saksalaisissa järjestelmässä, olen jättänyt sen pois terminologisesta sanastosta. Samasta syystä en ole esittänyt pysähdystä toistamiseen kohdassa 5.3.6. Liikkeet.

5.3.5. Hufschlagfigur; ratsastusradan tie

Ratsastusradan tiet (*Hufschlagfiguren*) ovat ratsastajan ratsastuskentällä suorittamia kuvioita. Saksankielen termi *Hufschlag* tarkoittaa kaviouraa, kirjaimellisesti ratsastuskentän reunaa, johon kuluu ratsastettaessa hevosen kavieria ura. Ratsastusradan tiet

mahdollistavat sen, että kentällä voi olla yhtäaikaisesti useita ratsukoita, koska kunkin ratsukon liikkeet ovat muiden ennakoitavissa (FN 2012b, 25). Esimerkiksi suuntaa ei ratsastuskentällä yleensä vaihdeta satunnaisella käännoksellä, vaan ratsastamalla ratsastuskentän poikki tietyistä pisteistä tiettyyn pisteeseen, esimerkiksi ratsastamalla koko rata leikkaa (*durch die ganze Bahn wechseln*) (mp.). Ratsastuskentän standardikoot ovat 20 x 40 m ja 20 x 60 m (FN 2012b, 24). Tällaisesta standardikokoisesta kouluratsastusradasta käytetään Saksassa nimitystä *Dressurviereck*, yleisesti ratsastusradasta puhuttaessa (kenttä tai maneesi) käytetään nimitystä *Bahn* (FN 2012b, 23–24). Ratsastusradan laidoille on merkitty kirjaimilla pisteitä (*Bahnbezeichnung*), joiden avulla tiet ratsastetaan, esimerkiksi ”*durch die ganze Bahn wechseln von F zu H*”. Kuvissa voidaan merkitä pisteitä myös radan keskihalkaisijalle, mutta niitä ei ole näkyvissä varsinaisella ratsastusradalla. Suomessa ja Saksassa pisteet sijaitsevat samoissa kohdissa, mutta ne on merkitty eri kirjaimilla. Kuvassa 11 on esitetty saksalaiset 20 x 40 m ja 20 x 60 m ratsastusradat. Kirjainten lisäksi radan reunoille tai kaavakuvaan voidaan merkitä ympyröiden kääntopisteitä, kuten kuvassa 11 on tehty.

Kuva 11⁴: Dressurviereck

⁴ Kuva sivulta <http://www.wissenueberpferde.de/wissen/bf.html>

Sanastoon olen tekemääni rajausta noudattaen valinnut useista mahdollisista ratsastusradan teistä kolmivuotiaiden ratsujen ikäluokkakilpailuissa suoritettavat ratsastusradan tiet. Ympyrällä (*Zirkel*) suoritettavia teitä ovat pääty-ympyrällä ratsastaminen (*auf dem Zirkel geritten*) ja keskiympyrällä ratsastaminen (*auf dem Mittelzirkel geritten*). Suuntaa vaihtavia ratsastusradan teitä ovat koko rata leikkaa (*durch die ganze Bahn wechseln*) ja rata pituussuunnassa leikkaa (*durch die Länge der Bahn wechseln*). Ohjelmaan kuuluu lisäksi kolmikaarinen kiemuraura (*Schlangenlinie durch die Bahn, 3 Bögen*). (FN 2012a, 62–69).

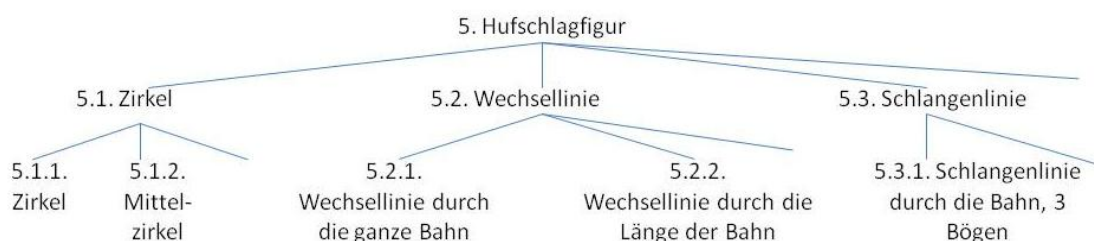
Ympyrä (*Zirkel*) on ympyränmuotoinen ratsastusradan tie, jonka halkaisija kilpailuohjelmissa on sama kuin ratsastuskentän leveys eli 20 metriä (FN 2012a, 38). Saksassa *Zirkel*-nimityksellä viitataan yleensä (ja aina kilpailuohjelmissa) nimenomaan radan päädyssä ratsastettavaan ympyrään (suomessa pääty-ympyrä), kun taas radan keskellä (pitkän sivun keskipisteestä alkavaan) ympyrän nimitys on *Mittelzirkel* (FN 2012b, 26). Vakiintunut muoto näiden käsitteiden ilmaisemiseksi on muoto *auf dem (Mittel)Zirkel geritten* ja ne ilmaistaan kilpailuohjelmassa nimenomaan tässä muodossa (FN 2012a, 62–63). Sanastossa olen käyttänyt substantiiveja *Zirkel* ja *Mittelzirkel*. Näiden kahden käsitteen suhde ei ole aivan ongelmaton, koska se riippuu sitä, kuinka *Zirkel*-käsite määritellään. Ratsastusradoilla voidaan tehdä kahdenlaisia ympyröitä, yli 10 metriä halkaisijaltaan ympyrän nimitys on *Zirkel*, alle 10 metriä halkaisijaltaan olevaa ympyrän nimitys on *Volte*. Näin määriteltynä *Mittelzirkel* olisi *Zirkel*-käsitteen alakäsite, *in der Mitte der Bahn gerittener Zirkel*. Toinen mahdollinen määritelmä on *Zirkel*-käsitteen määrittely nimenomaan päädyssä ratsastettavana, 20 metriä halkaisijaltaan olevana ympyränä. Sanastossa olen käyttänyt *Zirkel*-käsitettä sen kummassakin merkityksessä, koska se on kummankin käsitteen todellinen yläkäsite ja siten myös *Wechsellinie* ja *Schlangenlinie*-käsitteiden rinnakkaiskäsite.

Koko rata leikkaa (*Wechsellinie durch die ganze Bahn*) ja rata pituussuunnassa leikkaa (*Wechsellinie durch die Länge der Bahn*) ovat molemmat ratsastusradan teitä, joissa ratsastussuunta vaihtuu. Saksalaisissa kilpailuohjelmassa molemmat on kirjoitettu verbimuotoon: *durch die ganze Bahn/durch die Länge der Bahn wechseln* (FN 2012a, 62–69). Käsitejärjestelmässä olen järjestänyt käsitteet toistensa rinnakkaiskäsitteiksi *Wech-*

sellinie-yläkäsitteen alle. On olemassa myös useita muita suuntaa vaihtavia teitä, jotka olisivat kahden sanastossa mainitun tien rinnakkaiskäsitteitä.

Kiemurauria (*Schlangenlinie*) on useita erilaisia: niitä voidaan ratsastaa koko radan poikki (*Schlangenlinie durch die ganze Bahn*) useilla eli käännösmäärillä tai kapeam- malla linjalla pitkällä sivulla tai keskihalkaisijalla (*einfache/doppelte Schlangenlinie*) (FN 2012b, 26–27). Saksalainen nimitys koko radan poikki kulkevalle kiemurauralle ilmoitetaan muodossa *Schlangenlinie durch die Bahn, n Bögen* (FN 2012a, 36–37). Mahdollisten kaarien määrä riippuu radan koosta, 20 x 40 m radalla kaaria ratsastetaan tavallisesti kolme tai neljä, 20 x 60 m radalla kaaria voidaan vastaavasti ratsastaa use- ampia (FN 2012b, 48). Kolmivuotiaiden ratsujen kilpailuohjelmassa ainoa vaadittava kiemuraura on kolmikaarinen kiemuraura, ja se on kirjoitettu kilpailuohjelmaan muo- toon *Schlangenlinie durch die Bahn, 3 Bögen* (FN 2012a, 68). Olen sijoittanut käsitteen käsitejärjestelmään *Schlangenlinie*-yläkäsitteen alle siten, että *Schlangenlinie* on *Zirkel*- ja *Wechsellinie*-käsitteiden rinnakkaiskäsite. Kaikki ohjelmissa ratsastettavat ratsastus- radan tiet on esitetty kuvassa 12.

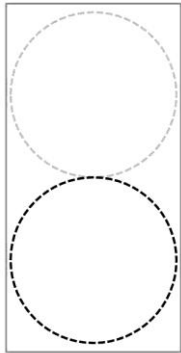
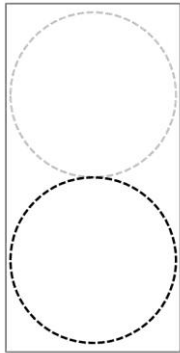
Kuva 12: Hufschlagfigur

Ratsastusradan tiet olen määritellyt käyttämällä kuvamääritelmiä, koska ne näyttävät ratsastusradan tien selkeimmällä mahdollisella tavalla. Tiet voisi määritellä myös kirjoittamalla auki pisteet eli kirjaimet, joiden välillä kuviot suoritetaan, mutta tällöinkin määritelmän yhteydessä täytyisi käyttää kuvaa tai selitettä, josta eri pisteiden sijainnit selviäisivät. Lisäksi useimmat ratsastusradan tiet voidaan suorittaa useissa kohdissa tai ainakin kahteen eri suuntaan, minkä vuoksi auki kirjoitetut määritelmät voisivat olla huomattavan pitkiä. Kuvamääritelmiä on käytetty myös kilpailusäännöissä (FN2012a, 34–43) ja *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN2012b, 24–27). Määri-

telmät olen täydentänyt selitteillä, joissa olen kuvannut kuvamääritelmän sisällön sanallisesti. Taulukossa 2 on esimerkki ympyrän määritelmästä.

Taulukko 2: Zirkel

5.1.1.	<p>Zirkel</p> <p>Am Ende der Reitbahn gerittenes kreisförmiges Hufschlagfigur, deren Durchmesser 20 m beträgt.</p> <p><i>Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</i></p>	<p>pääty-ympyrä</p> <p>Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</p>
--------	--	--

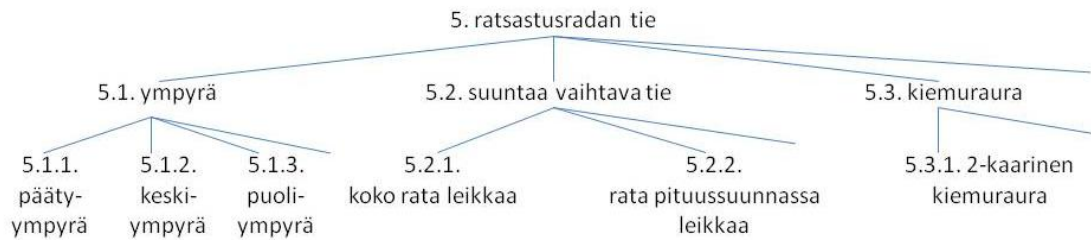
Suomalaisissa kilpailuohjelmissa vaadittavat ratsastusradan tiet eroavat jossakin määrin saksalaisista. FEI:n kilpailuohjelmissa (SRL 2011) vaadittavia ratsastusradan teitä ovat *2-kaarinen kiemuraura*, *puoliympyrä*, ”*KXM suunnanmuutos askelta pidentäen*”. RJI:n ohjelmassa (2010) niitä ovat *keskiympyrä* ja ”*puolikaari keskiympyrällä*” sekä ”*M-X-K/F-X-H suunnanmuutos*”. Osa teistä on ilmaistu ohjelmissa hieman monimutkaisesti siihen nähden, että esimerkiksi suunnanmuutoksille on olemassa myös termi *koko rata leikkaa*. En tiedä johtuuko tämän termin käyttämättä jättäminen siitä, että ainakin FEI:n ohjelma (SRL 2011) on käännös. Ratsastajainliiton omissa ohjelmissa käytetään kuitenkin termiä *koko rata leikkaa* (esim. Helppo A:0, SRL 2009).

Koko rata leikkaa on muodoltaan haastava termi, koska se ei ole substantivoitu verbi, jonka voisi johtaa muotoon ”leikkaa koko rata”, vaan se esitetään aina samassa muodossa, esimerkiksi ”seuraavasta kulmasta koko rata leikkaa”. Muoto saattaa juontaa juurensa ratsuväen käyttämään kieleen, koska Puolustusvoimien *Hevosoppaassa* liikkeet on

esitetty muodossa ”etujaloilla käännös (täyskäännös) oikeaan – MARS” (Hevosopas 1963, 144). Kiemurauran kirjoitusasu on myös hieman epätavallinen, FEI:n kilpailuohjelmassa (SRL 2011) on kiemuraura kirjoitettu numeraalin avulla (2-kaarinen kiemuraura) kun taas Helppo A:0 -ohjelmassa (SRL 2009) kaarien määrä on ilmaistu lukusanana muodossa *kolmikaarinen kiemuraura*, *nelikaarinen kiemuraura*, vastaavasti voitaisiin siis kirjoittaa *kaksikaarinen kiemuraura*. Esitysmuotoon on saattanut vaikuttaa englanninkielisen ohjelman termin muoto ”*sereptine 2 loops*” (FEI 2009) sekä mahdollisesti se, että kaksikaarinen kiemuraura ei esiinny missään muussa lähteessä. Se ei siis ole suomalaisessa järjestelmässä yhtä tyypillinen kuin esimerkiksi kolmi- tai nelikaarinen kiemuraura.

Kiemuraurien lisäksi muita kaarevalla uralla ratsastettavia teitä kilpailuohjelmissa ovat *keskiympyrä* ja *puoliympyrä*, jotka kumpikin ovat ympyrän alakäsitteitä. Suomalaisissa ohjelmissa ei ratsasteta saksalaisen ohjelman tavoin pääty-ympyrää, mutta olen esittänyt käsitejärjestelmässä vastineen myös kohdan 5.1.1. (liite 1, s. 75) saksalaiselle *Zirkel*-käsitteelle, koska on selvää, että määritelmää tarvitaan terminologisessa sanastossa. Pääty-ympyrälle on kuvamääritelmä myös suomalaisissa kilpailusäännöissä (SRL 2013, 32). Puoliympyrä näyttäisi olevan tie, joka esiintyy useissa kouluratsastusohjelmissa (mm. SRL 2011), mutta ei yhdessäkään lähteenä käyttämässäni ratsastusoppaassa. Tämä hankaloitti omalta osaltaan puoliympyrän määritelmän kirjoittamista, koska termiä ei ole lainkaan määritelty yhdessäkään saatavillani olleessa lähteessä, mutta nimityksestä käy ilmi, että kyseessä on puolet ympyrätiestä. Ongelmallinen on lähinnä puoliympyrän paikka radalla. Kuvallisessa määritelmässä olen piirtänyt puoliympyrän keskiympyrälle ja kirjoittanut lisätiedoksi, että puoliympyrän voi ratsastaa muissakin radan kohdissa. Lisätietona olen kirjoittanut myös kilpailuohjelmassa (SRL 2011, RJL 2010) ratsastettavan puoliympyrän halkaisijan (20 m), koska puoliympyrän muotoinen tie voidaan ratsastaa monen kokoisten ympyröiden puolikkaista. Saksalaisissa ohjelmissa ratsastetaan vastaava ratsastusradan tie, mutta siitä ei käytetä mitään erillistä nimitystä, vaan tie on ilmaistu rakenteella ”*auf dem Mittelzirkel geritten (1/2-mal herum)*” (FN 2012a, 67). Kaikki suomalaisissa kilpailuohjelmissa esitetyt ratsastusradan tiet on esitetty käsitejärjestelmässä kuvassa 13.

Kuva 13: Ratsastusradan tie

Terminologisessa sanastossa olen esittänyt käsitejärjestelmästä vain kolmannen tason alakäsitteet ja jättänyt pois yläkäsitteet ympyrä, suuntaa vaihtava tie ja kiemuraura, koska sanastossa esitettäviä teitä on niin vähän, että niitä ei ole tarvetta jakaa näiden yläkäsitteiden alle. Koska olen noudattanut saksalaista järjestelmää, sanastossa on mukana vain saksalaisissa ohjelmissa ratsastettava ympyrä (*Zirkel*, pääty-ympyrä), jonka olen kuvassa esittänyt päädyssä ratsastettavaksi ympyräksi ja lisännyt selitteen ”Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 m. ’Zirkel’ tarkoittaa myös ympyrää eli yli 10 m halkaisijaltaan olevaa ympyränmuotoista ratsastusradan tietä.” (liite 2, s. 86). Toinen mahdollinen käsitteen esitystapa sanastossa olisi ollut käyttää hakusana-artikkelina pelkkää ympyrä-käsitettä, ja määritellä se yli 10 metriä halkaisijaltaan olevaksi ympyrätieksi. Saksalaisissa ohjelmissa käytetty muoto ”*auf dem Zirkel geritten*” (FN 2012a, 65) viittaa kuitenkin vakiintuneesti juuri pääty-ympyrällä, ei millä tahansa ympyrällä, tapahtuvaan ratsastukseen ja halusin tämän korostuvan myös sanastossa. Olen myös esittänyt lisätietona, että vakiintunut komento pääty-/keskiympyrälle siirtymiseen on ”*auf dem (Mittel)Zirkel geritten*” (liite 2, s. 86).

Sekä saksalaisissa että suomalaisissa ohjelmissa ratsastetaan kiemuraurat, saksalaisissa kolmella ja suomalaisissa kahdella kaarella. Sanastoon olen jälleen ottanut mukaan saksalaisessa järjestelmässä esiintyvän käsitteen. Kuten mainittua, kaksikaarinen kiemuraura ei näytä kuuluvan vakiintuneena osana suomalaiseenkaan järjestelmään, joten sen karsiutuminen selkeyttää sanastoa. Suomenkielinen vastine kolmikaarinen kiemuraura on peräisin Helppo A:0 -kouluratsastusohjelmasta (SRL 2009). Samasta syystä olen jättänyt lopullisesta sanastosta pois myös puoliympyrän. Koko rata leikkaa ja rata pituussuunnassa -käsitteet vastaavat toisiaan kummassakin kielessä.

5.3.6. Lektion; liike

Hevoselta kouluratsastuskilpailussa vaadittavista liikkeistä käytetään termiä *Lektion* (Duden 2003, 1011). Kolmivuotiaiden ratsujen kilpailuohjelmassa ainoa varsinainen liike on venytys pitkälle ohjalle (*Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen*) (FN 2012a, 62–69). Alun perin olin ottanut sanastoon muitakin nuoren ratsun koulutuksessa usein käytettyjä liikkeitä kuten *Überstreichen*, jossa ratsastaja myötää ohjalla siirtämällä kättään eteen, mutta olen jälleen noudattanut rajauksena nimenomaan kilpailuissa vaadittavia liikkeitä.

Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen on hevosen koulutuksessa ja kilpailuohjelmassakin käytetty liike, jossa ratsastaja antaa hevosen venyttää kaulaansa pitkälle eteen- ja alaspäin päästämällä ohjat (*Zügel*) pitkiksi mutta säilyttäen tuntuman hevosen suuhun (FN 2012b, 138). Termissä mukana olevalla *kauen*-verbillä kuvataan tyypillisesti sitä, kuinka hevosen tulisi ”pureskella” kuolainta kevyesti ratsastuksen aikana, eikä pitää suutaan liikkumattomana kuolaimen ympärillä, hevonen siis vetää suullaan kevyesti ohjat pidemmäksi samalla kuolainta pureskellen. *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa (FN 2012b, 138) liikkeestä kirjoitetaan: ”Damit werden Tactsicherheit, Losgelassenheit und Vertrauen des Pferdes zur Hand des Reiters überprüft und auch verbessert.“ Kilpailuohjelmassa liike on verbimuodossa *Zügel-aus-der-Hand-kauen-lassen* (FN 2012a, 62), sanastossa olen esittänyt sen substantiivimuodossa, jossa se myös esitetään kilpailusäännöissä (FN 2012a, 14). Liikkeelle olisi laajemmassa sanastossa useita rinnakkaiskäsitteitä, mitä olen kuvannut käsittekaaviossa ylimääräisellä hierarkkista suhdetta osoittavalla viivalla kuvan 14 osoittamalla tavalla.

Kuva 14: Lektion

Suomenkielisistä lähteistä oli haastavaa löytää kouluratsastusliikkeelle varsinaista määritelmää, mutta termi esiintyy lähteissä esiin usein ja asiasisällöllisesti liike on kouluratsastustehtävä ja siten vastaa siten Saksan *Lektion*-termiä (esim. Kyrklund & Lemkow 2013, 70). Samoin kun saksalaisessa järjestelmässä, varsinaisia kouluratsastusliikkeitä on suomalaisissa ohjelmissa (SRL 2011, RJL 2010) vain saksan *Zügel-aus-der-Hand-*

kauen-Lassen-käsitettä vastaava käsite *venytys pitkille ohjille*. FEI:n suomenkielisessä ohjelmassa liike on kahteen kertaan, toisella kertaa muodossa ”hevosen annetaan venyttää itsensä pitkille ohjille” ja toisen kerran ”hevosen annetaan venyttää itseään pitkille ohjille kuolaintuntuma säilyttäen” (SRL 2011). RJL:n ohjelmassa on liike ilmaistu kahdella eri tavalla (alkuperäinen kirjoitusasu säilytetty): ”siirtyminen keskikäyntiin **pitkinohjin** (ohjastumalla) [zic.]” sekä ”puolikaari keskiympyrällä **pitkinohjin** ohjastumalla”. Kilpailusäännöissä on määritelty termi *venytys pitkille ohjille käynnissä* (alkuperäinen kirjoitusasu säilytetty): ”**3.5. Venytys pitkille ohjille käynnissä ja** kaulan ojentaminen antavat hyvän kuvan hevosen tasapainoista (– –)”) (SRL 2011, 5).

Kilpailusäännöissä esitellyllä määritelmällä on huomattavia yhtäläisyyksiä saksan *Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen* -termiin. Merkittävin ero on se, että suomalaisissa säännöissä esitetty nimitys sisältää jo itsessään tiedon, että liike suoritetaan käynnissä. Saksalaisissa säännöissä yhdeksi liikkeen edellytykseksi mainitaan askellajin (minkä tahansa askellajin) säilyttäminen liikkeen aikana (FN 2012a, 14). Epäselväksi jää, miksi käsitteelle on annettu SRL:n säännöissä nimitys ”venytys pitkille ohjille käynnissä”, koska ainoa kilpailuohjelma, jossa liikettä näytetään vaadittavan, on FEI:n 4-vuotiaiden kilpailuohjelma (SRL 2011), jossa liike esitetään käynnin lisäksi ravissa. Ilmeisesti tämä johtuu englanninkielisten FEI:n sääntöjen (FEI 2014, 12–13) osittaisesta noudattamisesta: englanninkielisissä säännöissä termi ”*stretching on a long rein*” on esitetty kahdessa kohtaa, sekä käyntiä että ravia käsittelevien kohtien alla. Suomenkielisissä säännöissä se on kuitenkin jätetty ainoastaan käyntiä käsittelevän kohdan alle ja samalla nimityksellä on suljettu pois mahdollisuus käyttää yhtä termiä samasta, mutta eri askellajissa ratsastetusta, liikkeestä. Mahdollista on tietysti myös, että termiksi katsotaan vain alkuosa ”venytys pitkille ohjille” ja jostain syystä termin lihavointia on (tarkoituksettomasti) jatkettu sekä käynnissä- että ja-sanan yli. Tämä tuntuu todennäköisimmältä vaihtoehdolta ja kertoo samalla, kuinka vähän termeihin on kiinnitetty huomiota virallisimmassa mahdollisessa lähteessä.

Sanastossa olen käyttänyt *venytys pitkille ohjille* -nimitystä ja jättänyt askellajitiedon pois nimityksestä (liite 1, s. 78). Olen todennut, että kummatkin käsitteet vastaavat molemmissa kielissä toisiaan. Terminologisessa sanastossa olen käyttänyt nimitystä *veny-*

tys pitkille ohjille ja esittänyt *Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen* nimityksen saksalaisena vastineena (liite 2, s. 88).

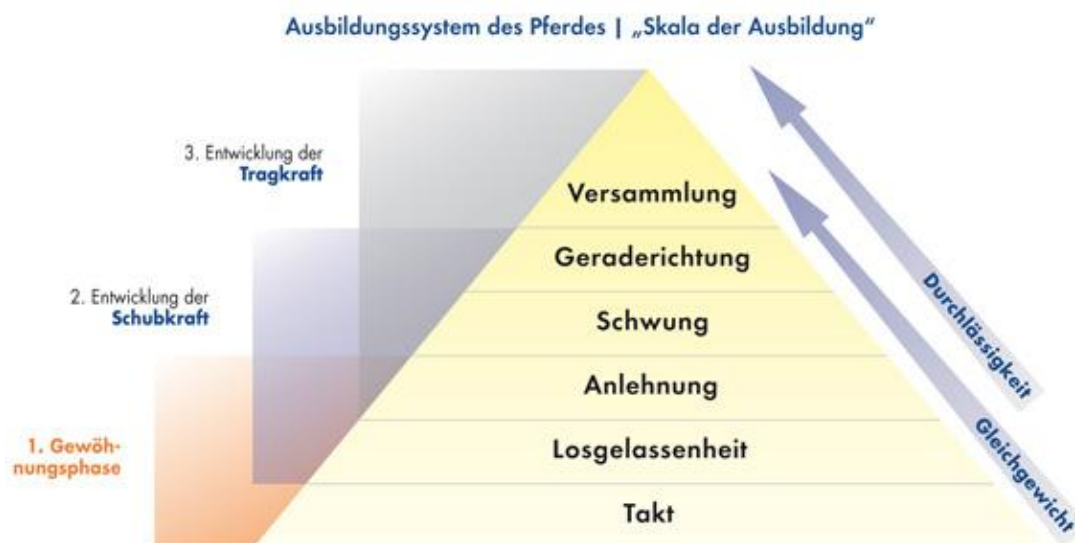
5.3.7. Ausbildungsskala, Skala der Ausbildung; koulutusasteikko

Koulutusasteikko (*Ausbildungsskala*) on käsite, joka alun perin sai minut kiinnostumaan saksalaisten ja suomalaisten ratsastuskäsitteiden eroista. Saksalainen *Ausbildungsskala* on koko ratsuhevosen (saksalaisen) koulutuksen perusta, jonka kuusi vaihetta pitäisi huomioida koko hevosen koulutusprosessin ajan (Schöffmann 2006, 13). Sen juuret johtavat aina 1900-luvun alkuun, jolloin ratsuhevosen koulutusperusteita alettiin kirjata saksalaisen ratsuväen (*Kavallerie*) käyttöön – ratsuväessä tarvittiin hevosia, jotka toimivat moitteettomasti ratsastajan alla niin rauhanajan sotilasparaateissa kuin taisteluissakin (Schöffmann 2006, 12). Olen ottanut *Ausbildungsskala*-käsitteen mukaan tähän sanastoon, koska se on suuressa roolissa ratsuhevosen peruskoulutusta käsittelevässä osiossa *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teoksessa ja se on oma arvostelukohtansa kilpailusuoritusten arvioinnissa: ”*Altersgemäße Erfüllung der Kriterien der Skala der Ausbildung*” (FN 2012a, 61).

Koulutusasteikko koostuu kuudesta vaiheesta (*Punkt*), jotka ovat tahti (*Takt*), irtonaisuus (*Losgelassenheit*), kuolaintuki (*Anlehnung*), lennokkuus (*Schwung*), suoruus (*Geraderichtug*) ja kokoaminen (*Versammlung*) (FN 2012b, 220). Käsitteet eivät ole satunnaisessa järjestyksessä, vaan hevosen on esimerkiksi kuljettava tahdissa ja oltava irtomainen ennen kuin siltä voidaan vaatia muita koulutusasteikon vaihteita. Samalla kaikki vaiheet ovat yhteydessä toisiinsa ja niitä kehitetään samanaikaisesti, sekä yksittäisiä liikkeitä ja ratsastuskertoja suoritettaessa että koko koulutusprosessissa. Koulutusasteikkoon kuuluvat myös tasapaino (*Gleichgewicht*) sekä läpiratsastettavuus (*Durchlässigkeit*), joita asteikon johdonmukainen noudattaminen parantaa. (Mp.)

Saksan ratsastajainliitto FN (2012b, 12) on kuvannut koulutusasteikkoa pyramidilla, jossa näkyy eri vaiheiden painoarvo ja tasapainon ja läpiratsastettavuuden suhde niihin, pyramidi on esitetty kuvassa 15.

Kuva 15⁵: Ausbildungsskala

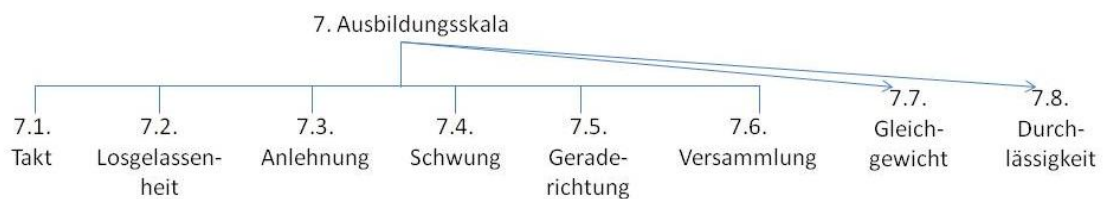
Pyramidilla kuvataan koulutusasteikon kuvien päällekkäistä suhdetta. Pyramidin vasemmassa laidassa on kuvattu koulutusvaiheita, joissa koulutusasteikon osia hyödynnetään tai joita vastaavasti kehitetään koulutusasteikon osien avulla: *Gewöhnungsphase* on vaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastamiseen, *Schubkraft* on käsite, jolla tarkoitetaan hevosen lihaksiston kehittymistä oikeaoppiseen liikkumiseen ja *Tragkraft* viittaa hevosen kykyyn alkaa koota eli kantaa itseään kaikkein vaativimpien liikkeiden suorittamisen mahdollistamiseksi. Olen kuitenkin jättänyt nämä vaiheet pois käsitejärjestelmästä, koska ne ovat enneminkin lisäyksiä kuin koulutusasteikon selitykseksi tai määritelmäksi kiinteästi kuuluvia käsitteitä. Sama pyramidi on esitetty teoksessa toistamiseen ilman niitä (FN 2012, 215). Osia on kuvattu teoksessa toisessakin muodossa (FN 2012b, 221), kehänä, jossa kaikki kuusi osaa on laitettu kuulumaan toisiinsa kaksisuuntaisilla nuolilla, ja kehän keskellä ovat yhdessä *Durchlässigkeit* ja *Gleichgewicht* jotka on yhdistetty vastaavilla kaksisuuntaisilla nuolilla kaikkiin ympäröiviin osiin.

Käsitejärjestelmässä olen sijoittanut kuusi koulutusasteikon osaa koostumussuhteeseen *Ausbildungsskala*-käsitteen, koska kyseessä on selkä kokonaisuus ja sen osat. Osat olen sijoittanut vasemmalta oikealle samassa järjestyksessä, jossa ne ovat pyramidissa alhaalta ylös (*Takt* – *Losgelassenheit* – *Anlehnung* – *Schwung* – *Geraderichtung* – *Versammlung*). Tämä ei täysin kuvaa sitä kompleksista suhdetta, jossa nämä käsitteet ovat

⁵ Kuva sivulta <http://www.pferd-aktuell.de/grundausbildung/neuheiten/neuheiten->

toisiinsa, mutta toisaalta osoittaa selvästi sen vakiintuneen järjestyksen, jossa nämä osat esitetään, sekä sen, että jokainen osa edellyttää edellisen vaiheen suorittamista. *Gleichgewicht*- ja *Durchlässigkeit*-käsitteet olen sijoittanut funktiosuhteeseen suoraan *Ausbildungsskala*-käsitteeseen, koska ne ovat viimekädessä koulutusasteikon osien suorittamisen tulos, vaikka kumpaakin parannetaan jatkuvasti yhdessä ja vastavuoroisesti asteikon osien kanssa (kuva 16).

Kuva 16: Ausbildungsskala

Varsinainen termi *koulutusasteikko* ei näytä kuuluvan suomalaisen ratsastussanastoon kuten saksalaiseen, mutta se on mainittu FEI:n nuorten hevosten ratsastusohjelman (SRL 2011) yhteyteen liitettyssä ”ominaisuuksien arviointi” -lomakkeessa, minkä lisäksi yksittäisiä asteikon osia on mainittu useissa lähteissä. Koulutusasteikosta käytetään eri lähteissä hyvin erilaisia nimityksiä. Kilpailuohjelmaan kuuluvassa arviointilomakkeessa (SRL 2011) käsitteestä käytetään nimitystä *kehityscaleikko*. Saksasta suomennetussa *Ratsastuksen taito* -teoksessa samasta käsitteestä on käytetty nimitystä *kehitysskala* (Brandl 1978, 92). *Kyra ja ratsastuksen taito* -teoksessa (Kyrklund & Lemkow 2013, 176) on käytetty nimitystä *koulutusasteikko* (”Saksassa on vahvistettu niin kutsuttu koulutusasteikko”) samoin kuin Opetushallituksen (Opetushallitus 2012, 22) *Ratsastuksen opettajan ammattitutkinnon näyttötutkinnon perusteissa* (”etenee kansainvälisen koulutusasteikon (Scales of Training) mukaisesti”). *Hevoset ja Ratsastus* -lehdessä on niin ikään käytetty nimitystä *koulutusasteikko* artikkelissa nimeltä ”Ausbildungsskala eli koulutusasteikko” (Koivula 2008, 64). Olen päättänyt käyttämään sanastossa termiä *koulutusasteikko*, koska se on suora käännösvastine *Ausbildungsskala*-termille, se esiintyy lähteissä useammin kuin muut vastineet ja sitä käytetään luotettavissa lähteissä.

Koulutusasteikon käsitteen löytämistä suomalaisesta käsitejärjestelmästä seurasi luonnollisesti asteikon osien nimitysten löytäminen. Lähteistä käy ilmi, että Suomessa ei ole olemassa omaa hevosen koulutuksessa käytettävää systemaattista asteikkoa, vaan saks-

lainen *Ausbildungsskala* on käytössä sellaisenaan silloin kun koulutusasteikosta ylipäättään puhutaan (mm. Kyrklund & Lemkow 2013, 176). Lähteistä käy myös ilmi, että koulutusasteikko ei ole niin vakiintunut osa suomalaista käsitejärjestelmää, että siitä olisi vakiintunut käyttöön yksi ainoa nimitys tai että siitä voitaisiin puhua viittaamatta asteikon osiin tai saksalaiseen alkuperään (esimerkiksi Koivula 2008, 64), mutta silti se mainitaan Opetushallituksen näyttötutkinto-ohjeissa (2012, 22) täysin tunnettuna asiana ilman muuta selitystä kuin viittaus englanninkieliseen termiin.

Asteikon osista on useita nimityksiä, ja olen koonnut kolmessa eri lähteessä käytetyt nimitykset taulukkoon 3.

Taulukko 3: Koulutusasteikko

FN 2012b, 219	Kyrklund & Lemkow 2013, 177:	Koivula 2008, 64:	Brandl 1978, 92:
Takt	tahti	tahti	tahti
Losgelassenheit	irtonaisuus	rentous, irtonaisuus	rentous
Anlehnung	kuolaimen hyväksyminen	kuolaintuki	vaikutus
Schwung	jäntevyys	lennokkuus	lennokkuus
Geraderichtung	suoruus	suoruus	suoruus
Versammlung	kokoaminen	kokoaminen	kokoaminen

Vastaavia käsitteitä on käytetty myös muissa lähteissä, mutta niitä ei ole järjestetty systemaattisesti koulutusasteikko-käsitteeseen kuuluvaksi. FEI:n arviointilomakkeessa (SRL 2011) on käytetty asteikon osaksi tunnistettavat käsitteitä tahti, rentous, lennokkuus, kokoaminen, kuolaintuntuma ja suoruus. Kilpailusäännöissä esiintyvät käsitteet tahti, rentous, lennokkuus, suoruus ja kokoaminen (SRL 2013, 4, 11–12).

Kuten taulukosta 3 käy ilmi, vastaavuuksista yksiselitteisimpiä ovat tahti, lennokkuus, suoruus ja kokoaminen. Kohdasta *Losgelassenheit* on käytetty vastinetta rentous, mahdollisesti englanninkielisen asteikon *relaxation* vastineena (United States Dressage Federation 2014). Koivulan artikkelissa (2008, 66) rentous on esitetty irtonaisuus termin synonyymina. Rentous ei kuitenkaan ole täysin vastaava käsite kuin irtonaisuus, koska myös paikallaan oleva hevonen voi olla rento, mutta irtonaisuus tulee esiin vain liikkeessä. Saksalaiseen termiin liittyy kuitenkin psyykkisen rentouden lisäksi myös fyysinen rentous, mikä näkyy esimerkiksi lauseessa ”[Pferd] zwanglos bewegt und dabei

die gesamte Muskulatur des Pferdes unverkrampft mitarbeitet” (FN 2012b, 213). Olen käyttänyt sanastossa termiä irtonaisuus, enkä ole esittänyt rentoutta sen synonyymina edellä mainitusta syystä.

Toinen haasteellinen kohta on asteikon neljäs kohta *Anlehnung*, josta on käytetty useita eri vastineita. Kyra ja ratsastuksen taito -teoksessa on käytetty vastinetta *kuolaimen hyväksyminen* (Kyrklund & Lemkow 2013, 177), joka jälleen todennäköisesti juontaa juurensa englannista, jossa samaa asiaa selitetään lisäämällä termin *connection* perään selitys ”*acceptance of the bit*” (United States Dressage Federation 2014). *Hevoset ja Ratsastus* -lehden artikkelissa on käytetty mielestäni osuvinta vastinetta, kuolaintuki (Koivula 2008, 64). Ratsastuksessa puhutaan usein kuolaintuntumasta (mm. SRL 2013, 4), mutta tuntumaan riittää yhteys ratsastajan kädestä hevosen suuhun, tuki viittaa käsitteen vastavuoroisuuteen eli siihen, miten hevonen ottaa tuen tarjotusta tuntumasta, mikä puolestaan vastaa *Anlehnung*-käsitettä. Kuolaintuki-termiä käytetään myös *Kyra ja ratsastuksen taito* -teoksessa, mutta eri kohdassa kuin varsinaisesta koulutusasteikosta puhuttaessa (Kyrklund & Lemkow 2013, 53).

Saksalaisessa koulutusasteikkoon kuuluu myös käsite *Durchlässigkeit*. Tästä käsitteestä todetaan *Kyra ja ratsastuksen taito* -teoksessa: ”Jos ratsastaja onnistuu hyvin jokaisen kuuden askelen osalta, hän saa hevosen, joka on ’durchlässig’ (kirjaimellisesti läpipäästävä). Tätä käsitettä on vaikea kääntää muille kielille, (– –).” (Kyrklund & Lemkow 2013, 177.) Suomeksikin voidaan kuitenkin puhua hevosen läpiratsastamisesta, joka tarkoittaa samaa asiaa – hevonen on vastaanottavainen kaikille ratsastajan avuille. Artikkelissa ”Ausbildungsskala eli koulutusasteikko” todetaan, että koulutusasteikon tavoitteena on ”saada hevonen hyvin läpiratsastetuksi” (Koivula 2008, 65). Olen siis ottanut sanastoon termin läpiratsastettavuus, jonka muodosta voisi olettaa, että termin alkuperä todella on saksalaisessa *Durchlässigkeit*-käsitteessä. *Gleichgewicht* on yleiskielen sana, joka ei aiheuta vastineongelmia.

Määritelmien kirjoittaminen suomalaisia lähteitä käyttäen kaikille koulutusasteikon osille ei olisi ollut tarkoituksenmukaista, koska kyseessä on selvästi nimenomaan saksalaisen järjestelmä. Määritelmät ovat siis väistämättä identtisiä kummassakin kielessä. Jos asteikkoa olisi kehitetty Suomessa eteenpäin ja siihen olisi tehty muutoksia, tulisi käsitteet määritellä suomalaisen asteikon mukaisesti. Samoin on mahdollista, että jotkut as-

teikon osista olisi joissakin lähteissä määritelty hieman eri tavoin, irrallisena koulutusasteikon käsitteestä, mutta koska tässä sanastossa olen määritellyt ne nimenomaan osana koulutusasteikkoa, olen myös käyttänyt määritelmien lähteenä koko asteikon alkuperäistä lähdettä, eli FN:n *Grundausbildung für Reiter und Pferd* -teosta (2012b). Koska olen jo sanastotyötä tehdessäni käyttänyt saksalaisiin lähteisiin perustuvia määritelmiä, ovat käsitteet väistämättä toisiaan vastaavia molemmissa kielissä myös terminologisessa sanastossa. Olen valinnut jokaiselle termille vain yhden suomalaisen termivastineen, koska asiaan perehtyessäni en löytänyt nimityksiä, joiden voisin katsoa olevan toistensa synonyymeja.

5.4. Yhteenveto

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tarkastella Suomessa ja Saksassa ratsuhevosien peruskoulutuksessa käytettävää erikoiskieltä sekä kuvata prosessia, jonka tuloksena syntyi suomen- ja saksankielinen sanasto ratsuhevosien peruskoulutukseen liittyvistä termeistä. Keskeisimpänä tutkimusaineistona käytin Saksan ratsastajainliitto FN:n ja Suomen Ratsastajainliiton julkaisemia nuorten hevosten kilpailuohjelmia ja ohjelmiin liittyviä kilpailusääntöjä (FN 2012a, SRL 2011, SRL 2013). Lisäksi käytin aineistona ratsuhevosien koulutukseen liittyviä perusteoksia, saksalaista *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b) sekä suomenkielistä *Kyra ja ratsastuksen taito* (Kyrklund & Lemkow 2013). Erikoiskielen piirteiden tutkimuksessa käytin lisäksi ratsastusalan lehdistä poimittuja saksalaisia ja suomalaisia artikkeleita. Metodina erikoiskielen tutkimuksessa käytin korpustutkimusta. Sanastotyössä noudatin käsitekeskeistä lähestymistapaa ja koskin saksan- ja suomenkieliset sanastot toisistaan erillään. Termityö on tämän tutkielman keskeisin osa ja myös koko tutkielman aiheen alkuperäinen innoittaja. Ratsastusalalla käytettävän erikoissanaston valtava laajuus alkoi hahmottua vasta työhön ryhtyessäni, vaikka ratsastuskieli on itselleni ennestään tuttua.

Erikoiskielen tutkimuksessa havaitsin, että ratsastuskielessä on paljon ilmaisuja, jotka voidaan ymmärtää ja määritellä vain osana koulutusympäristöä eli ratsastusrataa. Ratsastuskielessä, kuten erikoiskielissä yleensä, on paljon substantiiveja, mutta myös verbeillä on tärkeä rooli ratsastuksen fyysistä puolta kuvattaessa. Ratsastusalalla on paljon vakiintuneita, moniosaisia ilmaisuja. Monet ratsastuskielessä käytettävistä termeistä ja ilmaisuista ovat läpinäkyviä, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että niiden erikoisalaisisältö

olisi ymmärrettävissä ilman kattavia pohjatietoja. Huomioita olisi useammankin tutkielman lähteeksi ja ehdottomasti vaikeinta on ollut valita, mitä piirteitä tämän työn rajoitusten puitteissa on mahdollista esittää. Tarkoitus ei ole ollut saada aikaiseksi täydellistä kuvausta koko ratsastuskielestä, vaan kiinnittää huomio muutamiin erityispiirteisiin pohjana tekemälleni sanastotyölle.

Sanastotyön tekemisen aloitin saksankielisestä sanastosta, koska yksi työni tavoite oli löytää suomenkielisiä termivastineita saksalaisille termeille. Hypoteesina oli, että saksankielinen sanasto tulisi olemaan kattavampaa ja halusin ottaa mukaan vertailevan näkökulman esitellessäni suomenkielistä sanastoa. Olen ottanut suomenkieliseen sanastoon mukaan suomalaisista teksteistä löydettyjä termejä, mutta olen samalla pitänyt silmällä, mitä suomalaisesta ratsastuskielestä löytyy saksalaiseen verrattuna ja mitä siitä ei löydy. Sanastotyössä järjestin termit käsitekaavioon seitsemän yläkäsitteen alle. Nämä yläkäsitteet ovat sisäänratsastus, apu, askellaji, siirtyminen, ratsastusradan tie, liike ja koulutusasteikko. Sanastotyön pohjalta tein kahdenkielisen ratsuhevosien peruskoulutukseen liittyvän sanaston, jossa saksan- ja suomenkieliset termitiedostot on yhdistetty siten, että suomenkielisiin hakusana-artikkeleihin on liitetty saksankielinen termivastine ja suomenkielinen määritelmä termille. Kahdenkielisessä sanastotyössä havaitsin, että saksan- ja suomenkieliset käsitejärjestelmät vastaavat suurelta osin toisiaan.

Saksan ratsastajainliitto on julkaissut hevosenkoulutuksesta kattavasti materiaalia, jossa on myös määritelty alalla käytettävät termit. *Aufgabenheft Reiten* (FN 2012a) ja *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b) esittelevät yhdenmukaistettua teoriaa varsin monimutkaisista ja osin abstrakteista asioista, ja ne sisältävät myös mielipiteitä ja jakavia kohtia, joista on epäilemättä käyty runsaasti keskustelua – ja tullaan käymään vastaisuudessaakin. Olen kuitenkin päätenyt nojautumaan termityötä tehdessäni näihin lähteisiin, koska kaikista saatavilla olevista lähteistä ne ovat luotettavimpia ja niiden näkökantojen kumoamiseen tarvittaisiin valtava määrä asiantuntemusta.. Suomessa on myös olemassa Ratsastajainliiton julkaisemia sääntöjä, joissa on virallisesti määritelty monia ratsastukseen liittyviä termejä. Näiden sääntöjen ja kilpailuohjelmien kielellinen tarkkuus oli kuitenkin ajoittain häilyväistä. Lisäksi minulla ei ollut käytettävissä yhtä virallista, nimenomaan hevosen koulutukseen liittyvää suomenkielistä lähdettä kuin saksalainen *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b). Jouduin siis turvautumaan

useisiin kielellisesti ja teoreettisesti enemmän tai vähemmän luotettaviin lähteisiin ja tekemään pitkälle vietyjä valintoja sanastossa esitettäviin termeihin liittyen. Suomen kielessä termien käyttö ei ole yhtä yhdenmukaista ja samaa käsitettä vastasi usein monta nimitystä. Lopputulosta tarkastellessa voin kuitenkin sanoa, että termit on valittu harkitusti ja perustellusti useiden lähdetietojen pohjalta. Analyysi osoitti, että ratsastusalalla tehtävälle sanastotyölle on Suomessa todellista tarvetta

Tutkielmani kolmas osa käsitteli terminografiaa, jota olen hyödyntänyt kootakseni ratsuhevososan peruskoulutuksen suomi–saksa-ratsastussanaston (liite 2). Tähän osaan kuului sanaston hakusana-artikkeleiden muodon valitseminen sekä terminologisten aukkojen käsitteleminen. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että termityön molemmat kieliveriot vastasivat suurelta osalta toisiaan ja esiin tuli vain muutamia ongelmakohtia. Osa ongelmakohdista poistui jo siinä, että päätin käyttää sanaston pohjana saksankielistä käsitejärjestelmää. Sanaston ulkopuolelle rajautuivat näin sellaiset käsitteet, joita ei tullut esiin saksankielisissä kilpailuohjelmissa ja jotka eivät näyttäneet kuuluvan vakiintuneeksi osaksi suomalaistakaan järjestelmää. Muut vastineongelmat ratkaisin kirjoittamalla hakusana-artikkeleihin eroista kertovia, määritelmiä täydentäviä selityksiä. Sanaston esitysmuoto ei ole aivan nykyaikaisin, esimerkiksi verkossa julkaistua sanastoa voisi päivittää saadun palautteen perusteella ja laajentaa. Ensisijaisena tarkoituksena on kuitenkin ollut kuvata terminografiseen työhön liittyviä prosesseja.

6. Lopuksi

Johdannossa määrittelemäni, tutkielman kiteyttävä tutkimuskysymys kuului millaista sanastoa ratsuhevosien peruskoulutuksessa käytetään Suomessa ja Saksassa, ja kuinka näiden kahden kielen sanastot eroavat toisistaan. En tutkielmaa aloittaessani aivan sisäistänyt, kuinka paljon ratsastussanastosta voisi olla sanottavaa. Olen vasta raapaissut pintaa ja tässäkin työssä käsiteltyjä termejä voisi analysoida paljon pidemmälle. Olen kuitenkin yrittänyt pitää mielessä työn alkuperäisen tarkoituksen – löytää suomenkielisiä termivastineita saksankielisille ratsastustermeille. Olen mennyt analyysissä niin syvälle kuin tämän tarkoituksen saavuttamisen näkökulmasta on ollut tarvetta.

Ratsastuskieli tutkimuskohteena on ollut erittäin hedelmällinen, koska alalla käytetään runsaasti erikoisalanastoa. Tämän lisäksi ratsastus on lajina hyvin vanha ja kielenkäyttö on muokkautunut useiden vuosisatojen aikana. Kieli on kehittynyt erityisesti ratsuväen vaikutuksen alaisena. Viime vuosikymmeninä ratsastus on kuitenkin kehittynyt hyvin suosituksi harrastuslajiksi ja samalla kieli muuttunut sotilaallisen tarkasta vapaammaksi. Erikoisalan kielen kuvailun tarkoituksena on ollut antaa raamit sanastotyölle eli kuvata sanastotyössä löytämieni termien käyttöympäristö. Useista ilmaisuista löytyy sekä kielellisesti että sisällöllisesti vastaava ilmaus kummastakin kielestä, mikä ei ole ihme huomioiden, kuinka paljon saksalainen ratsastuskulttuuri on vaikuttanut myös suomalaiseen ratsastuskulttuuriin, todennäköisesti monet ilmaisuista todella ovat saksalaista alkuperää.

Olen analyysissäni keskittynyt kuvaamaan ratsastusalalla käytettyä kieltä kirjallisten lähteiden perusteella. Oman kokemukseni mukaan ratsastuskielessä (kuten muissakin erikoisalan kielissä, esim. Fluck 1996, 234) suullinen kielenkäyttö eroaa kirjallisesta esimerkiksi siinä, että suullinen viestintä ei ole yhtä tarkkaa ja loppuun asti hiottua kuin kirjallinen viestintä. Ratsastamaan ei voi oppia kirjasta lukemalla, vaan käytännössä opettelu tapahtuu ratsastusopetuksessa ja on siten enemmän sidoksissa suulliseen kuin kirjalliseen viestintään. Toisaalta ratsastuskieli ei kuitenkaan varsinaisesti ole muokkautunut suullisessa viestinnässä, vaan sen juuret ovat pikemminkin ratsuväen hevostaitooppaissa, mikä tekee myös kirjallisten lähteiden tarkastelusta erittäin mielenkiintoista. Suullisen kielenkäytön erot kirjalliseen olisivat mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde. Termityössä pyritään yhtenäiseen sanastoon, yleensä substantiivimuotoiseen, tiiviiseen

esitystapaan, mikä ei välttämättä kerro termien tyypillisintä esiintymismuotoa kielessä. Lisäksi sanasto ei suoraan käy ilmi, mitkä termeistä ovat alalla runsaassa käytössä ja mitkä termit on löydetty vasta perusteellisen etsimisen jälkeen.

Aion jatkaa aloittamaani sanastotyötä ja tavoitteenani on julkaista verkossa tässä tutkielmassa esitettyä sanastoa laajempi sanasto, jossa on ratsastukseen ja ratsuhevosen koulutukseen liittyviä saksalaisia ja suomalaisia termejä. Sanastosta olisi hyötyä esimerkiksi saksalaiselle ratsastustallille töihin lähtevälle suomalaiselle ratsastuksen harrastajalle tai ammattilaiselle. Tutkimuksessani olen lisäksi osoittanut, että Suomessa on todellista tarvetta ratsastusalalla tehtävälle sanastotyölle, joten käyttöä olisi epäilemättä myös yksikieliselle suomalaiselle ratsastussanastolle.

Lähteet

Aineistolähteet

Brandl, Albert 1978. *Ratsastuksen taito*. Weilin + Göös, Espoo.

Callisto Horses 2013. *Hevospalveluiden hinnasto 2013*.

<<http://www.callistohorses.fi/hinnasto>>

Viitattu 1.4.2014.

Duden, Deutsches Universalwörterbuch 2003. 5., uudistettu laitos. Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus, Mannheim.

FEI 2009. Dressage Test for 4 year old horses.

Luettavissa verkossa <file:///C:/Users/oem/Downloads/YH4-2009-E_1%20(3).pdf>

FEI 2014. Dressage Rules. Fédération Equestre Internationale, Lausanne.

Luettavissa verkossa <http://www.fei.org/sites/default/files/DRE-Rules_2014_black_GA-approved_update_20Dec.pdf>

FN 2012a. *Aufgabenheft Reiten 2012. Anforderungen und Kriterien im deutschen Turniersport gem. LPO (Nationale Aufgaben)*. 2. painos. FNverlag, Warendorf.

FN 2012b. *Grundausbildung für Reiter und Pferd. Richtlinien für Reiten und Fahren, Band 1*. 29., uudistettu laitos. FNverlag, Warendorf.

Hevosopas 1962 1963. Länsi-Savon Kirjapaino, Mikkeli.

Kaimio, Tuire 2013. *Hevosen kanssa. Hevosen jatkokoulutus*. WSOY, Helsinki.

Koivula, Jutta 2008. Ausbildungsskala eli koulutusasteikko. *Hevoset ja Ratsastus* 7/08. 64–68.

Kyrklund, Kyra & Lemkow, Jytte 2013. *Kyra ja ratsastuksen taito*. 5., uudistettu laitos. Suomennos Ulla Lindgren Fagerholm. WSOY.

Lindström, Minna. Nuoren hevosen oppikoulu – sisäänratsastus. *Tunne Hevonen* 1/2013. 28–33.

Niemann, Kerstin 2013. Es geht rund. *St. Georg* 4/2013. 46–53.

Opetushallitus 2012. *Näyttötutkinnon perusteet. Ratsastuksenopettajan ammattitutkinto 2012*.

Luettavissa verkossa <http://www.oph.fi/download/142327_Ratsastuksenopettaja_AT2012_987688verkko.pdf>

RJL 2010. *Ryhmäratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/36128_Ryhmäratsastusohjelma_4_vuotiaille_hevosille_2010_NHF.pdf>

Schöffmann, Britta 2006. *Die Skala der Ausbildung*. Kosmos, Stuttgart.

SRL 2009. *Helppo A:0 2009*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/13818_helppo_a0_2009.pdf>

SRL 2011. *FEI Kouluratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille 2005 – nivelsuittus, päivitetty 2011. Rata A*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/31563_FEI_Kouluratsastusohjelma_4-v_2005_Rata_A_päivitetty2011.pdf>

SRL 2013. *Kilpailusäännöt II Kouluratsastus*. Suomen ratsastajainliitto, Helsinki.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastaratsastajainliittowwws/40663_KSII_2013_kouluratsastus_nettiin.pdf>

Stevens, Michael J. 2006. *Koulutuksen periaatteet*. Suomentanut Marianna Keisalo-Galván. Perhemediat, 2006.

Suokas, Jenni 2014. *Palvelukuvaus, ratsuttaminen ja valmentaminen*.

<<http://hevosapu.wordpress.com/palvelukuvaus-ratsuttaminen/>>

Viitattu 1.4.2014.

Unites States Dressage Federation 2014. *Dressage training*.

<<https://www.usdf.org/about/about-dressage/dressage-training.asp>>

Viitattu 1.4.2014.

Vasara, Erkki 1987. *Suomen ratsastusurheilun historia*. Karisto, Hämeenlinna.

Wallden, Werner 2001. *Ratsastuskirja*. 2. painos, 1, painos 1952. Karisto, Hämeenlinna.

Wehrmann, Dominique 2013. Conçalos goldenes Händchen. *St. Georg* 5/2013. 54–61

Ypäjän hevosopisto 2014. *Nuorten ratsujen koulutus*.

<http://www.hevosopisto.fi/fin/hevospalvelut/ratsujen_koulutus/>

Viitattu 1.4.2014.

Painetut lähteet

Arntz, Reiner, Picht, Heribert & Mayer, Felix 2009. *Einführung in die Terminologearbeit*. Georg Olms Verlag, Hildesheim.

Budin, G., Bühler, H. 1999. Grundsätze und Methoden der neueren Terminographie.
Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig & Wiegand, Herbert Ernst. *Ein Internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft*, osa 2.
Walter de Gruyter, Berlin/New York. 2096-2108.

Fluck, Hans-R. 1996. *Fachsprachen*. 5., uudistettu laitos. A. Francke Verlag, Tübingen.

Fluck, Hans-R 1999. Facsprachenforschung. Snell-Hornby, Mary, Hönig, Hans G., Kußmaul, Paul & Schmitt, Peter A (toim.). *Handbuch Translation*. 2., uudistettu laitos. Stauffenberg, Tübingen. 72–77.

Kalverkämper, Hartwig 1997a. Rahmenbedingungen für die Fachkommunikation.
Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig & Wiegand, Herbert Ernst. *Ein Internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft*. osa 1.
Walter de Gruyter, Berlin/New York. 24–47.

Kalverkämper, Hartwig 1997b. Fach und Fachwissen. Hoffmann, Lothar,
Kalverkämper, Hartwig & Wiegand, Herbert Ernst. *Ein Internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft*. osa 1. Walter de Gruyter, Berlin/New York. 1–24.

Reinart, Sylvia 2009. *Kulturspezifität in der Fachsprachenübersetzung*. Frank & Timme, Berlin.

Roelcke, Thorsten 2005. *Fachsprachen*. 2. painos. Erich Schmidt Verlag, Berlin.

Schaeder, Burkhard. Anwendungsmöglichkeiten und bisherige Anwendung von empirischen Erhebungsmethoden in der Fachsprachenforschung. Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig & Wiegand, Herbert Ernst. *Ein Internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft*, osa 1. Walter de Gruyter, Berlin/New York. 230–240

Stolze, Radegundis 2009. *Fachübersetzen - ein Lehrbuch für Theorie und Praxis*. Forum für Fachsprachenforschung 89. Frank & Timme, Leipzig.

Stolze, Radegundis 2010. Kulturelle Aspekte beim Fachübersetzen. *Diskurs und Terminologie beim Fachübersetzen und Dolmetschen*. Toim. Maliszewski, Julian. Peter Lang, Frankfurt am Main. 11–30.

Suonuuti, Heidi 2006. *Sanastotyön opas*. Sanastokeskus TKS, Helsinki.

Temmerman, Rita 2000. *Towards new ways of terminology description : the sociocognitive-approach*. Benjamins, Amsterdam.

Terminologian sanasto 2006. Sanastokeskus TSK, Helsinki.

Luettavissa verkossa < <http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/TerminologianSanasto.pdf> >

Ympäristösanasto 1998. Tekniikan sanastokeskus, Gummerus, Jyväskylä.

Verkkolähteet

FN 2013. *Zahlen & Fakten*.

<<http://www.pferd-aktuell.de/fn/zahlen--fakten/zahlen--fakten>>

Viitattu 4.2.2014.

Hippolis 2011. *Suomalaisen hevosalan katsaus 2010*.

<http://hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalan_katsaus_uusin_pienempi.pdf>

Viitattu 4.2.2014.

Hippolis 2014. *Hevostalous lukuina 2013*.

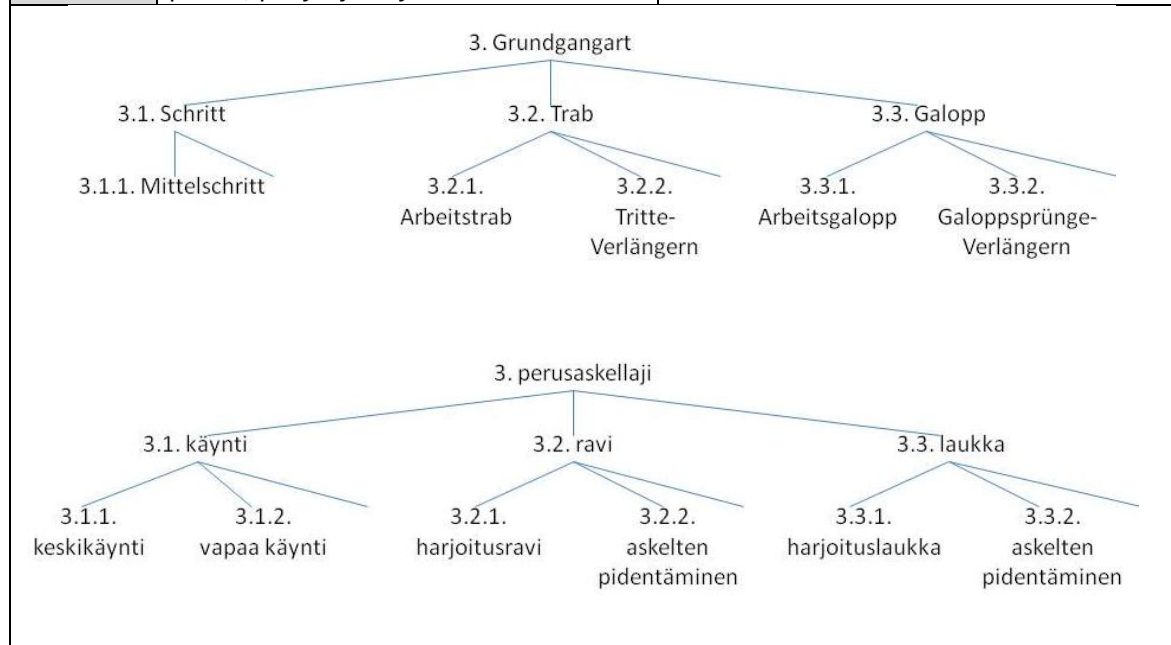
<http://www.hippos.fi/files/8773/Hevostalous_lukuina_2013_web.pdf>

Viitattu 22.3.2014.

Liite 1. Ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvä sanasto

<p>Grundausbildung des jungen Reitpferdes</p> <p>1. Anreiten, Einreiten</p> <p>ratsuhevosen peruskoulutus</p> <p>1. sisäänratsastus</p>		
1.	<p>Anreiten, Einreiten</p> <p>Ausbildungsphase, in der das Pferd an das Gerittenwerden gewöhnt wird</p> <p><i>koulutusvaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastukseen</i></p>	<p>sisäänratsastus</p> <p>koulutusvaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastukseen</p>
<p>2. Hilfe</p> <p>2.1. reiterliche Hilfe</p> <p>2.1.1. Gewichtshilfe 2.1.2. Schenkelhilfe 2.1.3. Zügelhilfe</p> <p>2.2. halbe Parade</p> <p>2. apu</p> <p>2.1. perusapu</p> <p>2.1.1. painoapu 2.1.2. pohjeapu 2.1.3. ohjasapu</p> <p>2.2. puolipidäte</p>		
2.	<p>Hilfe</p> <p>Signal, mit dem der Reiter Einfluss auf das Pferd nimmt</p> <p><i>ratsastajan käyttämä merkki, jolla vaikutetaan hevoseen</i></p>	<p>apu</p> <p>ratsastajan käyttämä merkki, jolla vaikutetaan hevoseen</p>
2.1.	<p>reiterliche Hilfe</p> <p>Gewichtshilfe, Schenkelhilfe, Zügelhilfe</p> <p><i>painoapu, pohjeapu, ohjasapu</i></p>	<p>perusapu</p> <p>painoapu, pohjeapu, ohjasapu</p>

2.1.1.	Gewichtshilfe mit dem Reitergewicht an das Pferd gegebenes Signal ratsastajan painollaan hevoselle antama merkki	painoapu ratsastajan painollaan hevoselle antama merkki
2.1.2.	Schenkelhilfe mit den Schenkel des Reiters an das Pferd gegebenes Signal <i>ratsastajan jaloillaan hevoselle antama merkki</i>	pohjeapu ratsastajan jaloillaan hevoselle antama merkki
2.1.3.	Zügelhilfe mit den Zügel an das Pferd gegebenes Signal <i>ohjilla hevoselle annettu merkki</i>	ohjasapu ratsastajan ohjilla hevoselle antama merkki
2.2.	halbe Parade kurzzeitiges Einschließen des Pferdes in die Gewichts-, Schenkel- und Zügelhil- fen <i>hevosen lyhytkestoinen kokoaminen paino-, pohje- ja ohjasavuille</i>	puolipidäte ratsastajan istunnan, pohkeiden ja kä- den samanaikaisen vaikutuksen yhteen- sovittaminen

3.	Grundgangart Schritt, Trab, Galopp <i>käynti, ravi, laukka</i>	perusaskellaji käynti, ravi, laukka
-----------	---	---

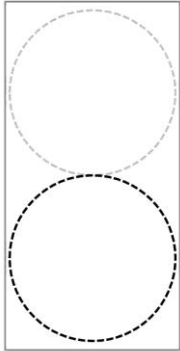
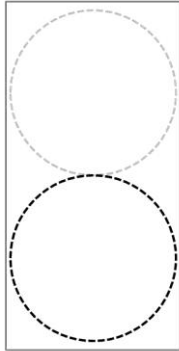
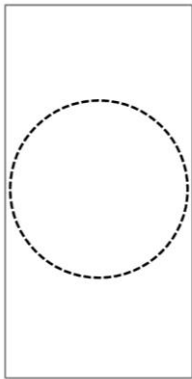
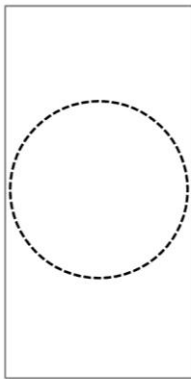
3.1.	<p>Schritt Viertaktgangart, in der die Fußfolge vorne rechts – hinten links – vorne links – hinten rechts ist</p> <p><i>nelitahtinen askellaji, jossa liikerata on oikea etujalka – vasen takajalka – vasen etujalka – oikea takajalka</i></p>	<p>käynti nelitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat järjestyksessä oikea etujalka – vasen takajalka – vasen etujalka – oikea takajalka</p>
3.1.1.	<p>Mittelschritt natürliches Schrittempo des Pferdes</p> <p><i>hevosen luonnollinen käyntitempo</i></p>	<p>keskikäynti hevosen luonnollinen käyntitempo</p>
3.1.2.	-	<p>vapaa käynti käynnin tempo, jossa hevosen takakaviot astuvat selkeästi etujalkojen jättämän jäljen yli samalla kun hevonen laskee ja venyttää kaulansa</p>
3.2.	<p>Trab Zweitaktgangart, in der die Fußfolge vorne links und hinten rechts – kurze Schwebephase – vorne rechts und hinten links – kurze Schwebephase ist</p> <p><i>kaksitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat järjestyksessä vasen etujalka ja oikea takajalka – liitovaihe – oikea etujalka ja vasen takajalka – liitovaihe</i></p>	<p>ravi kaksitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat järjestyksessä vasen etujalka ja oikea takajalka – liitovaihe – oikea etujalka ja vasen takajalka – liitovaihe</p>
3.2.1.	<p>Arbeitstrab Trabtempo, in dem die Hinterhufe mindestens in die Spur des jeweiligen Vorderhufes fußen</p> <p><i>ravitempo, jossa takakaviot astuvat vähintään etukavion jättämän jäljen kohdalle</i></p>	<p>harjoitusravi ravitempo, jossa takakaviot astuvat vähintään etukavion jättämän jäljen kohdalle</p>
3.2.2.	<p>Tritte-Verlängern Trabtempo, in dem das Tempo aus dem Arbeitstrab allmählich gesteigert wird</p> <p><i>ravitempo, jossa tempoa nostetaan harjoitusravista vähitellen</i></p>	<p>askelten pidentämien ravitempo, jossa tempoa lisätään harjoitusravista, mutta ei keskiraviin asti</p>

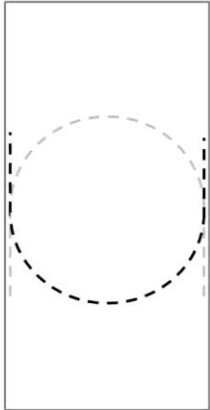
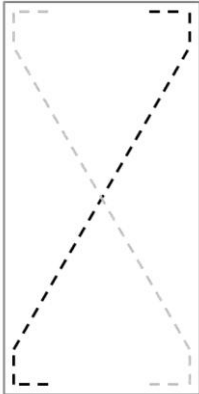
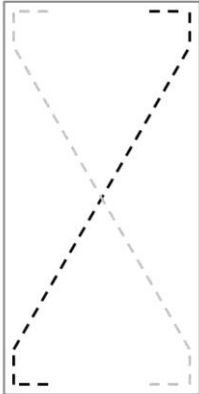
3.3.	<p>Galopp Dreitaktgangart, in der die Fußfolge in Linksgalopp hinten rechts – hinten links und vorne rechts – hinten rechts – hinten links und vorne rechts – Schwebephase ist; in Rechtsgalopp hinten links – hinten rechts und vorne links – hinten links – hinten rechts und vorne links – Schwebephase</p> <p><i>kolmitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat vasemmassa laukatessa järjestyksessä oikea takajalka – vasen takajalka ja oikea etujalka – oikea takajalka ja oikea etujalka – liitovaihe; oikeassa laukassa vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – liitovaihe</i></p>	<p>laukka kolmitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat vasemmassa laukassa järjestyksessä oikea takajalka – vasen takajalka ja oikea etujalka – oikea takajalka ja oikea etujalka – liitovaihe; oikeassa laukassa vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – liitovaihe</p>
3.3.1.	<p>Arbeitsgalopp Galopptempo, in dem der Raumgriff etwa eine Pferdelänge (2,5 bis 3 m) beträgt</p> <p><i>laukan tempo, jossa askelpituus on noin hevosenmitan verran (2,5–3 m)</i></p>	<p>harjoituslaukka laukkatempo, jossa askelpituus on noin hevosenmitan verran (2,5–3 m)</p>
3.3.2	<p>Galoppsprünge-Verlängern Galopptempo, in dem der Raumgriff der Galoppsprünge allmählich vom Arbeitsgalopp gesteigert wird</p> <p><i>laukan tempo, jossa laukka-askeleen pituutta pidennetään harjoituslaukasta vähitellen</i></p>	<p>askelten pidentäminen laukan tempo, jossa tempoa lisätään harjoituslaukasta, mutta ei keskilaukaan asti</p>

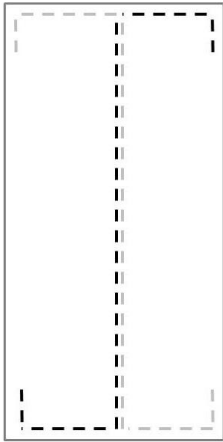
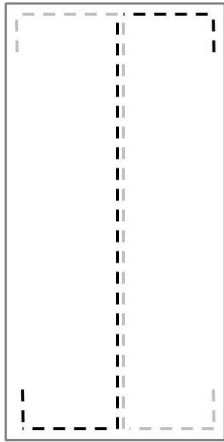
4.	Übergang Wechsel von einer Gangart in eine andere oder von einem Tempo in eines anderes <i>askellajin tai tempon vaihtaminen</i>	siirtyminen askellajin tai tempon vaihtaminen
4.1.	Übergang von einer Gangart in eine andere Wechsel von einer Gangart in eine andere <i>askellajin vaihtaminen toiseen</i>	siirtyminen askellajista toiseen askellajin vaihtaminen toiseen
4.1.1.	Durchparieren Übergang in von einem höheren Gangmaß ein niedrigeres <i>siirtyminen nopeammasta askellajista hitaampaan</i>	siirtyminen käyntiin siirtyminen toisesta askellajista tai pysähdyksestä käyntiin
4.1.2.	Antraben Übergang vom Halten bzw. vom Schritt zum Trab <i>siirtyminen pysähdyksestä tai käynnistä raviin</i>	siirtyminen raviin siirtyminen toisesta askellajista tai pysähdyksestä raviin
4.1.3.	Angaloppieren Übergang vom Halten, Schritt bzw. Trab zum Galopp <i>siirtyminen pysähdyksestä, käynnistä tai ravista laukkaan</i>	laukannosto, siirtyminen laukkaan siirtyminen toisesta askellajista tai pysähdyksestä laukkaan

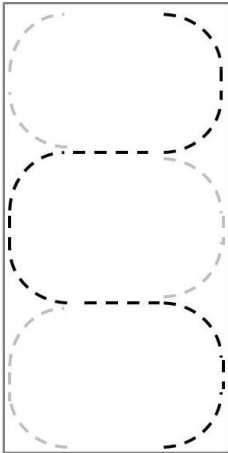
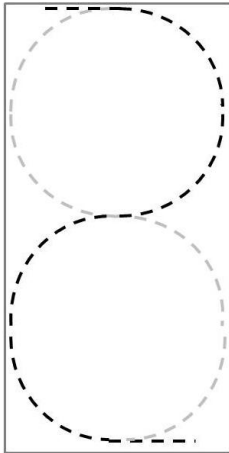
4.2.	Übergang von einem Tempo in ein anderes, Tempowechsel Wechsel von einem Tempo in ein anderes <i>tempon vaihtaminen</i>	temponvaihto tempon vaihtaminen
4.2.1.	Aufnehmen, Rückführung Übergang von einem höheren Tempo in ein niedrigeres <i>siirtyminen nopeammasta temposta hitaampaan</i>	tempon hidastaminen siirtyminen nopeammasta temposta hitaampaan
4.2.2.	Zulegen Übergang von einem niedrigeren Tempo in ein höheres <i>siirtyminen hitaammasta temposta nopeampaan</i>	tempon lisääminen siirtyminen hitaammasta temposta nopeampaan
4.3.	-	siirtyminen pysähdykseen siirtyminen liikkeestä pysähdykseen

<p>5. Hufschlagfigur</p> <ul style="list-style-type: none"> 5.1. Zirkel <ul style="list-style-type: none"> 5.1.1. Zirkel 5.1.2. Mittelzirkel 5.2. Wechsellinie <ul style="list-style-type: none"> 5.2.1. Wechsellinie durch die ganze Bahn 5.2.2. Wechsellinie durch die Länge der Bahn 5.3. Schlangenlinie <ul style="list-style-type: none"> 5.3.1. Schlangenlinie durch die Bahn, 3 Bögen <p>5. ratsastusradan tie</p> <ul style="list-style-type: none"> 5.1. ympyrä <ul style="list-style-type: none"> 5.1.1. päätyympyrä 5.1.2. keskiympyrä 5.1.3. puoliympyrä 5.2. suuntaa vaihtava tie <ul style="list-style-type: none"> 5.2.1. koko rata leikkaa 5.2.2. rata pituussuunnassa leikkaa 5.3. kiemuraura <ul style="list-style-type: none"> 5.3.1. 2-kaarinen kiemuraura 		
5.	Hufschlagfigur festgelegte Lauflinie in einer Reitbahn <i>vakiintunut ratsastusradan kulkutie</i>	ratsastusradan tie ratsastusradalla ratsastettava vakiintunut kuvio

5.1.	<p>Zirkel kreisförmige Hufschlagfigur, deren Durchmesser über 10 m beträgt</p> <p><i>ympyränmuotoinen ratsastusradan tie, jonka halkaisija on yli 10 metriä</i></p>	<p>ympyrä ympyränmuotoinen ratsastusradan tie, jonka halkaisija on yli 10 metriä</p>
5.1.1.	<p>Zirkel</p> <p>Am Ende der Reitbahn gerittenes kreisförmiges Hufschlagfigur, deren Durchmesser 20 m beträgt.</p> <p><i>Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</i></p>	<p>pääty-ympyrä</p> <p>Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</p>
5.1.2.	<p>Mittelzirkel</p> <p>In der Mitte der Reitbahn gerittenes kreisförmiges Hufschlagfigur, deren Durchmesser 20 m beträgt.</p> <p><i>Ratsastusradan keskellä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</i></p>	<p>keskiympyrä</p> <p>Ratsastusradan keskellä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä.</p>

5.1.3.	-	<p>puoliympyrä</p> <p>Puoliympyrän muotoinen ratsastusradan tie, jonka halkaisija on 20 metriä. Puoliympyrä voidaan ratsastaa radalla useissa eri kohdissa.</p>
5.2.	<p>Wechsellinie Hufschlagfigur , bei der die Hand gewechselt wird</p> <p><i>ratsastusradan tie, joka vaihtaa ratsastussuuntaa</i></p>	<p>suuntaa vaihtava tie ratsastussuunnan vaihtava ratsastusradan tie</p>
5.2.1.	<p>Wechsellinie durch die ganze Bahn</p> <p>Schräg durch die Bahn gerittenes Hufschlagfigur, die die Hand wechselt.</p> <p>Diagonaalilla radan poikki ratsastettava suuntaa vaihtava ratsastusradan tie.</p>	<p>koko rata leikkaa</p> <p>Diagonaalilla radan poikki ratsastettava suuntaa vaihtava ratsastusradan tie.</p>

<p>5.2.2.</p>	<p>Wechsellinie durch die Länge der Bahn</p> <p>In der Längsrichtung durch die Mitte der Bahn gerittenes Hufschlagfigur, die die Hand wechselt.</p> <p><i>Pituussuunnassa radan poikki ratsastettava ratsastusradan tie, joka vaihtaa ratsastussuuntaa.</i></p>	<p>rata pituussuunnassa leikkaa</p> <p>Pituussuunnassa radan poikki ratsastettava suuntaa vaihtava ratsastusradan tie.</p>
<p>5.3.</p>	<p>Schlangenlinie Hufschlagfigur, die von eine Reihe von gleichmäßigen, in Gegenrichtung laufenden Bögen besteht</p> <p><i>ratsastusradan tie, joka muodostuu yhdenkokoisista, vastakkaisiin suuntiin kulkevista kaarista</i></p>	<p>kiemuraura ratsastusradan tie, joka muodostuu yhdenkokoisista, vastakkaisiin suuntiin kulkevista kaarista</p>

5.3.1.	<p>Schlangenlinie durch die Bahn, 3 Bögen</p> <p>Hufschlagfigur, in der drei gleichmäßige Bögen durch die Bahn geritten werden.</p> <p><i>Ratsastusradan tie, jossa radan poikki ratsastetaan kolme yhdenkokoista kaarta.</i></p>	<p>2-kaarinen kiemuraura</p> <p>Ratsastusradan tie, jossa radan poikki ratsastetaan kaksi yhdenkokoista kaarta.</p>
<div style="text-align: center;"> <p>6. Lektion</p> <p>6.1. Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen</p> <p>6. liike</p> <p>6.1. venytys pitkille ohjille</p> </div>		
6.	<p>Lektion Aufgabenteil einer Dressurprüfung</p> <p><i>kouluratsastusohjelmassa suoritettava tehtävä</i></p>	<p>liike kouluratsastusohjelmassa suoritettava tehtävä</p>
6.1.	<p>Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen Lektion, in der der Reiter das Zügelmaß allmählich bis zum langen Zügel verlängert</p> <p><i>liike, jossa ratsastaja pidentää ohjaa asteittain aina pitkille ohjille asti</i></p>	<p>venytys pitkille ohjille liike, jossa ratsastaja pidentää ohjaa asteittain aina pitkille ohjille asti ja antaa hevoson venyttää kaulaansa eteen- ja alaspäin</p>

<p>7. Ausbildungsskala</p> <p>7.1. Takt 7.2. Losgelassenheit 7.3. Anlehnung 7.4. Schwung 7.5. Gerade- richtung 7.6. Versammlung 7.7. Gleich- gewicht 7.8. Durch- lässigkeit</p> <p>7. koulutusasteikko</p> <p>7.1. tahti 7.2. irtonaisuus 7.3. kuolaintuki 7.4. lennok- kuus 7.5. suoruus 7.6. kokoaminen 7.7. tasapaino 7.8. läpi- ratsastetta vuus</p>		
7.	<p>Ausbildungsskala; Skala der Ausbildung sechs Ausbildungspunkte in der Pferde- ausbildung, die zu Gleichgewicht und Durchlässigkeit führen</p> <p>Die Punkte sind Takt, Losgelassenheit, Anlehnung, Schwung, Geraderichtung und Anlehnung.</p> <p><i>kuusi hevosenkoulutuksenvaihetta, jotka johtavat läpiratsastettavuuteen ja tasa- painoon</i></p> <p><i>Vaiheet ovat tahti, irtonaisuus, kuolain- tuki, lennokkuus, suoruus ja kokoami- nen.</i></p>	<p>koulutusasteikko kuusi hevosenkoulutuksenvaihetta, jotka johtavat hevosen läpiratsastettavuuteen ja tasapainoon</p> <p>Vaiheet ovat tahti, irtonaisuus, kuolain- tuki, lennokkuus, suoruus ja kokoaminen.</p>
7.1.	<p>Takt Zustand, in dem alle Schritte, Tritte und Sprünge Gleichmäßig sind</p> <p><i>tila, jossa kaikki askeleet ovat sään- nönmukaisia</i></p>	<p>tahti tila, jossa kaikki hevosen askeleet ovat säännönmukaisia</p>
7.2.	<p>Losgelassenheit Zustand, in dem es eine physische und psychische Gelöstheit des Pferdes gibt</p> <p><i>tila, jossa hevonen on psyykkisesti ja fyysisesti rento</i></p>	<p>irtonaisuus tila, jossa hevonen on psyykkisesti ja fyysisesti rento</p>

7.3.	<p>Anlehnung Zustand, in dem eine stete Verbindung zwischen Reiterhand und Pferdemaul sich befindet</p> <p><i>tila, jossa ratsastajan käden ja hevosen suun välillä jatkuvan tasainen yhteys</i></p>	<p>kuolaintuki tila, jossa ratsastajan käden ja hevosen suun välillä jatkuvan tasainen yhteys</p>
7.4.	<p>Schwung Zustand, in dem das energische Impuls aus der Hinterhand über den schwingenden Rücken auf die Gesamt-Vorwärtsbewegung des Pferdes übertragen wird</p> <p><i>tila, jossa takaosan liike-energia siirtyy liikkuvan selän kautta hevosen koko eteenpäinliikkeeseen</i></p>	<p>lennokkuus tila, jossa takaosan liike-energian siirtyminen liikkuvan selän kautta hevosen koko eteenpäinliikkeeseen</p>
7.5.	<p>Geraderichtung Zustand, in dem der Körperlängsachse des Pferdes und der Fußung der Vorder- und Hinterhufe auf einer Hufschlaglinie anpasst wird</p> <p><i>tila, jossa hevonen asetetaan pituussuunnassa yhdelle linjalle siten että etuja takakaviot askeltavat yhdellä uralla</i></p>	<p>suoruus tila, jossa hevonen asetetaan pituussuunnassa yhdelle linjalle siten että etuja takakaviot askeltavat yhdellä uralla</p>
7.6.	<p>Versammlung Zustand, in dem das Pferd sich mit herangeschlossener Hinterhand leichtfüßig und energisch bewegt und sich dabei trägt</p> <p><i>tila, jossa hevonen liikkuu takaosa allaan, kevyesti askeltaen, energisesti ja itsensä kantaen</i></p>	<p>kokoaminen tila, jossa hevonen liikkuu takaosa allaan, kevyesti askeltaen, energisesti ja itsensä kantaen</p>
7.7.	<p>Gleichgewicht Zustand des Pferdekörpers, in dem die entgegengesetzt wirkenden Kräfte einander aufheben</p> <p><i>tila, jossa hevosessa vastakkain vaikuttavat voimat kumoavat toisensa</i></p>	<p>tasapaino tila, jossa hevosessa vastakkain vaikuttavat voimat kumoavat toisensa</p>

7.8.	<p>Durchlässigkeit</p> <p>Zustand, in dem das Pferd seinem Ausbildungsstand in dem das Pferd seinem Ausbildungsstand entsprechend alle Punkte der Ausbildungsskala erfüllt und den reiterlichen Hilfen folgt</p> <p><i>tila, jossa hevonen liikkuu koulutustasoon vastaavasti kaikkien koulutusasteikon vaiheiden mukaisesti ja on ratsastajan avuilla</i></p>	<p>läpiratsastettavuus</p> <p>tila, jossa hevonen liikkuu koulutustasoon vastaavasti kaikkien koulutusasteikon vaiheiden mukaisesti ja on ratsastajan avuilla</p>
------	---	--

Liite 2. Ratsuhevosen peruskoulutuksen suomi–saksa-sanasto

Esipuhe

Käsillä olevassa sanastossa on esitetty 41 ratsuhevosen peruskoulutukseen liittyvää suomalaista termiä ja niiden saksalaiset termivastineet. Termit on järjestetty käsitejärjestelmittäin seitsemän alaluvun alle. Käsiteltävät aihepiirit ovat sisäänratsastus, avut, perusaskellajit, siirtymiset, ratsastusradan tiet, liikkeet ja koulutusasteikko.

Sanaston hakusana-artikkelit ovat suomenkielisiä, samoin kuin termien määritelmät. Suomalaisille termeille on esitetty saksankielinen termivastine. Jos saksalaisen termin käsitesisältö poikkeaa suomalaisesta, on tämä tieto esitetty lisätietona määritelmän jälkeen.

Vaikka sanaston hakusana-artikkelit ovat suomalaisia termejä, on termien valinnassa lähtökohdana ollut saksalainen hevosenkoulutusjärjestelmä. Tästä johtuen sanasto ei vain tarjoa tietoa saksalaista termivastineista, vaan termivalinnat antavat samalla tietoa saksalaisesta hevosenkoulutusjärjestelmästä.

Sanastossa käytetyt lähteet on esitetty sanaston lopussa olevassa lähdeluettelossa.

Sisältö

1. SISÄÄNRATSASTUS

2. AVUT

3. PERUSASKELLAJIT

4. SIIRTYMISET

5. RATSASTUSRADAN TIET

6. LIIKKEET

7. KOULUTUSASTEIKKO

1. SISÄÄNRATSASTUS

1

sisäänratsastus

Anreiten, *n*; Einreiten, *n*

koulutusvaihe, jossa hevonen totutetaan ratsastukseen

2. AVUT

2

apu

Hilfe, *f*

ratsastajan käyttämä merkki, jolla vaikutetaan hevoseen

2.1

perusapu

reiterliche Hilfe, *f*

painoapu, pohjeapu, ohjasapu

2.1.1

painoapu

Gewichtshilfe, *f*

ratsastajan painollaan hevoselle antama merkki

2.1.2

pohjeapu

Schenkelhilfe, *f*

ratsastajan jaloillaan hevoselle antama merkki

2.1.3

ohjasapu

Zügelhilfe, *f*

ratsastajan ohjilla hevoselle antama merkki

2.2

puolipidäte

halbe Parade, *f*

ratsastajan istunnan, pohkeiden ja käden lähes samanaikaisen vaikutuksen yhteensovittaminen

3. ASKELLAJIT

3

perusaskellaji

Grundgangart, *f*

käynti, ravi, laukka

3.1

käynti

Schritt, *m*

nelitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat järjestyksessä oikea etujalka – vasen takajalka – vasen etujalka – oikea takajalka

3.1.1

keskikäynti

Mittelschritt, *m*

hevosen luonnollinen käyntitempo

3.2

ravi

Trab, *m*

kaksitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat järjestyksessä vasen etujalka ja oikea takajalka – liitovaihe – oikea etujalka ja vasen takajalka – liitovaihe

3.2.1

harjoitusravi

Arbeitstrab, *m*

ravitempo, jossa takakaviot astuvat vähintään etukavion jättämän jäljen kohdalle

3.2.2

askelten pidentäminen

Tritte-Verlängern, *n*

ravitempo, jossa tempoa lisätään harjoitusravista, mutta ei keskiraviin asti

”Tritte-Verlängern” tarkoittaa askelten pidentämistä ravissa, katso myös 3.3.2 ”Galopps-rünge-Verlängern”, askelten pidentäminen laukassa.

3.3

laukka

Galopp, *m*

kolmitahtinen askellaji, jossa hevosen jalat nousevat vasemmassa laukassa järjestyksessä oikea takajalka – vasen takajalka ja oikea etujalka – oikea takajalka ja oikea etujalka – liitovaihe; oikeassa laukassa vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – vasen takajalka – oikea takajalka ja vasen etujalka – liitovaihe

3.3.1

harjoituslaukka

Arbeitsgalopp, *m*

laukan tempo, jossa askelpituus on noin hevosenmitan verran (2,5–3 m)

3.3.2

askelten pidentäminen

Galoppsprünge-Verlängern, *n*

laukan tempo, jossa tempoa lisätään harjoituslaukasta, mutta ei keskilaukkaan asti

"Galoppsprünge-Verlängern" tarkoittaa askelten pidentämistä laukassa, katso myös 3.2.2

"Tritte-Verlängern", askelten pidentäminen ravissa.

4. SIIRTYMISET

4

siirtyminen

Übergang, *n*

askellajin tai tempon vaihtaminen

4.1

siirtyminen askellajista toiseen

Übergang von einer Gangart in eine andere

askellajin vaihtaminen toiseen

4.1.1

siirtyminen käyntiin

Durchparieren zum Schritt

siirtyminen ravista tai laukasta käyntiin

4.1.2

siirtyminen raviin

Antraben, *n*

Durchparieren zum Trab, *n*

siirtyminen toisesta askellajista raviin

"Antraben" tarkoittaa käynnistä tai pysähdyksestä raviin siirtymistä, "Durchparieren zum Trab" laukasta raviin siirtymistä.

4.1.3

laukannosto

Angaloppieren, *n*

siirtyminen laukkaan

4.2

temponvaihto

Übergang von einem Tempo in ein anderes, *n*

Tempowechsel, *m*

siirtyminen temposta toiseen

4.2.1

tempon hidastaminen

Aufnehmen, *n*, Rückführung, *f*

siirtyminen nopeammasta temposta hitaampaan

4.2.2

tempon lisääminen

Zulegen, n

siirtyminen hitaammasta temposta nopeampaan

5. RATSASTUSRADAN TIET

5

ratsastusradan tie

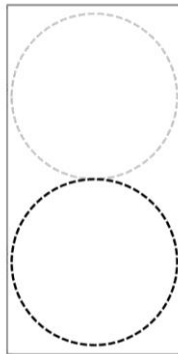
Hufschlagfigur, f

ratsastusradalla ratsastettava vakiintunut kuvio

5.1

pääty-ympyrä

Zirkel, m

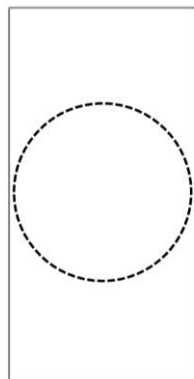

Ratsastusradan päädyssä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 m. "Zirkel" tarkoittaa myös ympyrää, yli 10 m halkaisijaltaan olevaa ympyränmuotoista ratsastusradan tietä. Pääty-ympyrälle siirrytään käskyllä "Auf dem Zirkel geritten".

5.2

keskiympyrä

Mittelzirkel, m

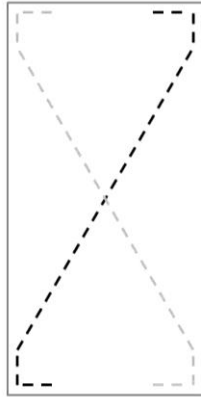

Ratsastusradan keskellä ratsastettava ympyränmuotoinen tie, jonka halkaisija on 20 metriä. Keskiympyrälle siirrytään käskyllä "Auf dem Mittelzirkel geritten".

5.3

koko rata leikkaa

durch die ganze Bahn Wechseln, f

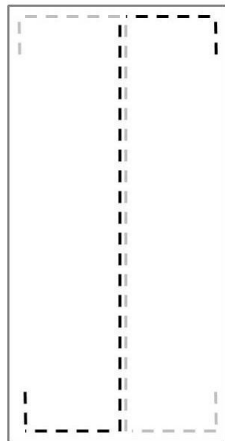

Diagonaalilla radan poikki ratsastettava suuntaa vaihtava ratsastusradan tie.

5.4

rata pituussuunnassa leikkaa

durch die Länge der Bahn Wechseln, n

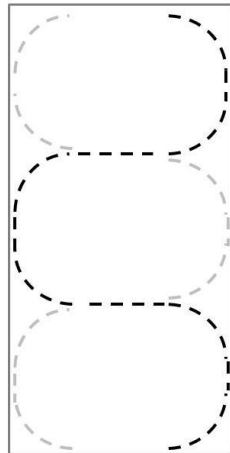

Pituussuunnassa radan poikki ratsastettava suuntaa vaihtava ratsastusradan tie.

5.5

kolmikaarinen kiemuraura

Schlangenlinie durch die Bahn, 3 Bögen, *f*

Ratsastusradan tie, jossa radan poikki ratsastetaan kolme yhdenkokoista kaarta.

6. LIIKKEET

6

liike

Lektion, *f*

kouluratsastusohjelmassa suoritettava tehtävä

6.1

venytys pitkille ohjille

Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen, *n*

liike, jossa ratsastaja pidentää ohjaa asteittain aina pitkille ohjille asti ja antaa hevosen venyttää kaulaansa eteen- ja alaspäin

7. KOULUTUSASTEIKKO

7

koulutusasteikko

Ausbildungsskala, *f*; Skala der Ausbildung, *f*

kuusi hevosenkoulutuksenvaihetta, jotka johtavat hevosen läpiratsastettavuuteen ja tasapainoon

Vaiheet ovat tahti, irtonaisuus, kuolaintuki, lennokkuus, suoruus ja kokoaminen.

7.1

tahti

Takt, *m*

tila, jossa kaikki hevosen askeleet ovat säännönmukaisia

7.2

irtonaisuus

Losgelassenheit, *f*

tila, jossa hevonen on psyykkisesti ja fyysisesti rento

7.3

kuolaintuki

Anlehnung, *f*

tila, jossa ratsastajan käden ja hevosen suun välillä jatkuvan tasainen yhteys

7.4

lennokkuus

Schwung, *m*

tila, jossa takaosan liike-energia siirtyy liikkuvan selän kautta hevosen koko eteenpäinliikkeeseen

7.5

suoruus

Geraderichtung, *f*

tila, jossa hevonen asetetaan pituussuunnassa yhdelle linjalle siten että etu- ja takakaviot askeltavat yhdellä uralla

7.6

kokoaminen

Versammlung, *f*

tila, jossa hevonen liikkuu takaosa allaan, kevyesti askeltaen, energisesti ja itsensä kantaen

7.7

tasapaino

Gleichgewicht, *n*

tila, jossa hevosessa vastakkain vaikuttavat voimat kumoavat toisensa

7.8

läpiratsastettavuus

Durchlässigkeit, *f*

tila, jossa hevonen liikkuu koulutustasoaan vastaavasti kaikkien koulutusasteikon vaiheiden mukaisesti ja on ratsastajan avuilla

Lähteet:

Duden, Deutsches Universalwörterbuch 2003. 5., uudistettu laitos. Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus, Mannheim.

FN 2012a. *Aufgabenheft Reiten 2012. Anforderungen und Kriterien im deutschen Turniersport gem. LPO (Nationale Aufgaben)*. 2. painos. FNverlag, Warendorf.

FN 2012b. *Grundausbildung für Reiter und Pferd. Richtlinien für Reiten und Fahren, Band 1*. 29., uudistettu laitos. FNverlag, Warendorf.

Koivula, Jutta 2008. Ausbildungsskala eli koulutusasteikko. *Hevoset ja Ratsastus* 7/08. 64–68.

Kyrklund, Kyra & Lemkow, Jytte 2013. *Kyra ja ratsastuksen taito*. 5., uudistettu laitos. Suomennos Ulla Lindgren Fagerholm. WSOY.

Lindström, Minna. Nuoren hevosen oppikoulu – sisäänratsastus. *Tunne Hevonen* 1/2013. 28–33.

RJL 2010. *Ryhmäratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/36128_Ryhmäratsastusohjelma_4_vuotiaille_hevosille_2010_NHF.pdf>

SRL 2009. *Helppo A:0 2009*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/13818_helppo_a0_2009.pdf>

SRL 2011. *FEI Kouluratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille 2005 – nivelsuittus, päivitetty 2011. Rata A*.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/31563_FEI_Kouluratsastusohjelma_4-v_2005_Rata_A_päivitetty2011.pdf>

SRL 2013. *Kilpailusäännöt II Kouluratsastus*. Suomen ratsastajainliitto, Helsinki.

Luettavissa verkossa <http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwws/40663_KSII_2013_kouluratsastus_nettiin.pdf>

Stevens, Michael J. 2006. *Koulutuksen periaatteet*. Suomentanut Marianna Keisalo-Galván. Perhemediat, 2006.

Ypäjän hevosopisto 2014. *Nuorten ratsujen koulutus*.

<http://www.hevosopisto.fi/fin/hevospalvelut/ratsujen_koulutus/>
Viitattu 1.4.2014.

DEUTSCHE KURZFASSUNG

Universität Tampere

Fachbereich Sprach-, Translations- und Literaturwissenschaften

Studienprogramm Deutsche Sprache, Kultur und Translation

Masterstudiengang mehrsprachige Kommunikation und Translationswissenschaft

KOIRANEN, MILKA: Deutsche und finnische Fachsprache und ihr Fachwortschatz in der Reitpferdeausbildung

Masterarbeit: 68 Seiten

Anhänge: 22 Seiten

Deutsche Kurzfassung: 10 Seiten

Mai 2014

1. Einleitung

Vor einigen Jahren, als ich in einem deutschen Reitstall mit jungen Pferden gearbeitet habe, ist mir aufgefallen, dass ich alle in Deutschland neugelernten Sachverhalte auf Finnisch nicht ausdrücken konnte. In einem finnischen Werk über Pferdeabrichtung las ich zudem das Lehnwort „durchlässig“ (Kyrklund & Lemkow 2013, 177). Meine Erfahrungen und diese Aussage beweisen nicht nur, dass die deutsche Reitfachsprache viel Einfluss in Fachkreisen auch außerhalb Deutschlands hat, aber auch dass in Finnland ein Bedarf für systematische Terminologiarbeit existiert. In Deutschland sind Reitfachwörter grundsätzlich in den Werken der Deutschen Reiterlichen Vereinigung definiert worden (z. B. Grundausbildung für Reiter und Pferd, FN 2012b). In Finnland sind einige Termini in den Prüfungsregeln von *Suomen Ratsastajainliitto* (SRL 2013) definiert worden, aber Inkonsistenzen deuten an, dass sie kein Ergebnis systematischer Terminologiarbeit sind.

Ziel dieser Masterarbeit war es erstens, die deutsche und finnische Reitfachsprache zu beschreiben und zweitens einen zweisprachigen terminologischen Fachwortschatz bezüglich der Grundausbildung eines jungen Reitpferdes zu erstellen. Deutsche und finnische Reitfachsprache beschreibe ich im Abschnitt 5.1. Alle in dieser Arbeit behandelten Fachwörter und deren Definitionen sind in Tabellenform im Anhang 1 dargestellt. Im Anhang 2 findet sich der druckfähige Fachwortschatz bezüglich der Grundausbildung des jungen Reitpferdes. Die Arbeitsphasen der Terminologiarbeit beschreibe ich im Abschnitt 5.2.

2. Fachsprache

Fach ist „eine soziale Orientierungsgröße, in der die Arbeit als ein ‚fachliches Handeln‘ [...] eine fachliche Qualifikation, also Expertenwissen voraussetzt.“ (Stolze 2009, 22.) Dieses Expertenwissen ist lehrbar und lernbar (Kalverkämper 1997b, 2). Diese Masterarbeit bezieht sich auf das Fach Reiten in Finnland und in Deutschland. In Finnland reiten rund 170 000 Menschen und etwa 15 000 sind beruflich mit Pferden und Reiten beschäftigt (Hippolis 2011). In Deutschland treiben 1,2 Millionen Menschen regelmäßig Pferdesport und über 300 000 Menschen verdienen damit direkt oder indirekt ihren Lebensunterhalt (FN 2013). Die Zahlen zeigen erstens, dass relativ viele Menschen sich mit dem Reitsport beschäftigen und zweitens, dass die Menge der Amateurreiter mehrfach die der Fachleute übersteigt.

Fachsprache ist die in einem bestimmten Fach benutzte Sprachform, deren Kennzeichen ein spezieller Fachwortschatz und gewisse stilistische und syntaktische Merkmale sind (Terminologian sanasto 2006, 30). Fachsprachen ordnen, definieren und klassifizieren die Wirklichkeit, und Fachwissen kann allein durch die fachliche Kommunikation repräsentiert und aufgebaut werden (Stolze 2009, 42). Fachsprache ist keine allgemein definierbare Sprache, jede Fachsprache hat ihre eigenen sprachlichen Konventionen und einen eigenen Fachwortschatz. (Fluck 1996, 60). Fachsprache kann weit geregelt sein oder sich spontan aus den Bedürfnissen entwickeln. Das Lernen der Reitfachsprache beginnt spätestens in der ersten Reitstunde: Das Pferd muss *aufgetrenst* und *aufgesattelt* werden und braucht vielleicht *Ausbinder*, weil es sonst *über dem Zügel läuft*.

Fachtexte beziehen sich auf ein bestimmtes Fach, deren typische Merkmale sind Klarheit, Verständlichkeit und Ökonomie der Sprache (Reinart 2009, 72) und eine lineare Thema-Rhema-Gliederung (Stolze 2010, 17). Hans-R. Fluck (1996, 47-54) nennt als dominierende Kennzeichen Vielfalt der Fachwörter, Substantivierung, Terminologisierung und Verbgefüge. Fachtexte können nach Kalverkämpers Modell vom Fachsprachlichkeitsgrad einerseits (extrem) reich und andererseits (eher) arm an fachsprachlichen Merkmalen sein (Stolze 2009, 46). Arntz und Eydam beschreiben das Phänomen nicht nur sprachlich, sondern aus der Perspektive des Fachwissens:

Der Fachlichkeitsgrad eines Fachtextes steigt demnach mit dem Grad der Komplexität der dargestellten Sachverhalte (vertikale Komplexität), und mit dem immanenten Grad der Spezialisierung innerhalb eines Fachgebiets (horizontale Spezialisierung).

Weil Pferdeausbildung fortgeschrittenes Fachwissen voraussetzt, sind die in dieser Arbeit behandelten Fachtexte reich an fachsprachlichen Merkmalen und haben einen hohen Fachlichkeitsgrad.

3. Terminologielehre und Terminologearbeit

Begriff ist eine sprachunabhängige Denkeinheit, eine mentale Repräsentation eines materiellen oder immateriellen Gegenstandes (Stolze 2009, 63). Ein Begriff sieht von Einzelphänomenen ab und greift durch die Verallgemeinerung das Wesentliche heraus. Erst dadurch ist die Kommunikation über Sachverhalte möglich. (Stolze 2009, 64.) Ein wichtiger Teil der Terminologearbeit ist die systematische Einordnung der Fachbegriffe in einen Begriffssystem (Suonuuti 2006, 19). Die systematische Einordnung der Begriffe im Allgemeinen ist auch eine Voraussetzung für Wissen und Verständnis in allen Fächern (Arntz, Picht & Mayer 2009, 72).

Kommunikation über die Begriffe wird erst durch eine sprachliche Benennung möglich. Wird die Benennung in einem Fach definiert, so nennt man sie *Terminus* (Terminologian sanasto 2006, 22). Terminus kann ein Einzelwort (*Schritt*), Kompositum (*Hufschlagfigur*), Mehrwortbenennung (*Schlangenlinie durch die ganze Bahn, 3 Bögen*) oder Wortkürzung sein (*LPO: Leistungs-Prüfungs-Ordnung*). Am häufigsten werden Termini im Substantiv und Singular dargestellt (*Galopp*), aber auch andere Formen sind möglich, zum Beispiel Verben (*galoppieren*) oder Adjektive (*schwungvoll*). (Suonuuti 2006, 32. Beispiele MK.) Fachwörter sind Hauptträger der Fachinformation, aber sie sind immer im Zusammenhang mit der sprachlichen Umgebung zu betrachten. Daraus folgt, dass terminologische Phrasen, also syntaktische Verbindungen von mindestens zwei fachsprachlichen Elementen zur Äußerung fachlichen Inhalts, ein wichtiger Teil der Fachkommunikation sind (Arntz, Picht & Mayer 2009, 33–34).

Termini müssen im Fach definierbar sein. Definieren ist durch Aufdeckung, Strukturierung und Auswahl begrifflicher Merkmale möglich. Das Hinzufügen weiterer Merkmale

führt zur Entstehung einer Definitionskette, die wiederum durch unterschiedliche Merkmale zur Bildung von Ober- und Unterbegriffen führt (Stolze 2009, 69.) Definition und Terminus sind immer gleichbedeutend und sollten in jedem Kontext miteinander ersetzbar sein (Suonuuti 2006, 24). Fachtermini werden in der Regel mit Inhaltsdefinition oder Bestandsdefinition definiert, aber auch andere Definitionsarten sind möglich (Suonuuti 2006, 19). Die Stelle des Begriffs in dem im Begriffssystem muss von der Definition ablesbar sein (Suonuuti 2006, 21). Im Begriffssystem werden die Beziehungen zwischen Ober- und Unterbegriffen dargestellt mit hierarchischen oder nichthierarchischen Begriffsbeziehungen (z. B. pragmatische Beziehung) (Arntz, Picht & Mayer 2009, 75–76). Begriffssysteme variieren von Sprache zu Sprache, und in zwei- oder mehrsprachigen Terminologearbeiten ist die begriffliche Übereinstimmung, d.h. Äquivalenz der Termini von großer Bedeutung (Arntz, Picht & Meyer 2009, 148).

4. Untersuchungsmaterial und -methode

Als wichtigstes Untersuchungsmaterial für diese Terminologearbeit dienten

- die Reitpferdeprüfungen für 3-jährige Pferde der Deutschen Reiterlichen Vereinigung (FN) (FN 2012a, 62–69, s. Anh. 4)
- „*FEI kouluratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille*“ (FEI Dressurprüfung für 4-jährige Pferde) von Suomen Ratsastajainliitto (SRL) (SRL 2011, s. Anh. 3)
- und „*Ryhmäratsastusohjelma 4-vuotiaille hevosille*“ (Gruppenprüfung für 4-jährige Reitpferde) von *Ratsujalostusliitto* (RJL 2010).

Zusätzlich zu den Prüfungen waren die dazugehörigen Prüfungsregeln (FN 2012a, 10–26, SRL 2013) wichtige Quellen von Autorität in der Terminologearbeit. FN hat zur Unterstützung der Prüfungsregeln das Werk *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b) publiziert und darin alle in dieser Terminologearbeit vorgestellten Termini definiert. Der finnische Teil der Arbeit bezieht sich auf mehrere Quellen, von denen das wichtigste *Kyra ja rastastuksen taito* von Kyra Kyrklund und Jytte Lemkow (2013) ist. Die Eigenschaften der Reitfachsprache sind mit Beispielen aus denselben Texten und einigen Fachzeitschriftartikeln erläutert worden.

In der Beschreibung der Reitfachsprache habe ich die Korpusmethode von Burkhard Schaefer (1998, 223) verwendet. Ich habe in ausgewählten Texten nach besonderen

fachsprachlichen Merkmalen gesucht und die Funde in eine Excel-Tabelle übertragen und kategorisiert. Dabei habe ich begriffsbezogen gearbeitet und nach dem Modell von Arntz, Picht und Meyer (2009, 225) die Begriffssysteme in beiden Sprachen getrennt erstellt. Um eine für diese Arbeit passende Anzahl von Termini zu erreichen (und nicht mehrfach zu überschreiten) habe ich die Termini auf die Aufgaben und Voraussetzungen in Prüfungen für 3- bzw. 4-jährige Dressurpferde begrenzt. Aufgrund der Ergebnisse (s. Anh. 1) habe ich eine terminografische Darstellung des Fachwortschatzes erstellt, um einen druckfähigen Fachwortschatz zu erstellen (s. Anh. 2). Das Fachwortschatz beträgt über 40 deutsche und finnische Reitfachwörter, die unter sieben Oberbegriffen eingeteilt sind. Die Oberbegriffe sind Anreiten, Hilfe, Grundgangart, Übergang, Hufschlagfigur, Lektion und Ausbildungsskala.

5. Reitfachsprache und -fachwortschatz

5.1. Reitfachsprache

Zum ersten Mal wurden die systematischen Grundregeln der Reitkunst in dem Werk *Peri Hippikes* von dem griechischen Philosoph Xenophon niedergeschrieben 400 v. u. Z. (Schöffmann 2006, 11). Die Grundlagen der heutigen (deutschen) Reitpferdeausbildung wurden für die Bedürfnisse der Kavallerie 1912 in dem Werk *Heeresdienstvorschrift HDV12* zusammengefasst (Schöffmann 2006, 12). In Finnland wurden die Grundelemente der Reitkunst und Pferdehandlung von der Kavallerie etwa 50 Jahre später in *Hevosopas 1962* (1963) publiziert. Der Fachwortschatz dieser Werke hat sich seither sowohl in der deutschen als auch der finnischen Kavallerie nur wenig verändert.

Auffällig viele Reitfachwörter beziehen sich auf die Reitbahn (bzw. das Dressurviereck) und können nur als Teil der Reitbahn definiert werden. Den Außenrand der Reitbahn nennt man *Hufschlag* und in der Reitbahn reitet man entsprechend *Hufschlagfiguren* wie *durch die ganze Bahn wechseln*. In der Bahn kann links herum oder *rechts herum* geritten werden: Links herum geritten (d.h. der linke Arm des Reiters weist auf das Innere der Reitbahn) nennt man den üblichen Galopp (das Pferd beginnt den Galopp mit dem linken Hinterfuß) „Linksgalopp“. Links herum gerittener Rechtsgalopp (das Pferd beginnt den Galopp mit dem rechten Hinterfuß) nennt man Außengalopp. Ein typisches Merkmal für Fachsprache ist es, dass Fachleute begriffliche Unterschiede in Sachverhalten, die für Laien gleich aussehen, machen (Fluck 1996, 70). Der Terminus für eine

kreisförmige Hufschlagfigur zum Beispiel kann abhängig von der Größe des Kreises entweder *Volte* oder *Zirkel* sein, und wird ein Zirkel in der Mitte der Reitbahn geritten so nennt man es *Mittelzirkel*. (Z.B. FN 2012a, 10–26.)

Da Reiten eine physische Tätigkeit ist, spielen Verben eine wichtige Rolle. Der Übergang vom Halt oder Schritt zum Trab heißt *antraben*, die Zügel kann man *annehmen* oder *nachgeben* und das Pferd kann *versammelt* werden (s. Anh. 1: 7.6. Versammlung). In deutschen Reitpferdeprüfungen (z.B. FN 2012a, 62–63, s. Anh. 3) werden viele Aufgaben in Verbform dargestellt (z.B. *Tritte verlängern*); in finnischen Prüfungen (z.B. SRL 2011, s. Anh. 4) erscheinen demgegenüber Verben überwiegend in Substantivierung (z.B. *askeleen pidennys*). Zum Beschreiben des Reitgefühls und der Bewegungen des Pferdes werden Adjektive benutzt, zum Beispiel kann ein Pferd *fest* sein (nicht losgelassen, s. Anh. 1: 7.2. Losgelassenheit) oder *schwungvolle* Bewegungen haben (s. Anh. 1: 7.4. Schwung).

Viele Reitfachwörter sind sprechend und unmittelbar verstehbar, ihre Bedeutung ist an der Benennung „abzulesen“. In *Schenkelweichen* weicht das Pferd weg vom Schenkel des Reiters und bewegt sich seitwärts (FN 2012b, 152). Dass eine Benennung sprechend ist heißt nicht gleich, dass der Fachinhalt einfach zu Verstehen wäre. In der Ausbildung vom jungen Reitpferd ist es wichtig, das Pferd *Vorwärts-Abwärts* zu reiten, was vereinfacht heißt, dass das Pferd seinen Kopf nach vorwärts und abwärts dehnt (FN 2012b, 138). Die dazugehörige korrekte Dehnung und Körperhaltung zu erkennen und vom Pferd einzufordern, setzt aber fortgeschrittenes Fachwissen voraus.

Auch terminologische Phrasen gibt es in der Reitfachsprache viele und es ist auffällig, dass mit der gleichen Konstruktion unterschiedlichste Zustände beschrieben werden können, zum Beispiel soll das Pferd *am Zügel laufen* aber nicht *gegen den Zügel*, *über dem Zügel* oder *hinter dem Zügel* (FN 2012b, 230–232).

5.2. Reitfachwortschatz

5.2.1. Anreiten, Einreiten, sisäänratsastus

Die Ausbildungsphase, in dem das Pferd an das Reitergewicht und an das Reiten gewöhnt wird, nennt man auf Deutsch *Anreiten* oder *Einreiten* (FN 2012b, 207, Duden 2003, 439), in Finnischem *sisäänratsastus* (Ypäjän hevosopisto 2014). In dem Fach-

werk *Grundausbildung für Reiter und Pferd* (FN 2012b, 207) wird der Terminus *Anreiten* vorgezogen, in *Duden Universalwörterbuch* (2003, 439) ist die Definition für *Einreiten* „(ein Pferd) an einen Reiter, an das Gerittenwerden gewöhnen“, und *Anreiten* hat andere Bedeutungen, wie *Losreiten* (Duden 2003, 144) und demnach habe ich beide Fachwörter als Synonyme im Wortschatz dargestellt. In finnischen Quellen wurde kaum ein Terminus für die Gewöhnungsphase benutzt. In dem Werk *Hevosen käsittely ja käyttäytyminen* (Nieminen 2011, 136) spricht man von *ratsutus* (ähnlich: Bereiten) und zum Beispiel in der Fachzeitschrift *Tunne hevonen* (Lindström 2013, 28) von *sisäänratsastus* (wortwörtlich: einreiten). *Ratsutus* ist aber ein Terminus, der alle Ausbildungen des Pferdes umschreibt und ist daher nicht äquivalent mit dem deutschen Termini *anreiten* und *einreiten*, *sisäänratsastus*.

5.2.2. Hilfe, *apu*

Der Reiter nimmt mit bestimmten Signalen Einfluss auf das Pferd, die in der Reitfachsprache *Hilfen* heißen, in Finnischen *apu*. Die drei Hilfen, mit denen der Reiter immer Einfluss auf das Pferd nimmt, sind *Gewichtshilfe* (*painoapu*), *Schenkelhilfe* (*pohjeapu*) und *Zügelhilfe* (*ohjasapu*), der deutsche Oberbegriff dafür ist reiterliche Hilfe und finnisch *perusapu* (\approx Grundhilfe). (FN 2012b, 81.) Die Begriffssysteme sind im Deutschen und Finnischen einander entsprechend und die Termini äquivalent. In einer pragmatischen Beziehung zu dem Oberbegriff Hilfe ist die *halbe Parade* (*puolipidäte*), also das kurzzeitige Einschließen des Pferdes in die Reiterhilfen (FN 2012b, 133).

5.2.3. Grundgangart, *perusaskellaji*

Die drei Grundgangarten des Pferdes sind *Schritt* (*käynti*), *Trab* (*ravi*) und *Galopp* (*laukka*). Diese Gangarten sind allen Pferden von der Natur vorgegeben, aber sie sind auch ein wesentlicher Teil der Grundausbildung, weil das Pferd mit dem Reitergewicht erneut das Gleichgewicht finden muss (FN 2012b, 116). Alle Grundgangarten können in mehreren Tempi geritten werden. Zum Beispiel Trabtempi sind Arbeitstrab, Tritte-Verlängern, Mitteltrab, starker Trab und versammelter Trab (FN 2012a, 12–13). In den deutschen Reitpferdeprüfungen für 3-jährige kommen folgende Tempi vor: *Mittelschritt*, *Arbeitstrab*, *Tritte-Verlängern*, *Arbeitsgalopp* und *Galoppsprünge-Verlängern* (FN 2012a, 62–69). In den finnischen Prüfungen kommen die gleichen Tempi vor, aber der Terminus *askeleen pidennys* entspricht den zwei deutschen Termini Tritte-

Verlängern und Galoppsprünge-Verlängern. Zusätzlich ist *vapaa käynti* (Schritt mit hingegebenem Zügel) in finnischen Prüfungsregeln als ein Schrittempo definiert worden, im deutschen nicht.

5.2.4. Übergang, siirtyminen

Das Reiten von verschiedenen Gangarten oder Tempi setzt immer Übergänge (*siirtyminen*) voraus. Es gibt zwei Arten von Übergängen: den *Übergang von einer Gangart in eine andere* und den *Übergang von einem Tempo in ein anderes* (FN 2012b, 135–136.) Es gibt begriffliche Unterschiede zwischen den Übergängen im deutschen und finnischen Systeme. Zum Beispiel verweist der deutsche Begriff *antraben* auf den Übergang vom Halt oder Schritt zum Trab, während der Übergang vom Galopp zum Trab mit Hilfe des Verbes *durchparieren* gebildet wird: z. B. *durchparieren zum Trab*. In Finnischen heißt jeder Übergang (egal, ob von einer langsameren oder einer schnelleren Gangart zum Trab) *siirtyminen raviin* (Übergang zum Trab) (SRL 2011).

Die Übergänge von einer Gangart in eine andere in deutschen Prüfungen sind *durchparieren zum Schritt*, *durchparieren zum Arbeitstrab*, *antraben* und *angaloppieren* (FN 2012a, 62–69) und im Finnischen *siirtyminen ravista käyntiin* (Übergang vom Trab zum Schritt), *siirtyminen käynnistä raviin* (Übergang vom Schritt zum Trab), *laukannosto* (Angaloppieren) und *siirtyminen laukasta raviin* (Übergang vom Trab zum Galopp) und *pysähdys* (Halten) (SRL 2011, RJL 2010). Übergänge von einem Tempo in ein anderes werden mit den Verben *aufnehmen/rückführen* (*hidastaa*) (vom schnelleren Tempo in ein langsames) und *zulegen* (*lisätä*) (vom langsameren Tempo in ein schnelleres) gebildet. Tempiwechsel in deutschen und finnischen Prüfungen sind Übergang vom Arbeitstrab zum Tritte-Verlängern und zurück zum Arbeitstrab sowie Übergang vom Arbeitsgalopp zum Galoppsprünge-Verlängern und zurück zum Arbeitsgalopp.

5.2.5. Hufschlagfigur, ratsastusradan tie

Hufschlagfiguren sind festgelegte Reitlinien, die in der Reitbahn geritten werden. Die in dieser Arbeit dargestellten Hufschlagfiguren habe ich unter drei Oberbegriffe eingeordnet: *Zirkel* (*ympyrätie*), *Wechsellinie* (*suuntaa vaihtava tie*) und *Schlangenlinie* (*kiemuraura*) (s. Anh. 1: 5. Hufschlagfigur). In den deutschen Prüfungen für 3-jährige

Reitpferde werden *Zirkel* und *Mittelzirkel*, *durch die ganze Bahn wechseln*, *durch die Länge der Bahn wechseln* und *Schlangenlinie durch die Bahn*, 3 Bögen geritten (FN 2012a, 62–69). Definitionen mit Bildern sind in Anhang 1 zu finden. In finnischen Prüfungen werden *ympyrä* (Zirkel), *keskiympyrä* (Mittelzirkel), *puoliympyrä* (Halb-Zirkel), *koko rata leikkaa* (durch die ganze Bahn wechseln), *rata pituussuunnassa leikkaa* (durch die Länge der Bahn wechseln) und *kaksikaarinen kiemuraura* (Schlangenlinie durch die Bahn, 2 Bögen) geritten (SRL 2011, RJL 2012, s. Anhang 1). *Puoliympyrä* (Halbzirkel) wird auch in deutschen Prüfungen geritten, aber es hat keine eigene Benennung, sondern wird mit „½-mal herum“ ausgedrückt: „Auf dem Mittelzirkel geritten (½-mal herum)“ (z.B. FN 2012a, 67). Der endgültige Fachwortschatz (s. Anh. 2) richtet sich nach dem deutschen Begriffssystem und die nur in finnischen Prüfungen vorkommenden Bahnfiguren habe ich aus diesem Grund ausgelassen.

5.2.6. Lektion, *liike*

Lektion (*liike*) ist ein Aufgabenteil einer Dressurprüfung (Duden 2002, 1011), zum Beispiel *Rückwärtsrichten* (FN 2012a, 17). In deutschen Prüfungen für 3-jährige Pferde wird die Lektion *Zügel-aus-der-Hand-kauen-Lassen* geritten. In dieser Lektion verlängert der Reiter das Zügelmaß allmählich bis zum langen Zügel (FN 2012a, 14). In finnischen Prüfungen wird die gleiche Lektion geritten, aber es scheint keine übereinstimmende Benennung zu geben: In der Prüfungen von SRL (2011) ist die Lektion mit Struktur „*hevosen annetaan venyttää itseään pitkille ohjille kuolaintuntuma säilyttään*“ (Das Pferd dehnt seinen Kopf zum langen Zügel, dabei wird die Anlehnung beibehalten) gebildet und in der Prüfung von RJL (2010) mit „*pitkinohjin ohjastuntumalla*“ (mit langen Zügeln mit Anlehnung). In finnischen Prüfungsregeln (SRL 2013, 5) ist die entsprechende Benennung „*venytys pitkille ohjille*“ und diese Benennung habe ich in diesem Fachwortschatz vorgezogen.

5.2.7. Ausbildungsskala, *koulutusasteikko*

Ausbildungsskala oder die *Skala der Ausbildung* (*koulutusasteikko*) ist ein Ausbildungssystem, dessen sechs Punkte die Grundlage für die Pferdeausbildung bilden. Die sechs Ausbildungspunkte sind *Takt* (*tahti*), *Losgelassenheit* (*irtonaisuus*), *Anlehnung* (*kuolaintuki*), *Schwung* (*lennokkuus*), *Geraderichtung* (*suoruus*) und *Versammlung* (*kokoaminen*) und die Erfüllung dieser sechs Punkte führt zu Gleichgewicht (*tasapaino*)

und Durchlässigkeit (*läpiratsastettavuus*) (FN 2012b, 219.) Die Ausbildungsskala ist von Deutschen erfunden (Schöffmann 2006, 13) worden und die gleiche Einteilung existiert in anderen Ländern nur, wenn das Begriffssystem aus dem Deutschen übernommen wurde. Äquivalente Termini sind auch im finnischen Ausbildungssystem zu finden, aber sie werden nicht systematisch einem Begriff (Ausbildungsskala) untergeordnet. Weil es der Zweck der Arbeit ist, entsprechende finnische Fachwörter für deutsche Reitfachwörter zu finden, habe ich die deutsche Ausbildungsskala auf Finnisch dargestellt und die Skala *koulutusasteikko* benannt (s. a. Koivula 2008).

6. Schlussfolgerungen

Die Reitfachsprache ist geprägt durch viele interessante Charakteristika und in dieser Arbeit habe ich die auffälligsten davon vorgestellt. Viele Reitfachwörter beziehen sich auf die Reitbahn und können nur mithilfe der Reitbahn bzw. des Dressurvierecks definiert werden. Alle Wortarten kommen in der Reitfachsprache vor, aber wegen des physischen Aspekts des Reitens sind Verben in der Reitfachsprache von besonderer Wichtigkeit. Reitfachwörter können durchsichtig sein, aber der Fachinhalt ist nicht unbedingt entsprechend einfach zu verstehen. Terminologische Phrasen sind wichtige Träger der Fachinformation auch in der Reitfachsprache.

Die Begriffssysteme in beiden Sprachen waren weitgehend einander entsprechend und es gab keine eigentlichen Benennungslücken. Die Schwierigkeit der zweisprachigen Terminologearbeit lag hauptsächlich darin, dass in Finnland keine Terminologearbeit im Fach Reiten gemacht worden ist und die vorliegenden Benennungen inkonsequent benutzt wurden. Anhand verschieden Quellen habe ich die besten Entsprechungen gesucht und im anhängenden Fachwortschatz dargestellt. Alle darin dargestellten finnischen Termini könnten in einer Übersetzung eines Reitfachtextes aus dem Deutschen ins Finnische als Übersetzungsäquivalente benutzt werden. Diese Arbeit hat eindeutig gezeigt, dass ein Bedarf für eine systematische Terminologearbeit im Pferdefach in Finnland existiert, der zumindest ansatzweise durch die vorliegenden Ergebnisse gedeckt werden konnte.